

SIK SÁNDOR

A

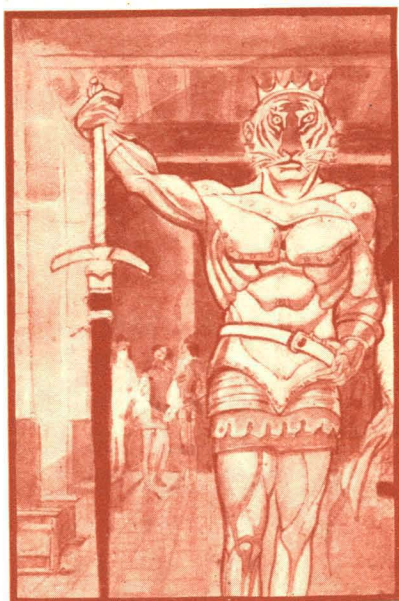
• BOLDOG ÉMBER •
INGE

NAGY SÁNDOR RAJZAIVAL

SZENTISTVÁN
• TÁRSULAT •
BUDAPEST

ABOLDOG EMBER
INGE
MESE HÉT RÉSZBEN

IRTA
SIK SÁNDOR

ILLUSTRÁLTA
NAGY SÁNDOR

BUDAPEST
ASZENT ISTVÁN TÁRSULAT
KIADÁSA

Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest.
Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

SZEMÉLYEK:

A FEKETE KIRÁLY

CSILLA, leánya

UDVARMESTER

FŐFŐ FELCSER

FŐFŐ CSILLAGMESTER

FŐFŐ PAPIFEJEDELEM

FŐFŐ ÍRÁSTUDÓ

ALFORÁBIUS

HÁROM TUDÓSINAS

AJTÓNÁLLÓ

BÖDÖLÉNY, királyfi

BÖSZÖRMÉNY, királyfi

LEVENTE, királyfi

RŐZSÉS ANYÓ

A FŐKIRÁLY

VILÁGSZÉP JÚLIA

BÖDÖLÉNY KÖVETE

SZABOLCS, apród

A FŐMINISZTER

A FŐMINISZTER FELESÉGE

A FŐMINISZTER KISFIA

A FŐMINISZTER KISLÁNYA

A FŐMINISZTER INASA

A FŐMINISZTER APRÓDJA

KINCSTARTÓ

INTÉZŐ

FŐGENERÁLIS

FŐPORKOLÁB

BOSZORKÁNYMESTER

NÉGY GAVALLÉR

JÚLIA KOMORNYIKJA

JÚLIA SZOBALÁNYA

ÖRDÖG

VARGA

VARGÁNÉ

JANCSI, fiuk

BÉRESCYEREK

HÁROM LÁNY

JÁNOS, pásztor

ÖRZSE, felesége

KATÓ, kislányuk

CSAPLÁR

MISKA, bojtár

CSENDBIZTOS

HÁROM KALMÁR

TUDÓS

NÉGY MUNKÁS

A BÍRÓ

A MEDVEEMBER

A GÉPEMBER

TÜNDÉRORSZÁG HOPMESTERE

EGY FÉRFI

EGY ASSZONY

KOLDUSASSZONY

AGGASTYÁN

EGY FIÚ

KÉT GÖRNYEDT FÉRFI

MISÓ

Szolgák, katonák, csatlósok, lovagok, testőrök, gyerekek, csendőrök, cigányok, hallgató emberek, munkások, matrózok, állatok, gépemberek.

Nihil obstat. Dr. Theophilus Klinda, cens. praeses. Nr. 4664. Imprimatur. Strigonii, die 28. Dec. 1929.
Dr. Julius Machovich vic. gen.

TRÓNTEREM.

(Fantasztikus pompa, de minden feketével bevonva. — Emelvény, menyezetes, nagy, szinte nyugágyszerű trónszékkel. Nagy tükör. — Az Udvarmester a teremben jár-keel, rendelkezik. — Szolgák sűrögnek, a fekete lepleket erősítik a falra, tükrökre.)

UDVARMESTER:

Úgy, úgy, csak frissen, fickók. Itt az óra.
Király urunk nem tűrhet késedelmet.
Készen vagyunk? Jól húzd meg azt a fátyolt,
A tükör sarka ki ne kandikáljon!
Nehéz napunk lesz! Hja, az úr beteg!
No, elmehettek.

AJTÓNÁLLÓ *(az ajtóban)* : A királykisasszony.

(Szolgák és Ajtónálló el.)

CSILLA *(belép)* :

A doktorok végeztek már?

UDVARMESTER:

Ki tudja?

Kerek egy óra mult el már azóta,
Hogy bebocsátást nyertek a királyhoz.

CSILLA: Oly hosszú már ez a reménytelenség!

UDVARMESTER:

Mindenesetre jó jel már az is,
Hogy a Felséges úr megtúri őket
Magánál ily sokáig.

CSILLA:

Bízni kell!

*(A Főfő Csillagmester, Főfő Írástudó, Főfő Felcser és a Főfő Papifejedelm
jönnek a házból. Csilla eléjük siet.)*

CSILLA: Mi van atyámmal, szóljatok hamar!

FŐFŐ FELCSER:

Csodálatos, csodálatos betegség!

FŐFŐ CSILLAGMESTER:

Minden szava és tette érthetetlen
Ellentmondás!

FŐFŐ FELCSER: Egy nap csak enne-inna,
Máskor nem nézhet ételt és italt.

FŐFŐ ÍRÁSTUDÓ:

Tegnap jártányi ereje se volt,
Ma: kardot rendel és . . .

FŐFŐ CSILLAGMESTER: Hol sír, hol hallgat.

FŐFŐ FELCSER:

Nincsen a földön és a föld alatt
Nyilvánosság vagy titkos tudomány,
Amit meg nem kutattunk ír után.
Megkavartuk, megkotyvasztottuk immár
Minden lévjét és pépjét a világnak.

FŐFŐ ÍRÁSTUDÓ

Megkoptattuk, megsanyargattuk immár
Minden írását az írástudóknak.

FŐFŐ CSILLAGMESTER

Meggáncsoltuk-faggattuk járta-keltét
Jövendőmondó minden csillagoknak.

FŐFŐ PAPIFEJEDELEM:

Hétszer hét hete ostromoljuk immár
Az eget minden papifejedelmek
És minden renden lévő jámborok.
Mindent megtettünk: minden hasztalan!

FŐFŐ FELCSER:

Egyet tudunk; a bajnak gyökere,
Hogy a király nem tud gondolni másra,
Csak önmagára, mindig önmagára.
Kísértet lett a felség önmagának,
És önnön vérét szívja szüntelen.
Ez itt a baj! Ez itt a nagy titok.

FŐFŐ ÍRÁSTUDÓ:

Csak egy a baj: a felséges királynak,
Nem tudni honnan, hogyan és miért,
Egy szerencsétlen rögeszméje támadt:

Mióta megvan mindene, mióta
Hetedhétország minden nagy királya
Jobbágya lett, mióta neve-híre
Az eget veri s nincsen száma többé
Kincseinek: azóta felfedezte,
Hogy boldogtalan. Boldog akar lenni!
Itt van a bajnak gyökere, urak!

FŐFŐ PAPIFEJEDELEM:

Őszintén szólva, én azt sem merem
Állítani egész bizonyossággal,
Hogy a király beteg egyáltalán.
Mi ezt inkább bűnnek szoktuk nevezni.

FŐFŐ CSILLAGMESTER:

Ellenben én, ha szólanom szabad,
Nem titkolom: A Felség csillagát
A Kos jegyében látom sorvadozni.
Mi tagadás: ez balgaság jele!

UDVARMESTER:

Szóval négyen négyfélét mondotok.

FŐFŐ PAPIFEJEDELEM:

Négyféle nyelven egyet gondolunk.

FŐFŐ CSILLAGMESTER }
FŐFŐ FELCSER } (egyszerre):
FŐFŐ ÍRÁSTUDÓ }

Mi mind a négyen egyet gondolunk.

CSILLA: És mit javaltok orvosság gyanánt?

FŐFŐ FELCSER

Ürnőnk, itt már megáll a tudomány!

CSILLA (*sóhajtván elfordul*).

UDVARMESTER:

Isten veletek, főtudós urak.

(*A négy tudós el.*)

UDVARMESTER *(tehetetlen gesztussal)* :

Igy hát, úrnőm, a végső próba jó!

(Fátyolt vesz elő.)

Im itt a fátyol, felséges kisasszony,
Hogy eltakarja szűzi arcodat.

CSILLA *(elveszi)* :

Atyám kezéből jó szívvel veszem.

UDVARMESTER:

Ne tétovázz: borítsd arcodra.

CSILLA:

Máris?

UDVARMESTER:

Percet se késvén. Ez kemény parancsa.
Én szánlak, úrnőm. Míg élt jó anyád,
Futosó kicsi lánykorodban én
A térdemen sokszor ringattalak.
Én veled érzem, ami mostoha
És megalázó ebben . . .

CSILLA *(feltűzi a fátyolt)* :

Énnekem

Atyám parancsa szentség.

AJTÓNÁLLÓ *(belép)* :

A király.

(Az Udvar bevonul. Csilla és az Udvarmester elfoglalják helyüket az emelvényen, jobbról és balról a trónszék mellett. — A menet végén a Négy Tudós, majd a Király, egy fényes szolga karjára támaszkodva. Nehézkesen vánszorog az emelvény felé. — Mind mélyen meghajolva állnak.)

KIRÁLY: Megállj, gazember! Fáj! Jaj! Jaj nekem!

Megöltök! *(Meglátja a tükrön a fátyolt.)*

Mi ez a fekete rongy?

Már temetnétek? Tévedtek, gazok!

Még élek! Élek! Még egypár fejet
Vérpadra vetni van bennem erő!
El azzal a cafattal!

(A szolgák letépi a leplet a tükörről. — A Király két lépést tesz egyedül és megáll egy Testőr előtt.)

Mit akarsz?
Mit bámulsz rám olyan arcátlanul?
Szemtelenül nagyok a szemeid!
Azt látom bennük, amit gyűlölök.

Magamat látom. Húnyd le a szemed,
Királygyilkos, vagy kitolatom őket!

TESTŐR *(lehúnyja a szemét).*

KIRÁLY *(a tükör elé ér) :*

Hé! Ezt a tükröt, összeesküvők,
Azért tartjátok, hogy gyötörjeteek?
Hogy mást ne lássak, csak kórságomat?
(Nézi magát.)

Szegény, jobb sorsra érdemes magam!
Hogy szánlak! Más e földön úgy se szán!
Magam vagyok, én és a nyavalyám.
Gyűlöllek, únt kép, kísértet-magam!
Ne lássalak! Hé! leplet a tükörre!
Nincs gondja itt bajomra senkinek!

(Az emelvényre lép.)

Halljátok szómat! Im, királyotoknak,
Kinél a földön nincs szánásra méltóbb . . .

(A székbe veti magát.)

Eh! Űnom ezt a hangot hallani!
Undorodom! Szolgám, beszélj helyettem!

UDVARMESTER:

Feketegyász országa népei!
Jeles urak! Hitvány közemberek!
Halljátok tőlem uratok szavát.
Tetszett Istennek szomorú hazánkat
Meglátogatni megpróbáltatással,
S titokzatos kórsággal sujtani
A legnagyobb és legdicsőbb királyt.

KIRÁLY: Húzd össze azt a fátyolt arcodon,
Hiú leány! Szépséged nem tiéd!
Szívtelen gyermek! Ország kincse vagy!
Lesz gondom rá, hogy megőrizzelek.

UDVARMESTER:

Megpróbált mindent hosszú éven át
Jobbágy buzgalmunk, találós eszünk,
Hiába minden, nincs bajunkra ír!

(I. Tudósinas belép. Öreg ember, hosszú, fekete talárban, nagy bottal. Utána hét Szolgatudós, mindegyiknél óriási könyv. Mind mélyen meghajolnak és ebben a helyzetben maradnak, míg az I. Tudósinas szól.)

KIRÁLY: Ki ez? Mi ez?

I. TUDÓSINAS: Kegyességes király!

A hasonlíthatatlan Alforábius,
A tanultaknak tanultabbika,
A doktoroknak doktora köszöntet,
Mivelhogy tudomására jutott
Titokzatos kórságod, s eltökélte,
Hogy felvállalja orvoslásodat.
Örülj azért, mert immár közeleg
A vigasztalásnak szövétnekével.

UDVARMESTER:

Erdemes aggastyán, elég a szóból!
Mi már bölcsekben bízni nem tudunk.

KIRÁLY *(a Testőrhöz)* :

Mit állsz itt csukott szemmel, nyomorult?
Átallasz talán királyodra nézni?
Börtönbe a kutyával! El vele!

(A Testőrt elhurcolják.)

UDVARMESTER:

Kimondom hát a nagy szentenciát.
Imhol látjátok sorvadozni árván
Bús országunk egyetlen csillagát,
Reménységünket, Csilla királykisasszonyt.
Im, Csilla úrnő hittet felfogadja,
Hogy annak nyújtja frigyre szűz kezét,
Ki urunk bajára orvosszert kerít.
S hogy rá ne vesse vakmerő szemét,
Kinek kezére nincsen érdeme:

Míg el nem jön, kit oly epedve várunk,
Holtáig bár, de homlokán megőrzi
Pártája díszét s gyászos fátyolát.

II. TUDÓSINAS *(belép, utána hét Szolgatudós, kezükben zodiákus-jegyekkel
teleírt táblák; meghajolnak) :*

Örvendezzel, szerencsés nagykirály.
A fogyhatatlan hírű főtudós,
A látó, és az értelemnek atyja,
Alforábius, az Egy Avatott,
Már közelít, s kezében gyógyulás.

KIRÁLY: Vonjátok le az ablak függönyét!
Nem nézhetem, az arcomat mutatja!

(Az ablakot lefüggönyözik.)

UDVARMESTER:

Mi meg kimondtuk, ország nagyjai:
Nem ismer addig ez a gyászos ország
Lakodalmat, mennyegzőt, kézfogót,
Ifjú leányra, ifjúra leány
Szerelmes szemmel addig rá ne nézzen,
Vigadalom, multság, dáridó,
Sokadalom, komázás meg ne essék,
Nevetésnek neve se említettessék,
Hanem szőrzsákba öltözzön a község,
S egy akarattal Istenhez kiáltson,
Míg meg nem áll az ország közbaja.

III. TUDÓSINAS *(belép) :*

Bölcs doktorok legbölcsebb doktora,
A mesterek legmesterebbike,
A mindeneknél mindenebb eszű
Alforábius kér meghallgatást.

(Belép hét Szolgatudós, kezükben könyvek, kitömött állatok, laboratóriumi szerszámok stb. Két oldalt sorfalat állnak. Utánuk Alforábius, hatalmas, daliás, ősz, palásttal, nagy bottal. Kiszámított méltósággal, lassan előrejön.)

UDVARI EMBEREK:

Gyógyíts meg minket, bölcsek elseje!

UDVARMESTER:

Főfő doktor, gyógyítsd meg ezt a népet!

CSILLA: Jóságos mester, gyógyítsd meg apámat !

ALFORÁBIUS:

Bízzatok fiaim, Istennél a jóság,
Esetnek irgalom, kórságnak orvosság.

(Lassan a királyhoz megy, fejére teszi a kezét és a szemébe néz; lassan, nyomatókósan):

Király atyámfia, nagy a te kórságod!
Sem fűben, sem fában szerét nem találod.
Soha ezt nem érték, soha ezt nem írták.
Salamon pecsétje mondja meg az írást.

(Int az egyik tudósna, az előlép, kezében óriási könyvvel; Alforábius kinyitja a könyvet, melyből barna füst száll fel; Alforábius belénéz, lapoz, olvas, aztán a királyhoz lép, átható tekintettel nézi, egy pillanatig lehajtott fejjel gondolkozik, aztán felemeli a fejét.)

Király, nyavalyádat, kiben emésztődöl,
Ki poklod e földön, s kiben ha kihúnynál,
Pokla tieidnek, pokolra vetődöl:
Széles e világon egy, ami lebírja,
Szép, meleg boldogság csuda-erős írja.
Király, ha találhatsz embert, aki boldog,
Jó végre csak akkor fordulhat a dolgod.

Viselő ruháját, testi öltő ingét
Egy boldog embernek hogyha megkerítnéd:
Amelyik órában tested az ing éri,
Gonosz betegséged akkor veszen véget.
Minden jótét lélek az Urat dicséri.

*(Lassan lejön az emelvényről és lassú, méltóságos léptekkel elmegy. — Mindenki
némán bámul utána. — Csend.)*

UDVARMESTER:

Hirdessétek ki a bölcsnek szavát!

(Két udvari ember távozik. Kint kürtszó.)

KIRÁLY *(hirtelen felegyenesedik)* :

Egy boldog embert hozzatok nekem,
Csak akkorát, akár az ujjam! Én
Boldoggá teszem egész életére!

(Csend.)

Hallgattok? Hát nincs senki köztetek,
Nincs boldog egy sem?

(Megragadja egy Testőr kezét, a Testőr elfordítja a fejét.)

Ó, te nem vagy az!

(Mellen ragad egy udvari embert, az eltakarja az arcát.)

Te! . . . Jaj! . . . Te sem! . . . Talán Te? . . .

(Egy másik udvari embert ragad meg, — az sírva fakad.)

Jaj tudom már:

Te is boldogtalan vagy! Nincs köröttem
Egy boldog ember! Az országotam,
Egyetlen lányom szépséges kezét,
Annak, aki elhozza azt az inget!
Ne féljetek, nem várok hercegekre!
Paraszt, koldus, cigány, mindegy nekem!

*Alforáb*ius: Király atyámfia, nagy a te kórságod!

Csak hozza azt az inget! az övé! . . .
Keresni menjen mind, aki hívem!

(Csend.)

Hallgattok! . . . Nincs remény! . . . Elpusztulok!
Nyomorultul vesznem kell mindörökké!
. . . Vigyetek innen . . . Egymagam vagyok. *(Elvezetik.)*

UDVARMESTER:

Hallottátok, hogy mit mondott a bölcs!
A boldog ember ingét hozza meg,
Aki szereti hazáját, aki
Számot tart Csilla hercegnő kezére.

AJTÓNÁLLÓ:

Három herceg áll az ajtó előtt.

BÖDÖLÉNY *(belép, utána fegyveresei)* :

Királyfi vagyok, nevem Bödölény,
Hatalmas ország harcos nagyura.
Eljöttem szirtes, páncélos hazámból
Elvenni Csilla úrnő szép kezét,
És koronámhoz fűzni népeit.
Hallottam a feltételt. Itt vagyok.

BÖSZÖRMÉNY *(belép, fényes szolgálókkal)* :

Böszörmény herceg, messze kincses ország
Sokat irígyelt dús királyfia,
Arannyal, borral, búzával, olajjal
Gazdag hazámból a szépség előtt
Jövök hódolni: Csilla szép kezével
Megnyerni gazdag uradalmait.
Im, itt vagyok. A versenyt vállalom.

LEVENTE *(belép, egyedül) :*

Béke e háznak és lakóinak.
Messziről jöttem, királyfi vagyok.
Levente a nevem. Csilla királylány
Szerelméért vágyom megküzdeni.

(Csend.)

BÖDÖLÉNY:

Hol a király? Mért illőn nem fogad?

BÖSZÖRMÉNY:

A trón miért áll ily gazdátlanul?

LEVENTE: Mért könnyes a királylány fátyola?

(Csend.)

UDVARMESTER:

Királyfiak! A legjobb percben jöttök.
A verseny áll. A királylány azé,
Aki megorvosolja a királyt.
Szerencse járjon lábatok előtt.
A nép imája kísér. Menjetek!

(Int. Az Udvar vonulni kezd kifelé.)

BÖDÖLÉNY *(vitézeihez) :*

Köszörüljétek zsibbadt kardomat,
Fényes legyen páncélom, mint a nap,
Szerszámoljátok hódas paripám.
Minden vitéz fegyverbe! Indulunk.
Hétszer a nap nyugovóra ne szálljon,
Hogy ez országnak én legyek ura. *(El vitézeivel.)*

BÖSZÖRMÉNY *(szolgáihoz) :*

Azonnal szállásunkra vonulunk.
Rakjátok le a pénzes zsákokat.

Az aranyakat ezer-ezerenként
Erszénybe, tarisznákba, zsákocskákba
Szétválasszátok. Indulok azonnal,
Ötven erszénnel hét szolga kísér.
E dús ország kell, hogy enyém legyen. *(Elmennek.)*

LEVENTE *(le nem veszi szemét az utoljára távozó Csilláról) :*

Isten nevében fel hát küzdeni.
De hogy szakadjak innen addig el,
Én fátyolos szerelmes csillagom,
Míg édes arcod meg nem láthatom! *(El.)*

(FÜGGÖNY.)

ERDŐ.

(Jobbról elől forrás, hátul bokor. Balról elől tölgyfa, mögötte ösvény. Hátul középen domb.)

LEVENTE *(jön)* :

Itt jó pihenni: csend van és magány.
S a nyájas bokor álommal kínál.
A boldog estét itt megvárhatom.

(Lehever a bokor tövében.)

Édes pihenni nefelejcses parton
És hallgatni a surranó vizet,
Míg selymes újjal simogat a szellő
S az erdő szíve édesen piheg.
Borulj fölém lombok sugalmas árnya,
Álmok közé öleld a lelkem át.
Rajzold elém anyámnak édes arcát,
Hadd szürcsölöm még búcsúzó szavát.
S te, édes álom, álmaim reményét,
Szép Csilla képét jöjj, igézd elém,
Mint annyiszor túl óperenciákon
Hosszú, merengő, boldog éjszakákon
Oltáromon elképzélém.
Most még a csalfa, holdsugaras álom
Lesz vágyamra vigasztaló.
De még ma este, Isten úgy akarja,
Rám mosolyog tán boldogságos arca,
S megszegyeníti álmom a való.

BÖDÖLÉNY *(kísérettel jön) :*

Megálljatok. Itt egy sort pihenünk.
A domb fölé verjétek sátramat,
Hogy elláthassak hét határ felé,
S készen legyek, ha ellenség közelget.
A görnyeteg föld hadd emelje vállán
Holnaptól kezdve immár új urának
Zászlósfejú királyi sátorát.

(A katonák táborveréshez látanak a dombon.)

BÖSZÖRMÉNY *(szolgákkal jön) :*

Úgy emberek. Itt éjtszakázhatunk,
Selyem a fű és legyezős a lomb,
S e dús forrás jó frissülést ígér.
Rakjátok le a kincseket, legények.

(Megvereget egy zsákot.)

Szép zsákjaim, derék aranycsikóim,
Ez egyszer most odadlak olvasatlan.
Holnapra kelve drága magatoknál
Drágább kincseket váltok rajtatok:
Kövér országot, gyönyörű arát.
Elő a nyárssal! Űssetek tüzet. *(Lehever.)*
Azt akarom, hogy egy órán belül
Fölsímogasson könnyű szenderemből
A piruló pecsenye illata.

(A szolgák a tölgyfa alatt sűrögnek.)

BÖDÖLÉNY *(a dombról a vidéket nézi) :*

Hatalmas ország, harcos, büszke nép!
Hétszer-hét ország koronás urához
Nem lesz méltatlan az új korona. *(Megfordul) :*
Hej, katonák, a szomjúság gyötör.

EGY KATONA *(a forráshoz siet, sisákkal merít és Bödölénynek nyújtja).*

BÖSZÖRMÉNY *(feláll) :*

Nem engednek pihenni terveim.
Kövér mezők és dúsölű hegyek,
Dolgos jobbágyok, kincses városok:
Megvásárollek Csilla szép kezével.
Aranykezemre méltó lesz e nász.
Szomjúhozom. Elő a billikommal!

EGY SZOLGA *(aranybillikommal vizet merít).*

LEVENTE: Szép Csilla vár rám: hogy pihenhetek? *(Föláll.)*
Szomjúhozom. Itt Isten ad italt.

(Leszáll a forráshoz, letérdel és a tenyeréből iszik.)

BÖDÖLÉNY *(a dombon) :*

E szűz italt e nagyhatalmas ország
Nagyasszonyának emelem nevére.
Soká éljen Csilla királykisasszony! *(Iszik a sisákból.)*

BÖSZÖRMÉNY *(a fa alatt) :*

E boldog ország kincses asszonyára:
Soká éljen Csilla királykisasszony! *(Iszik a billikomból.)*

LEVENTE *(féltérden a forrásnál) :*

Soká éljen Csilla királykisasszony! *(Iszik a tenyeréből.)*

(Észreveszik egymást. Egy darabig farkasszemet néznek. Aztán lassan a középre jönnek. A két kíséret a továbbiak folyamán összevegyül a háttérben.)

BÖDÖLÉNY:

Hallgassatok rám, hercegúrfiak!
Erős király az én apám neve,
Erős királyfi rettegett nevem.

BÖSZÖRMÉNY:

Gazdag királynak sóhajtják apámat.
Gazdag királyfi: engem így csodálnak.

LEVENTE: Levente névvel öntözött a pap,
De népem ajkán más nevem ragadt:
Árva királyfi, így neveznek otthon,
Árva szegény nép, árva kis királyt.

BÖDÖLÉNY: Az én apámat hétszer-hét király,
Karddal legyőzött láncos úrcseléd
Térden imádja született urának.
Enyém lesz Csilla és enyém az ország.

BÖSZÖRMÉNY:

Az én apámnak tizenhárom ország,
Tejjel és mézzel ömlő szolgaország
Hordja adóba örök karavánban
A földkerekség minden kincseit.
Enyém a lány és minden kincsei!

LEVENTE: Az én apám íratos kő alatt
Édesanyámmal egy sírban pihen.
Csak egy a szolgám: hűséges magam;
Csak egy a kincsem: munkáló kezem.
De mégis: Csilla az enyém leszen.

BÖDÖLÉNY:

Az én apám, hogy eljöttem hazulról,
Útravalóul ezt az övet adta.
Ha ezt a derekamra felcsatoltam,
Kilenc férfi ereje száll belém.
Ki merne síkra szállni énvelem?
Forduljatok meg: a leány enyém!

BÖSZÖRMÉNY:

Az én apám, mikor útnak bocsátott,
Im ezt az erszényt adta a kezembe:
Ebből ki nem fogy az arany soha.
Ki tudna versenyezni énvelem?
Forduljatok meg: enyém a királylány.

LEVENTE: Az én anyám, amikor legutolszor
Csókoltam áldott, jóságos kezét,
Egy örökséget hagyott énnekem,
Egy jótanácsot: mindig azt tegyem,
Amit a szívem mond. Nem is cselekszem
Halálíg egyebet. És most a szívem
Azt mondja, hogy enyém lesz a királylány,
Forduljatok meg, nagy királyfiak.

BÖSZÖRMÉNY *(dörmögve)* :

Sokan vagyunk: három kard egy hüvelybe!

(Súgva Bődölényhez) :

Mi ketten még tán megegyezhetünk:
Két okos ember jól megérti egymást . . .
Én értek szót . . . de ez a siheder . . .
Ez a tejfelesszájú álmodó! . . .

BÖDÖLÉNY: Szóval tusázni nálunk nem szokás.
A lány enyém, mert én erős vagyok.
Akinek tán ellenvetése van,
Emeljen kardot!

BÖSZÖRMÉNY: Ez bátor beszéd!

(Súgva Leventéhez) :

S te tűröd ezt? Hát tej kering eredben?

LEVENTE: Értsünk szót, édes atyámfiai!
Egyet akarjunk: Három-egy erővel
Végére járunk jobban a dolognak,
És megjövünk gyorsan a csodaszerrel.
A jutalom aztán azé legyen,
Akinék Isten szánja és a kard!
Szövetkezzünk! Kezet, testvéreim!

BÖDÖLÉNY: Összefogott kéz gyengék menedéke.
Erős vagyok, nem tűrök társakat.
Magam vagyok, s aki utamba áll,
Önnön fejére szólt ítéletet.
Levente herceg, egy szóval felelj:
Lemondasz Csilla keze birtokáról?

LEVENTE: Nem mondhatom igennek a nemet,
Nem mondhatom sötétnek a Napot,
Nem mondhatok hallgaszt döngő szívemnek,
Mely vérrel zúg minden erembe Csillát.

BÖDÖLÉNY: Ej, szóbeszéd! ki a kardot, fiú!
Eltiprom én, aki utamba áll!

BÖSZÖRMÉNY *(súgva, félig hízelkedve, félig irigyen)* :
Te vagy valóban az erős király!

LEVENTE *(mosolyogva áll)* :
Tréfálsz, uram! Most, verseny küszöbén?
Nem volna harcnak ez becsületes!
Megöljelek a küzdelem előtt,
Legveszélyesebb versenytársamat?
Bajtársi vér rozsdálja kardomat?
Én a győzelmet egyenes úton,
Szeplőtelen homlokkal akarom.

BÖDÖLÉNY *(toporzékolva)* :

Elég a szóból! Védd magad, kölyök! *(Rátámad.)*

LEVENTE: Megállj, királyfi! Védtelenre vágysz!
A célt, amelyre esküdtünk, felejtet?
Királyt fogadtuk megorvosolni,
Csillát esküdtük megderíteni!
És most letörjem két erős karod,
Amely munkálhat megváltásukért?
Haláloddal meghalna egy reménység,
Hogy Csilla képe újra megvidul.
Ha meghozod az inget, megtalálsz,
De addig, addig Isten óvjon engem,
Hogy kardot vonjak választott fejedre.
Testvér, dugd a hüvelybe kardodat!
Mi bajtársak vagyunk.

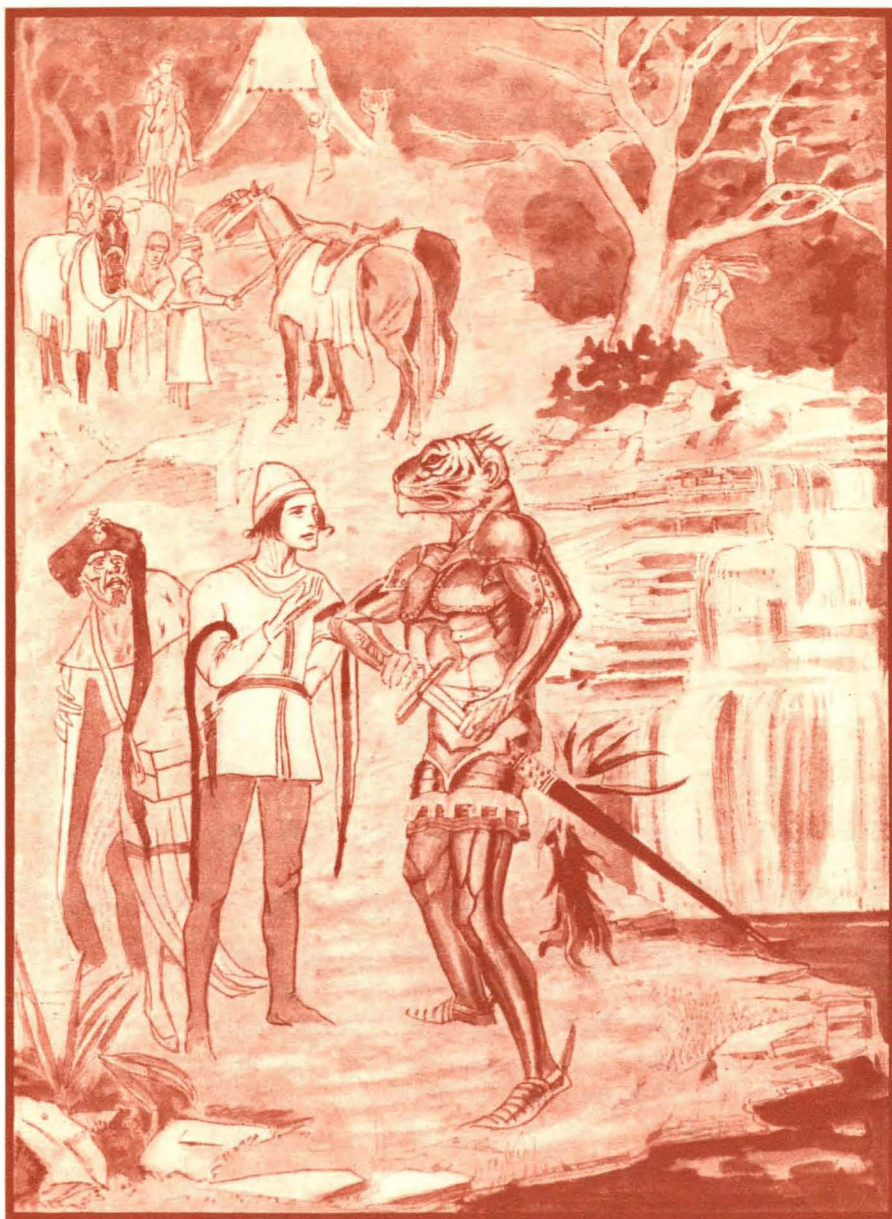
BÖDÖLÉNY *(dühösen hüvelybe rejtí kardját)* :

Lovag vagyok,
Nem vívhatok, ha nem véded magad.
De tudd meg, tacsó, meghalsz aznapon,
Mikor vesztetre utamon találalak!
Hej, katonák! Előre! Indulunk!
A Főkirály, a leghatalmasabb,
Széles e földön legis-boldogabb,
Magas várában kardomat lesi:
Három nap út odáig, vissza három:
Hetednap Csilla karomon örül,
S jaj a botornak, ki utamba áll.

(A dombra megy. Készülődés. Levente virágszedéshez fog. A Rózsás Anyó megjelenik az ösvényen, hátán óriási rózseköteg.)

RÓZSÁS ANYÓ *(leroskád)* :

Jaj, nem bírom, jaj, mindjárt meghalok!

Bödölny: Levente herceg, egy szóval felelj:
Lemondasz Csilla keze birtokáról?

BÖDÖLÉNY *(indul embereivel) :*

Mi ez? Odébb az útból, vén szipirtyó!
Tisztítsátok meg az utat, legények!

*(A katonák félrerugdossák a Rőzsés Anyót. Ez mozdulatlanul fekvé marad.
Bödölény és kísérete el.)*

BÖSZÖRMÉNY:

Bölcs vagy, Levente úrfi! Jól csináltad:
Ezt a dühös bolondot csakugyan
Nem volt lerázni más mód. Én csodállak!
Hanem . . . , ami célunkat illeti:
Kettőnk számára nincs többé remény.
E vasgyúró a híres Főkirályt,
Kinél a földön nincsen boldogabb,
Harmadnapra legyőzi biztosan,
S Csilla királylányt elviszi előlünk.
Mit volna tennünk ellenében? Én
Legjobbnek vélem hazatérni szépen,
Még mielőtt ország-világ előtt
Botor kudarcunk nyilvánúságra jut.
Én indulok haza. És te, királyfi?

LEVENTE: Míg élek, meg nem szűnöm küzdeni.

BÖSZÖRMÉNY *(rövid gondolkodás után) :*

Nézd, jó Levente, mondok valamit.
Én téged megszerettelek nagyon.
Gazdag vagyok, (hiszen tudod: az erszény!)
S te, jól tudom, szegény s gyámoltalan.
Nos én . . . neked . . . ha magad is akarnád,
Kincseket adnék . . . szívesen . . . sokat . . .
Aranyat . . . , fényeset . . . , sáraranyat,
Szekerek-számra . . . öt, hat . . . , tíz szekérrel,
Ha úgy akarnád . . . , hogyha visszatérnél . . .

LEVENTE: Az én hazám a pénzt nem ismeri.
És én nem ismerem az alkuvást.

BÖSZÖRMÉNY:

Nézd, ha kevesled . . . húsz szekérrel adnék . . .
Húsz, bivalyok vontatta nagy szekérrel,
Teméntelen, tüzes, szép aranyat!
Gazdag leszel . . . ó, sokkal gazdagabb,
Mint csak lehetnél Csilla férjekép.

LEVENTE: Csilla keze, mint egy virág, piciny,
S a föld mélyének minden aranyánál
E csöpp virágkéz aranyabb nekem.

BÖSZÖRMÉNY:

Száz szekérrel is adnék, ha kívánod.
Hét éven által ontatom az erszényt,
Hogy záporozzon aranyat neked.
Vigyázz! Mindennek van határa egyszer,
Tán a varázs is egyszer kimerül.

LEVENTE: Jöjj akkor hozzám, Böszörmény királyfi,
Csodaerszényed hogyha elapad.
Ami keveset ád nekem az Isten,
Megosztom akkor testvérként veled.

BÖSZÖRMÉNY *(bosszúsan)* :

No lám! Szegény királyfi! Koldus, árva!
Tán volna most is a tarisznya mélyén
Egy kis aranykád?

LEVENTE *(előveszi erszényét)* : Itt van mindenem.
Hét szép arany. Ez minden vagyonom.
Ha megsegíthet, jó szívvel adom.

BÖSZÖRMÉNY *(felkacag)* :

Nem, nem, királyfi, tréfa az egész.
Csak próba volt. Megkísértettelek,
Méltó vagy-e baráti jobbkezemre.
Te méltó vagy, hűséges és derék,
S amit kitűztél, állod, férfikép.
Im, vedd bajtársi frigyre jobbomat.
Együtt megyünk a csodaing után,
Segítjük egymást, testvér és barát.

LEVENTE *(megrázza kezét)* :

Tiszta szívemmel mondok erre ament.

BÖSZÖRMÉNY:

Előre szolgák, nincs vesztő időnk.
Estig néhány mérföldet még bejárunk,
S hajnalra még eleget alhatunk.

(A Szolgák útra készülődnek.)

Amerre Bödölény jár, arra menjünk:
A Főkirály nagyhírű városába.
Gazdag, hatalmas nagyurak között
Hogyne találánánk boldog emberekre.
Megelőzhetjük őt is még talán.

LEVENTE: Csak menjetek. Én itt megéjtszakázom.
Hajnalra kelve köztetek leszek.

BÖSZÖRMÉNY:

Isten veled hát. Ne mulass sokáig.

RŐZSÉS ANYÓ *(föltápaszkodik a fűben)* :

Jaj, jaj nekem! *(Elindul, az úton újra elesik.)*
Jaj, itt halok ma meg!

BÖSZÖRMÉNY *(indul kíséretével ; az Anyóhoz ér ; bosszúsan) :*

Eh! Vessetek vagy egy garast neki!
Aztán hadd lássa, hogyan boldogul.

EGY SZOLGA *(pénzt vet az Anyónak, aztán félrelökődösik az útból. Böszörmény és kísérete el).*

RŐZSÉS ANYÓ *(csendesén sírdogálva ül az útszélen).*

LEVENTE *(fölv teszi a tarisznyáját, köpenyét ; indul. Meglátja az Anyót, odasiet) :*
Mi baj, mi baj, édes öreganyám?

RŐZSÉS ANYÓ:

Jaj, édes jó fiam, de összeverték!
Az Isten is megáld, ha rámsegíted
Ezt a kötés fát. *(Föl akar kelni, visszaesik.)*
Jaj, jaj, nem bírom.

LEVENTE: Pihenjünk egyet, édes jó szülém.

(Leteríti a köpenyét, ráülteti.)

Mindjárt hozok egy friss ital vizet.

(Hoz a süvegében, itatja.)

Igyék anyám!

RŐZSÉS ANYÓ *(iszik) :* Ó, szinte éledek!

LEVENTE: Tán enne is kend. Van a tarisznyámban
Egy kis kenyérkém. *(Előveszi.)* Száraz egy kicsit,
De jó azért.

RŐZSÉS ANYÓ *(eszik egy falatot) :*

Jótét helyébe jót várj!
De megyek is. Pihentem, ettem-ittam,
Erős vagyok. De jót tettél velem!
(Fölkel, fel akarja venni a rőzsét.)

LEVENTE: Nem úgy, anyám, ezt most majd én viszem,
Ennek nem ilyen öreg hát való. *(Fölveszi.)*

RÓZSÉS ANYÓ *(könnyedén elveszi és vállára veti a rőzsecsomót)* :
Hagyjad, édes, jó fiam,
Majd csak elviszem magam!
Jó fiú, az Isten áldjon.
Hova indulsz, jól tudom!
Ilyen vén anyónak illik
Tudni kissé a jövődöt!
Menj, a pálya merre nyílik,
Meg ne csüggedj útadon!
Jótanácsul ezt adom.
S hogy kaláccsal a tanácsom
Megszerezem: itt hagyom
Ezt az öreg babos kendőt,
(Fehér, babos-készkenőt vesz elő.)

Hasznát veszed, fogadom.
Az igaz, öreg portéka,
(Aki keze szőtte, rég a
Temetőben szendereg).
Meg se néznék, meg se látnák
Vásáron az emberek,
Mégis neked kincset ér ez!
Boldog arcot hogyha ér ez,
Olyan szép pirosra vál,
Mint pünkösdi rózsaszál.
S most eredj, amerre vágyad:
Célhoz útag eltalál.
Menj, előtted és utánad
Nincs a földön semmi zár.
Menj, suhanj a nagy világon,
Mint a könnyű napsugár.
Most, fiú, az Isten áldjon,
Itt az óra menni már:
Küld anyád és Csilla vár. *(Eltűnik.)*

LEVENTE *(a kENDŐT háromszög alakban derekára köti, mint a legények a nász-
kendőt) :*

Ejnye, milyen furcsa néne,
Ej, be furcsa keszkenő!
Tündér volt, vagy földi nő?
Ilyet hogyha más mesélne,
El se hinném egyhamar!
Szinte, szinte megzavar.
Hátha pusztá tréfa mindez?
Még a gondolat se rendes:
Színe-váltó keszkenő!
Vastag itt a bökkenő!
Tán boszorka volt a néne!
Mégse, mégse gondolom.

Jó tettért rossztól ki félne?
Ej, majd megtapasztalom,
Lesz hamar rá alkalom!
Ha igaz a csodakendő,
Akkor enyém a jövőendő,
És enyém a győzelem,
Én gyönyörű gyöngyvirágom,
Csilla, kezed fölfelelem.

(Elkomolyodik.)

Én anyám a másvilágon,
Ezt neked köszönhetem.
Holtodban is Isten áldjon,
Szavad szentírás nekem.
S most hatalmas két királyfi,
Kincsetek csak kacagom,
Ki tud nekem ellenállni
Keszkenőmmel gazdagon?
Látom is már integetni,
Édes arcod rámnevetni,
Csilla! boldog csillagom! *(Indul.)*

(FÜGGÖNY.)

KERT.

(Holdfényes éjjel. Csilla fátyolosan a virágok közt jár.)

CSILLA: Este van, csend van és magány.
Végy lélegzetet, rableány.

(Leveszi a fátyolt.)

Magam vagyok, pihenhetek,
A szívem úgyis oly beteg.

(A virágok közt jár.)

Ha most itt járna könnyű lába,
S az édes-édes éjtszakába
Szétcsillagozna mosolya . . .
Be boldog volnál, drága kertem,
S ki a mosolyt már-már felejtem,
Ah! én se volnék mostoha! . . .
Ó jaj! megint rágondolok!
Jertek, hűsítő fátyolok . . .

(Feltűzi a fátyolt.)

LEVENTE *(megjelenik a kert falán).*

CSILLA: Ha most itt volna, mondanám . . .

LEVENTE *(leugrik) :*

Jó estét, szép királyleány!
Mit álmodol a holdsugáron?

Levente : Jó estét, szép királyleány!
Mit álmodol a holdsugáron?

CSILLA: Isten hozott, te kedves álom!
Tudtam, hogy még ma feltalálom,
Szívem oltárán arcodat!
Isten hozott, álomlovag! . . .

LEVENTE: Nem álom, nem . . . Holt és tűnékeny
Az álom és az éjtszaka;
Nekünk ma kél a boldog égen
Az élet élő csillaga!

CSILLA: Ki mondja meg, hogy mi az álom,
És mi való a nap alatt?
Csak azt tudom, hogy itt vagy nálam,
És azt tudom, hogy vártalak.

LEVENTE: Vártál-e?

CSILLA: Amióta élek!

LEVENTE: Ismersz-e?

CSILLA: Jobban enmagamnál.

LEVENTE: A lelkem mélyén megfogantál,
Mikor kinyílt bennem a lélek.
Ő mindig, mindig láttalak,
Sugáros, édes lány-alak!
A szívem mondta: megtalállak,
A szívem mondta: vár terád.
És most, hogy itt van végre nálad:
Hazatalált, hazatalált! . . .

(Lábához ül.)

Csilla, szerelmes otthonom!
Miért e fátyol arcodon?
Napom fényére szomjazom!

CSILLA: Míg el nem jó a győztes értem,
Akinek kezem elígértem,
Arcom ne lássa férfiszem:
Atyám óhaja szent nekem.

LEVENTE: Áldott nekem e drága fátyol,
Aki rád volna nézni bátor,
Megölné úgyis vad kezem.
Nekem nem kell a durva szem.
Százszorta jobban lát a lelkem,
Szépségeiddel színig telten,
Dalol a szívem gazdagon,
Ő mindig látlak, csillagom.
Amint megláttam álmaimban:
Fodor hajadnak fürteit,
S melyek a mennyet fürdetik,
Két mély szemed iker-tavát,
Arcodnak szűz-komoly havát,
Bíboros íjját ajkaidnak,
Mosolyt virágzó pici szád,
Ezüst harangját álmaimnak:
Mélyén mosolygó vágyaimnak
Lelkem szeme örökre lát.
Csilla! Édes menyasszonyom,
Ő mondd, szeretsz-e? . . .

CSILLA: Nem tudom.
Csak azt tudom, hogy nélkülöd
Nincsen szívemben rezdület.
És nincsen bennem gondolat,
Hogy mélyén ott ne mosolyognál
A fátylazó felszín alatt.
Csak azt tudom, hogy nincsen oltár,
Amelynél nem térdelsz velem.
Ez volna-e a szerelem?

Én nem tudom. Csak azt tudom,
Hogy amikor imádkozom,
S az Isten áldott szent nevének
Akarok áldást mondani,
Mint elhaló templomi ének,
Felbúg szívemben valami:
A Te neved! . . . a Te neved.
Szegény szívem áhítatában
Egybefonódik, egy imában
Az Úr nevével a Tied! . . .

LEVENTE: És én is . . . én menyasszonyom,
Ha rád nézek . . ., imádkozom!

(Ölébe hajtja a fejét.)

És mert a lelkem éjjel-nappal
Tenálad virraszt áhítattal,
Teveled mindig ott pihen
Az Isten áldott keziben.
Ó jó nekünk ott lakni ketten,
Embert, világot elfeledten,
Csak egymás arcát és az Istent
Érezni, nézni szüntelen,
S érezni, hogy bennünk a minden:
Isten, jószág és szerelem! . . .

(Csend.)

LEVENTE: Ó! együtt lenni milyen édes!

CSILLA: Együtt hallgatni mily csodás!

LEVENTE: S ez így lesz mindörökre, édes,
Ha megjövök, s egymás szívéhez
Örök füzérrel összefűzött
Az égi s földi áldomás!

Mindent, mi bántó, messze űzők,
Mély béke leng házunk felett,
Lábadhoz én örülni ülök,
Maradjanak a messze zúrók,
Küzdelmek, sorsok, emberek,
Tengerszemedben elmerülök,
A percek halk lábhegyre állnak,
Ring-ring szívünk taván a mának,
S szerelmünk boldog illatának
Mély mámorában szendereg . . .

(*Csend. Virrad.*)

CSILLA: Királyfi, pirkad! kél a nap!

LEVENTE (*ölébe hajtja arcát*) :

Nem látom! Téged láttalak!

CSILLA: Kúszik a fény a lombokon.

LEVENTE: Én álmodom. Én álmodom.

CSILLA: Kopog az élet mostohán
Fekete város kapuján.
Fekete város szíve fáj:
Gyötrődik egy szegény király.

LEVENTE (*felugrik*) :

Enyém leszel a tett után,
Isten veled, királyleány!

CSILLA (*feláll*) :

Hát csakugyan nem álmodom?
Itt vagy, enyém vagy, lovagom?

LEVENTE: Ha majd az inget meghozom.
Holnap. Ma még. Hisz akarom.

Hol van dacolni két karommal,
Szerelmes érc-akaratommal
E hitvány földön hatalom!

CSILLA (*hirtelen*) :

Mondd, van-e pénzed?

LEVENTE (*büszkén*) :

Hét arany!

A nagy világot ezzel járom,
De hujja nincs még!

CSILLA:

Álom, álom!

Mondd, mondd, te álmodó gyerek,
Ha innen elmégy, mibe kezdesz?

LEVENTE:

Megyek a boldog emberekhez,
Amíg az ing csodája meglesz.
De megjövök hívó szívedhez
Hamarosan, hisz boldog ember
Minden bokorban tíz akad.

CSILLA (*sóhajtva*) :

Adná az Isten! Mégis, hogyha
Nem lelnéd meg, amit keressz,
Kedved ha törne, pénzed fogyna:
Rám gondolj, és ne csüggedezz!
És . . . innen hét mértföldre épen
Egy régi, rozzant csárda van:
Hatrongyos, így nevezi népem.
Amit hosszú, nehéz utadra
Még összeszedhetek javadra,
Ott megtalálod biztosan.

LEVENTE:

Nem hull le még az égi permet,
S az inggel én elédbe termek . . .

CSILLA: Igen . . . igen . . . te furcsa gyermek! . . .
Én nem tudom, hogy is lehet?
Nem is hallottam jöttödet,
Oly váratlan, oly nesztelen . . .

LEVENTE: Nesz nélkül jár a szerelem.

CSILLA: A kapun hármás érclakat.

LEVENTE: Ád a szerelem szárnyakat.

CSILLA: De hogy jutsz innen újra ki?
Mindenütt örök százai!
Jaj, ha megérnek itt velem!

LEVENTE: Nem tudom, mi a félelem! (*Megöleli.*)

CSILLA: Hát elmégy, elmégy messzire,
Ó jaj, ki tudja, mennyire,
A boldog ember ingéért,
Az álmok álnok kincseért.
A boldogság? — ki tudja hol,
Hetedhét földön bújdokol!
És végtelen a földkerek!
Elvesztelek! Elvesztelek!
Ó lehetetlen vállalat!

LEVENTE (*a falon*):

Nincs lehetetlen: láttalak!

(FÜGGÖNY.)

II. RÉSZ.

Sík Sándor: A boldog ember inge.

VÁRUDVAR.

*(A Főkirály egy lovaggal vív. Lovagok, hölgyek, apródok nézik a viadalt.
Köztük a Főminiszter; egy erkélyen Júlia, lovagokkal és Szabolccsal.)*

FŐKIRÁLY *(vívás közben)* :

Egyet a karodra, egyet a válladra,
Most egy símogatóst meg a tomporodra.

LOVAG: Jaj nekem, jó uram, csak az életemnek
Irgalmazz, kegyelmezz!

FŐKIRÁLY *(kívágja a kardot a lovag kezéből)* :

Másszor jó lovagom,
Ügyesebben vigyázz hűségese magadra.

JÚLIA *(tapsol)* :

Királyok királya, lovagok lovagja!

MINISZTER *(a Főkirályhoz lép)* :

Harmadikul kérlek, kegyelmes királyom:
Ország gondja sürget, bocsáss el immáron.

FŐKIRÁLY: Eleresztlek immár, hűségese cselédem,
Eredj és kormányozz királyod nevében.

(Miniszter el.)

Nos, urak, leventék, sok kiszemelt hősöm,
Nyugtalan e kard még, bizsereg erősen,
Még küzdeni vágnék. Ki legény a gáton?

JÚLIA: Ki merne kiállni véled e világon,
Ha komolyan vívnál, én erős királyom?

(Kívül kürtszó.)

I. CSATLÓS *(jön)* :

Király uraságok főő fejedelme!
Kürt harsan a völgyben, követ áll a hídnál.
Színed elejébe bocsássam-e békén?

FŐKIRÁLY: Bántása ne essék, tisztelet adassék,
Főő színem elé szóra bocsáttassék.
Követeiket illet békesség, tisztesség.

(Csatlós el.)

BÖDÖLÉNY KÖVETE *(jön)* :

Hét országon erős, hét országos híres
Bödölény királynak vagyok a követje.
Sok jeles országok főő fejedelme,
Köszöntet a gazdám tiszteletes szóval.
Kérdezteti tőled, szóval megfelelj rá:
Te vagy ama híres főő fejedelem?

FŐKIRÁLY: Én vagyok a híres főő fejedelem.

KÖVET: Te vagy-e gazdája száma-se-istenes
Bokádig bókoló paraszt királyoknak?

FŐKIRÁLY: Én vagyok az ura sok nagy királyoknak.

KÖVET: Te vagy-e, te vagy-e ama híres győző,
Soha akin senki erőt nem vehetett
Se bajon, se tornán lovagi fegyverrel?

FŐKIRÁLY: Soha még énrajtam senki erőt nem vett
Se bajon, se tornán lovagi fegyverrel.

KÖVET: Valld meg, uram, valld meg: vallod-e magadat
Minden halandóknál földön boldogabbnak?

FŐKIRÁLY: Tisztességes követ, vidd meg az uradnak:
Vallom magam földön leghatalmasabbnak,
Legislegerősnek, legisboldogabbnak.

KÖVET: Boldog fejedelem, halljad a szavam hát,
Im halljad uramnak nagy erős parancsát:
Testedről az inget azonnal levonjad,
Kezembe uramnak át is általadjad,
Igy jóakarátját, baráti kegyelmét
El nem veszi tőled.

FŐKIRÁLY: Láncot a bolondnak!
(Csatlósok megkötözik a követet.)

KÖVET: Főő fejedelem, jól vigyázz a szómra!
Bödölny királyom dörömböl az ajtón,
Követe láncait számonveszi rajtad!

FŐKIRÁLY: Nyelvét a nyelvesnek késsel kimessétek,
Fülét a fülesnek többől lemessétek,
Csúfra a bástyáról aztán levessétek.

(Elhurcolják.)

I. CSATLÓS *(jön)* :

Király uraságok főő fejedelme!
Kürt harsan a völgyben, sereg áll a hídnál,
Élén a seregnek soselátott harcos,
Sisakos, páncélos, temérdek termetű,
Fekete fringiás, óriás levente:
Váradat megnyissad, ugyan parancsolja!

FŐKIRÁLY: Kapu lezárassék, híd felvonattassék,
Strázsa a bástyára erős állattassék,
Egy lélek a várba szemöldököm ellen
Bé ne bocsáttassék.

*I. Csatlós: Jön is már, jön is már meztelen szablyával!
Menekül az őrség.*

- BÖDÖLÉNY: Im halld a parancsom:
 Testedről az inget levonjad azonnal,
 Szépen összehajtsad, kezembe kiadjad,
 Igaz barátsággal úgy társod maradjak.
- FŐKIRÁLY: Hallod-e, hallod-e, kevély királyúrfi!
 Parancsolat adni: tanult tudományom,
 Parancsolat venni: ingyen se tanultam.
 A fülem se állja, kardom ki se várja,
 Mégis amaz inget odaadom ingyen:
 Mulatós kedvemben leltél te ma engem:
 Vedd el, ha legény vagy, kard élin az ingem.
(Vívna.)
- FŐKIRÁLY: Pokolbeli sátán lakik a karodban?
 Kilencel ha vívnék, nem sujtana jobban.
- BÖDÖLÉNY: Kilenc erős férfi ereje énvelem.
 Add meg magad, add meg, főfő fejedelem!
(Leszúrja, a kardot szívének szegzi.)
 Add meg magad immár! Add hamar az inget!
- FŐKIRÁLY: Viheted már tőlem, amit akarsz, mindent:
 Inget a testemről, koronát fejemről,
 Utolsó csepp vért is keserű szívemből!
 Szakaszd meg a szálát hervadt életemnek,
 Ha megölted napját híremnek-nevemnek.
 Sose leszek többet győzhetetlen győző,
 Nem ismerek immár vígasságos kedvet,
 Boldogtalanok közt én legnyomorultabb!
- BÖDÖLÉNY: Boldog király, ó jaj, mi szavadat hallom?
 Oda boldogságod?
- FŐKIRÁLY: Oda boldogságom.
 Verd által a szívem, csak meghalni vágyom:
 Legszomorúbb szív ez széles e világon!

BÖDÖLÉNY: Hát akkor a kardom mire hogy megvontam?
Mire nekem inge szomorú embernek?
Nem míveli keltét fekete királynak,
Kezét nem szolgálja Csilla királylánynak,
Nem teszen urává Feketeországnak.

(Kardját elhajítja.)

Isten veled immár, főfő fejedelem.
Bizakodva jöttem, szomorúan megyek.
Győzötten is győztél, én vagyok a gyengébb.

(Indul.)

FŐKIRÁLY: Hallod-e, királyfi, nem addig a nóta!
Lovagi kesztyűdet nem adom még vissza.
Egyszeri szerencse, vakeset fordulta,
Nem örökre bíró egymással ügyünkben.
Állj meg, ha lovag vagy, fogd markon a kardod.
Kényszerítlek téged lovag-becsületre:
Kiállani vélem másod viadalra.

BÖDÖLÉNY: Sebesült emberrel ki fogna kiállni?

FŐKIRÁLY: Várambeli felcser vérem elállítja,
Jeles javasasszony csuda-kenetekkel
Testem erősségét vissza-megállítja.
Keseredett szívem véredet áhítja,
Fogd fel a kardodat, te erős királyfi!

BÖDÖLÉNY: Hasztalan a szó már, főfő fejedelem.
Nincsen érkezésem vívni veled újra,
Mennem kell, mennem kell, neki a világnak:
Boldog ember ingét beteg agg királynak,
Betegség írjának föllelem, ígértem.

FŐKIRÁLY: Lábad a váramból ki nem teszed addig,
Míg ki nem állsz vélem másod viadalra.

BÖDÖLÉNY: Semmi a beszéded, megyek az utamra.

(Indul.)

FŐKIRÁLY: Lépést se, királyfi! Láncot neki, szolgák!

(A csatlósok rárohannak és erős küzdelem után megkötözik a királyfit.)

Tizenkét lándzsások most közrevegýétek,
Ékes vendégházba szépen bevigýétek,
Étellet, itallal dúsan lakassátok,
Illő alázattal megudvaroljátok.
Tizenkét lakatok de ajtaját zárják,
Tizenkét lándzsások a küszöböt állják.
Orvosok a testem míg föl orvosolják:
Más viadalunknak így várja el sorját!

(Mind el.)

*(A szín egy percig üres. Aztán Szabolcs átsiet az udvaron. Mikor a szín szé-
lére ér, jön Böszörmény és Levente.)*

BÖSZÖRMÉNY:

Fiú, megállj!

SZABOLCS *(megfordul)* : Kik vagytok?

BÖSZÖRMÉNY:

Lovagok.

A Miniszttert keressük. Odalenn
A városban őt mondták minekünk
Első embernek ebben a hazában.

SZABOLCS *(felmutat az emeletre)* :

Ez itt a háza, nyitva ajtaja.
De nincs most itthon. Ezer dolga van.

Kormányoz kegyelmes urunk helyett,
Ki szívesebben vív, vadász, mulat.

LEVENTE: Vezess el engem hozzá, jóbarát,
Fontos dologról kell szólnom vele.

SZABOLCS: Ha van megvárni érkezésed őt,
Kövess. Soká nem késlekedhetik.
Közel az este.

BÖSZÖRMÉNY *(egy padra ül)* : Én megvárlak itt,
Meglássuk aztán, mire megy vele.

(Szabolcs és Levente el. Böszörmény, mikor magára marad, előveszi tarisznyáját és lázasan aranyakat kezd számlálni.)

SZABOLCS *(visszatér)* :
Tetszik nekem barátod.

BÖSZÖRMÉNY *(közönyösen)* : Jó fiú.
Egy kicsit bolond, no de semmi az,
Találkoznak hóbortosabbak is.
De én *(feláll)* tehozzád jöttem, kisfiam.

SZABOLCS *(bámulva)* : Hozzám?

BÖSZÖRMÉNY: Hozzád. Hogy hívnak, gyermekem?

SZABOLCS: Nevem Szabolcs, Zobor lovag fia.

BÖSZÖRMÉNY:
Nem a maróti Zoborok közül?

SZABOLCS: Nem, jó uram, Zarándból származunk.
Onnan raboltak el gyermekkoromban
A Főkirály portyái.

Mind, mind megölték, mindent elraboltak.
Magam vagyok nememből.

BÖSZÖRMÉNY:

És te itt?

SZABOLCS: Igen, a király apróddá nevelt
Szeretnek is. De . . . én . . . én gyűlölöm
E gyilkos fajt. Durvák és véresek . . . (*Elpirul.*)
Csak egy van köztük, aki jó, szelíd,
És szép . . . egy angyal . . . őt szolgálom . . . és . . .
(*Zavartan elhallgat.*)

BÖSZÖRMÉNY:

Beszélj, fiam! Ha sorsunk összesodrott,
Hasznodra vágyom lenni. Akarom,
Hogy boldog légy, amily boldog lehetsz,
Szólj, mit tehetnék érted? Dús vagyok,
És családomból régen egymagam.
Szólj, mire vágyol?

SZABOLCS (*felcsillan a szeme*): Jó bátyámuram!
Egy görög kalmár járt itt a minap.
Egy kardot kínált venni az uraknak,
Egy csodaszép dömöcki fringiát.
Úgy szelte ketté a kemény vasat,
Mint fűszálat a jól kifent kasza.
A markolatja tiszta drágakő,
S a penge szélesén titokzatos
Három betű, mit senki meg nem érthet.
Mohó szemekkel nézte minden úr,
Majd meghalt érte mind. De a görög
Vagyont kért érte. Nem vehette senki.

BÖSZÖRMÉNY:

Mire tartotta?

SZABOLCS *(félve)* : Háromszáz arany.

BÖSZÖRMÉNY *(kivesz a tarisnyájából három erszényt, leteszi)* :

Ne, fiam, itt a háromszáz arany.
Vedd meg a kardot s légy boldog vele.

SZABOLCS: Bátyám . . . Igazán? . . . Ez mind az enyém? . . .

(Nyakába ugrik.)

Megvehetem a kardot. *(Ugrál örömeiben.)* Jaj, de jó!
Nincs ilyen az országban senkinek!
A hercegnek sem! Ó, majd nézni fog
A világszép Júlia, hogyha lát
Ezzel a karddal!

BÖSZÖRMÉNY: Nos hát, kell-e még
Valami más is?

SZABOLCS: Ó, dehogy . . . Azaz . . .
Ehhez a kardhoz . . . *(Végignézi magán.)*
ebben a ruhában . . .
Úgy járok itt a nagy urak között,
Árva fiú, mint egy ágrólszakadt.
Ha adnál hozzá lovagi ruhát . . .

BÖSZÖRMÉNY *(még egy erszényt kitesz a padra)* :

Ne még egy erszény, végy lovagruhát.

SZABOLCS *(mohón felragadja és simogatja az erszényt)* :

Ó mennyi kincs! Lesz lovagköntösöm,
Kalpag, palást, öv, minden . . . Istenem,
Milyen jó vagy te, bátyám!

BÖSZÖRMÉNY: Nos, fiú,
Betelt-e minden vágyad?

SZABOLCS:

Minden-e?

Több a mindennél! Nem is vagyok ébren.
Csak álom ez! . . . De . . . Ehhez a ruhához,
Ehhez a kardhoz, jó bátyám uram,
Úgy-e, lovagi fegyver is dukál?
Sisak, pajzs, lándzsa, íj és buzogány,
Paripa, szerszám, fegyverhordozók,
Amint kívánja lovagi szokás.
E nélkül pusztá karddal, szép ruhában,
Gyalogos szerrel, fegyveretlenül
Csupa nevetség lennék a világnak,
És Júliának . . . Úgy-e, úgy akartad,
Csató bátyám, hogy kész lovagi szerrel
Léhessek eztán az udvar elé?
O milyen boldog lennék.

BÖSZÖRMÉNY (*két erszényt vesz ki*) : Jó. Legyen.

Még akad annyi jó atyámfiaának.
De most már aztán boldog vagy, fiú?

SZABOLCS (*táncolva*) :

Boldog vagyok! Nagyon boldog vagyok!
(*Hirtelen*) : De úgy-e jut még kíséretre is?
Apródok, szolgák, csatlósok, lovászok,
És szolgáló vitézek, lovagok!
Addig nem is vesz emberszámba senki,
És Júlia nagyasszony rám se néz,
Míg hűbéres háznépem nem követ.
Te azt akarod, hogy lovag legyek
És úr és boldog, jó bátyám uram,
Úgy-e, úgy-e még ezt meg nem vonod?

BÖSZÖRMÉNY (*két új erszényt rak ki*) :

Fogadj magadnak szolganépeket,
És légy boldog. Anyád emlékeért.

SZABOLCS (*tapsol*) :

Ó bácsikám, te jobb és bőkezűbb vagy,
Mint legszebb álmomban álmodhatom.

BÖSZÖRMÉNY:

Aztán majd én is kérek valamit,
Valami apróságot tőled, de csak akkor,
Ha úgy érzed, hogy boldog vagy egészen.

SZABOLCS: Boldog, ó hogyne lennék! . . . Igazán,
Ha arra gondolok, hogy odaálllok
Világszép Júlia elé, új köntösömben,
Csoda kardommal, lovagi szép díszben,

Akár a többi udvarló nagyok . . .
S nem kell előtte restelkednem többé.
És én is adhatok . . . Jó bácsikám,
Ne haragudj . . . telhetetlen vagyok,
De ily szerencse csak egyszer kerül
Az életben és . . . kell még igazán.
Még ez az egy és aztán semmi többé:
Kell, hogy valami ajándékot adjak,
Valami nagyon szépet én is egyszer,
Mint a többi udvarló gavallérok,
Szép Júliának, hogy észrevegyen,
És jószemmel tekintsen rám. Ugy-e,
Te ezt megérted, nem tartasz mohónak
És megadod még ezt az egyet? Ez
Legutolsó kérésem igazán.
Aztán már csak a kezed csókolom,
És imádkozom érted és szeretlek,
S mindig nagyon-nagyon boldog leszek.

BÖSZÖRMÉNY *(két erszényt kitesz. Az egész tarsoly lapos már) :*

Bohó fiú! Ne, itt a vagyonom
Végmaradéka. Vásárolj neki
Valami szépet, láncot, karkötőt,
Vagy ami jól esik. Ne legyen hűjja
Az örömednek.

SZABOLCS *(felragadja a két erszényt és körül táncolja az udvart, az erszénye-
ket csókolgatva) :* Jaj de jó! De jó!

Édes aranyak! Édes Júliának
Lábához teszek! Oly boldog vagyok!

BÖSZÖRMÉNY:

Akkor hát én is kérek valamit
Tőled, kisöcsém. Hallgass csak ide.
Egy ingre van szükségem.

SZABOLCS (*felkiált*) :

Bácsikám!

Valami szörnyű jutott az eszembe.
Ha meghallgat világszép Júlia,
És elfogadja hűséges kezem:
Mi lesz velem? Hová viszem szegényt?
Kicsiny apródi kamarámba tán,
Ahol harmadmagammal éjtszakázom
Szegényesen a hátsó udvaron?
Heted-hét ország legszebb asszonyát,
Kéért a legnagyobbak versenyeznek!
Csató bátyám, neked segítened kell,
Hogy visszaváltsam ősi birtokom,
S apáim várát felépítsem újra,
És megismerje újra a világ
Szabolcs nevem s az ős Zarándi fajt.
Nem, bátyám, erre nem mondatsz nemet,
Ha a baróti Bölcsnek vére vagy,
S ha szeretted atyámat valaha!
Mondd, bácsikám, mondd, úgy-e, megsegítesz!

BÖSZÖRMÉNY:

E nélkül — véled — boldog nem lehetsz?

SZABOLCS: Ez egy, ez egy, ez egy a híjja még!

BÖSZÖRMÉNY (*rövid hallgatás után*) :

Ez egyszer még legyen szíved szerint.
E percben nincs több pénz a tarsolyomban,
De még ma este szállásomra térve,
Ötszáz aranyat felküldök kezedhez.
Tégy vele, mit a szíved követel,
És boldogságod teljes hadd legyen.

SZABOLCS (*nyakába ugrik*) :

Most, most, most egészen boldog vagyok!

BÖSZÖRMÉNY *(lefejtí magáról)* :

Akkor hát térjünk rá az én ügyemre.
Egy ingre van szükségem, még ma estig,
Egy ingre . . .

SZABOLCS *(homlokára üt)* : Bácsikám! most jut eszembe!

Igen. Ez egyszer nem hallgathatok.
Ez igazán az utolsó kérésem!
Nézd, drága bácsikám, nézd, igazán,
A mi jószágunk olyan semmiség!
Legkisebb birtok egész vármegyében,
Nagyon hitvány Világszép Júliához!
Apámat is a zarándi urak
Amúgy félvállról fogadták csupán
Maguk közé: kopott kisúr maradt
Mindig a dölyfös dús nagyok között.
Nézd, bácsikám, ha megvásárolhatnám
Magaméhoz a szomszéd uradalmat,
Bartók vitézét, (az háromszor annyi,
Mint az enyém) és . . . tán a Döngörékét,
(Az is egészen szomszéd az enyémmel),
És tán a . . . nem, Karádot nem kívánom,
(Kár volna rá a pénz, ott két gyerek,
Két tejfelesszájú fiú az úr most:
Azokat magam is elúzhetem).
Hanem, ha még a Dengellő-fiúk
Aranybányáit hozzákerekítem
Az ős zarándi földhöz . . . bácsikám,
Úgy-e, úgy-e, még ehhez megsegítesz!
Különben, hiszen nem tehetek róla,
Dehát csak boldogtalan maradok.
Úgy-e, jó bácsikám, nem tész boldogtalanná.
Enyém lesznek! Adsz annyi aranyat!

BÖSZÖRMÉNY *(az aranyakat visszarakja a tarisznyába és szó nélkül indul kifelé).*

SZABOLCS *(rémülten) :*

Jaj! Jaj! Jaj! Bátyám!

BÖSZÖRMÉNY *(dörmögve) :*

Ostoba kölyök. *(El.)*

SZABOLCS *(arcra veti magát a padon és lábaival kalimpálva a levegőben, kétségbeesetten zokog).*

(FÜGGÖNY.)

A FŐMINISZTER HÁZA.

LEVENTE *(belép)* :

Most, most Levente, most légy figyelemmel.
Célodhoz értél: itt a boldog ember.
Gazdag, hatalmas, híres, jó, igaz:
Ki lenne boldog, hogyha ő nem az!
No öreg kendőm, várjuk el a percet,
Mikor ügyeddel előlépni merhetsz!

*(Kívül léptek. Levente önkéntelenül egy sarokba húzódik. A Főminiszter jön a belső
ajtón, utána egy Apród.)*

FŐMINISZTER *(kalapját, köpenyét leveti és az apródnak adja)* :

Istennek hála, itt vagyok megint!
Felém az otthon boldog arca int.
Ó drága csend, ó édes alkonyat,
Te meghozod tán végre nyugtomat.
E négy meghitt fal szívébe húzódok.
Reteszed el az ajtót, kis apródom!
Elnyújtózom e régi pamlagon. *(Lehever.)*
És a világot odakint hagyom.
Lakatra zárjad, kis fiam, az ajtót!
Egy nagyot, mélyet, boldogat sóhajtok,
Ó végre, végre, szabad levegőt! . . .

APRÓD *(az ajtóban)* :

A Kincstartó áll az ajtó előtt.
Sürgős jelentés.

FŐMINISZTER *(sóhajtván felkel)* :

Jöjjön! Mit tegyek?

KINCSTARTÓ *(jön)* :

Kegyelmes úr! a rézmányi hegyek . . .
Az aranybányák . . . a Fővajda sürget . . .

FŐMINISZTER:

Tudom, zaklat már két hete bennünket.

Csak tedd le, szolgám, az írásokat,
Gondom lesz rájuk. *(Int, Kincstartó el.)*
Ha még másokat,
Gonosz fiú, elém bocsájtasz mára,
A füledet kihúzom . . . ekkorára! . . .

INAS *(a belső ajtóban, tálcával)* :

Kegyelmes úr szokásos vacsorája! . . .

FŐMINISZTER:

Csak tedd le — aztán menj — a tálakat.

(Szolga és Apród el.)

Be jól fog esni egy nyugodt falat,
Magamban, békén, zavartalanul.

(Az asztalhoz lép.)

INTÉZŐ *(a belső ajtóból jön)* :

Az írásokat hoztam el, nagyúr.
Számadások. A birtokok ... a bérek ...

FŐMINISZTER:

Ma este semmiképen rá nem érek.

INTÉZŐ: Egy éve már, hogy bele sem tekintett!
Tönkre megy minden.

FŐMINISZTER: Ugyan eredj innét!

(Intéző el.)

FŐMINISZTER *(az asztalhoz megy)*.

INAS *(az ajtóban)* :

Uram! mindennapos szegényeid
Várják odakint, hogy juttass nekik
Jóságodból szokásos alamizsnát.

FŐMINISZTER *(erszényt dob nekik)* :

Fogd ezt az erszényt, aztán hordd az irhád! *(Inas el.)*

(Nézi az ételt.)

Sovány asztalka! Hja! ... beteg gyomor! ...
Keszeg sültecske, kis pohárka bor! ...

Az álmomat (ha lesz) ez el nem rontja.
De mégis, mint akinek semmi gondja,
Ülj neki vigan, jól megérdemelted! . . .
És . . . ha jól vesszük, hát megírígyelhet
Ebben a percben a szegény király is.
Isten nevében! *(Asztalhoz ül.)*

LEVENTE *(egyét lép feléje).*

APRÓD *(jön)* : A Főgenerális
Óhajt bejönni, kegyelmes uram,
Igencsak sürgős mondókája van.

LEVENTE *(az apród jöttére visszahúzódik).*

FŐMINISZTER *(lecsapja az asztalkendőit, sóhajt)* :
Nem szeret engem a jóságos Isten!

FŐGENERÁLIS:
Jó étvágyat, hatalmas Főminiszter!
Ámbár a hírek, amiket hozok,
Véltem szerint aligha olyanok,
Hogy meg ne rontanák étvágyadat.
Lázonganak a végbeli hadak . . .
Az elmaradt zsold . . . a várdáni vajda
Végkép elárult.

FŐMINISZTER: Elmélkedem rajta
Az éjtszaka, vitéz főhadnagyom.
Beszélünk holnap.

FŐGENERÁLIS: Kényes ügy nagyon.

(Fejcsóválva el.)

FŐMINISZTER:

No most egy óra mégis az enyém!
De tönkre hültél, szegény pecsenyém!
Mit tegyek, hogy az étvágy visszatérjen?

FŐMINISZTERNÉ (*jön a belső ajtón*):

Isten hozott házádba, drága férjem!...

FŐMINISZTER (*megöleli*):

Isten hozott, szerelmes hitvesem!...

FŐMINISZTERNÉ:

Ő ezt az órát milyen rég lesem,
Hogy egyszer itthon ölelhesselek.

FŐMINISZTER:

De jó is egyszer kettesben veled!
De jó itthon! Egy percre legalább
Feledni mindent.

APRÓD (*jön*):

A Főporkoláb
Kíván bejönni még ma mindenáron.
Én nem mertem magamtól...

FŐMINISZTER (*kibontakozik felesége karjaiból*):

Idevárom.

FŐMINISZTERNÉ (*sóhajt*):

A férjemből, lám, ennyi jut nekem.

FŐMINISZTER:

Isten veled, én édes életem.
Ha végeztünk, azonnal felkereslek.

FŐMINISZTERNÉ (*el*).

FŐPORKOLÁB *(jön)* :

Kegyelmes úr, a szuguráni herceg
A börtönből ma este megszökött.
Hadai, tudjuk, a hegyek mögött
Csak órá várnak . . .

FŐMINISZTER:

A miniszterek

Pitymallatkor tanácsba gyűljenek.
Meghányjuk-vetjük, hogy kell tenni róla.
De most . . . a pihenése ez az óra.

(Főporkoláb el.)

(HARANGSZÓ.)

Édes harangszó . . . Haj, de értelek! . . .
Ó, hogy suhannék oda föl, veled!
Imádkozzunk. Egy csendes pillanat
A napból, lám, az Úrnak is marad.

(Letérdel a térdeplőre.)

(SÖTÉTEDIK.)

LEVENTE *(előjön, megáll mögötte, kezében a kendő; kívül kürtszó; kopogás az ajtón, azután második, majd harmadik kopogás. Levente visszahúzódik).*

FŐMINISZTER *(felugrik)* :

Hiába minden! . . . Nincsen irgalom! . . . *(Ajtót nyit.)*

APRÓD *(jön)* :

Uram, fényes nép áll az udvaron,
Egy szomszéd király követét kíséri.
A követ-herceg tisztelettel kéri,
Hogy a beteg király helyett fogadd.

FŐMINISZTER:

Nagy tisztesség, hogy idelátogat,
Mondd neki, rám, de rá nem volna tisztes,
Hogy így fogadja egy cseléd-miniszter,
Magányosan, ily illetlen időtt.
Holnap az ország nagyjai előtt
Fogom személyét megudvarlani.

(Apród el.)

FŐMINISZTER *(a térdeplőhöz lép).*

KISLÁNY *(négyéves; bedugja a fejét a belső ajtón)* :

Apám! . . .

KISFIÚ *(hatéves; szintúgy)* :

Szabad-e bekukkantani? . . .
Úgy-e szabad? . . . Egy percre legalább.

(Bejönnek.)

KISLÁNY: Olyan rég láttuk az édesapát.

FŐMINISZTER:

Ó jertek, jertek, kis cselédeim!
Édesapátok tietek megint.
Mind a világnak ajtót mutatok,
Csak gyertek hozzám és csacsogjatok.

(Térdére ülteti őket.)

Hát ma egész nap mit csináltatok? . . .

KISFIÚ: Játszottunk.

KISLÁNY: Főzőcskét, meg eszterláncot.

KISFIÚ: Édesapám, miért vannak annyi ráncok
Édesapának homlokán? . . .

FŐMINISZTER: Anyátok,
Kis madárkáim, merre jár vajjon?

KISLÁNY: Igen! Anyuska mindég sír, nagyon!

FŐMINISZTER:
Sír?

KISLÁNY: Bizony. Mindig föl van éjtszaka.

KISFIÚ: Azért, mert beteg a nagyanyuka.

KISLÁNY: Bizony, beteg, apuska anyukája.

KISFIÚ: Igen, meg is fog halni nemsokára,
És angyal lesz.

FŐMINISZTER *(fölkel)* : És ezt ki mondta nektek?

KISLÁNY: A dada mondta tegnap.

FŐMINISZTER: Elmehtettek.
Majd beszélgetünk holnap.

KISFIÚ: Apukám,
Úgy-e nem tetszik haragudni rám?

FŐMINISZTER:
Nem, nem, fiam. De most csak menjetek.

(A gyermekek' el.)

Apród! ... A köpenyemet! Elmegyek!

(A homlokára szorítja kezét.)

Édesanyám!

APRÓD (*faklyával jön*) : Kegyelmes Főminiszter,
Odakint vár a Főítélőmester.
A vesztőpad a várudvaron áll,
Készen a hóhér, s itt az óra már.
Egy felségsértőt vesztenek ma éjjel,
És mivel te vagy a király személye,
Tetőd kér e szörnyű percben pardont.
Egy félórája már, hogy visszatartom,
Hogy be ne törjön, lábadoz boruljon.

FŐMINISZTER (*maga elé, halkán*) :
Meghal a jó is! A férges ne hulljon?
Nincsen kegyelem!

APRÓD (ablakhoz siet, hangosan kisorsol) :
Nincsen kegyelem!

(Lenn dobpergés.)

LEVENTE (előugrik, kezében a kendővel) :
Megálljatok!

FŐMINISZTER (*felriad*) : Mit akartok velem?
Micsoda lárma! Mi történik itt?

EGY HANG *(lentről)* :

Az igazságnak elég tétetik.

LEVENTE *(az ablakhoz szökken és meglengeti a fehér kendőt)* :

Megálljatok! Kegyelem!

KIÁLTÁS *(lentről)* :

Kegyelem!

FŐMINISZTER *(az ablakhoz siet, megtántorodik, homlokához kap, aztán egy székre roskad)* :

Hála neked, jószágos Istenem!

LEVENTE *(hozzálép és megfogja a kezét)*.

FŐMINISZTER *(mintegy álomban)* :

Ki vagy, ki nékem enyhülést hozol?

Már láttalak, úgy rémlik, valahol.

Olyan ismerős arcod, alakod.

LEVENTE: Ember vagyok és testvéred vagyok.

FŐMINISZTER *(hátradől a széken, lehúnyja a szemét)* :

Most megnyugodtam. Ó be jó, be jó!

A te szavad olyan megnyugtató,

Békességhezó, boldogsághozó!

És a kezed még jobban a szavadnál.

Ó... bárcsak... mindig... mellettem maradnál.

(Elalszik.)

LEVENTE *(lassan kivonja kezét kezéből, a kendőt derekára övezi)* :

Szegény hatalmas ember!... Istenem,

Amiért jöttem, el is feledem!

Olyat találtam, amit nem kerestem.

No, sebj, máskor okosabban kezdem.

(FÜGGÖNY.)

LOVAGTEREM.

(Éjjel. Középen nagy hatlan tűzzel. A Boszorkánymester a tűz körül sűrög, varázmesterséget űz. A Főkirály nézi.)

FŐKIRÁLY: Jeles öreg szolgám, jól talpra ígértél.
Most lássam a kardot, amit megígértél!

BOSZORKÁNYMESTER:

Tarkabarka szarka farka,
Kecske körme, macska marka,
Barna serté, szürke barka,
Tarkatorkú Barnabás!
Gyertyagyöngye, lódarázs,
Tűziharmat, hóparázs,
Jó kemence, jó varázs!
Barnabás! Barnabás!

(A tűzből kardot von elő.)

Uram és királyom, ím itt van az új kard.
Ezzel ha kiállasz bajnok viadalra,
Tizenkét vitéznek száll beléd ereje,
Karja keménysége, szíve bátorsága
Ezzel ha kiállasz bajnok viadalra,
Nincs harcos a földön, kit meg ne aláznál.
Öreg cselédedhez légy, uram, jó szívvel!

FŐKIRÁLY *(átveszi a kardot, aranyláncot vet neki) :*

Imhol a nyakadba, jeles öreg szolgám.
Mindég szíveltelek, mindég lelkeltelek,
E mái dologtól kétszerte kedvellek.

Sik Sándor: A boldog ember inge.

Boszorkánymester : Uram és királyom, ím itt van az új kard!

(Int. A Boszorkánymester elmegy. Kiált) :

Jöjjön a királyfi! Régi jeles hírem,
Régi dicsőségem tűzöm a hegyedre,
Öreg szolgám kardja.

BÖDÖLÉNY *(jön, csatlósok utána) :* Mért hívtál magadhoz,
Szolgák fejedelme, akit porba vertem?
Aranyos láncomról mérthogy elbocsátasz,
Aranyos börtönből mérthogy kibocsátasz?
Nem félsz-e karomtól, bosszús haragomtól?

FŐKIRÁLY: Vond ki a kardodat, te erős királyfi,
Szóval fenekedni nem hívtalak téged,
Lovagi tusára szólítalak téged.
Megmocskolt nevem ma újra kiszépítem,
Régi dicsőségem megint megépítem.
Kardra lovag, kardra, másod viadalra!

BÖDÖLÉNY: Hát kardra, hitetlen! Eb, aki megbánja!
Szomorú rabságom álnok unalmáért,
Elrabolt időmért bosszút veszek rajtad.

(Vivnak.)

Pokolbeli sátán lakik a karodban?
Tizenkét embernek erejét ha bírnád,
Pokolfene kardod nem sujtana jobban.

FŐKIRÁLY: Tizenkét erősek ereje karomban,
Tipróm, letiporlak! Add meg magad, add meg!

BÖDÖLÉNY: Soha én embernek!

FŐKIRÁLY: *(leszúrja, a kardott mellének szegzi).*

Add meg magad, add meg!

BÖDÖLÉNY: Pokolbeli sátán esküdött ellenem:
Ez egyszer legyőztél, álnok fejedelem.
De lovagi kesztyűd nem adom én vissza:
Egyszeri szerencse, vakeset fordulta,
Nem lehet ítélő egymással ügyünkben.
Kényszerítlek téged lovagbecsületre:
Állj ki velem újra, harmad viadalra!
Az döntsön közöttünk.

FŐKIRÁLY: Vigyázva vigyétek!
Ékes vendégházban párnákra tegyétek.
Orvosok, javasok, felcserek, doktorok
Meg is megápolják, fel is felépítsék,
Ifiú erejét visszakerékítsék,
Hamar megállhasson lovagi hős bajra,
Mi ügyünk eldöntő végső viadalra.

(Csatlósok felveszik Bödölényt.)

(FÜGGÖNY.)

JÚLIA HÁZA.

(Erkélyes ház. Előtte kőpad.)

VILÁGSZÉP JÚLIA *(jön négy gavalérral. Szabolcs kísért szemmel, sápadtan az uszályát viszi. Júlia a kapu előtt megáll) :*

Jó éjtszakát, urak. Szép álmokat.
Elvárom holnap uraságtokat. *(Bókol.)*

I. GAVALLÉR:

Nem, addig innen el nem távozom,
Amíg mosolyt nem látok arcodon.

II. GAVALLÉR *(kobozát kínálja) :*

Ó vedd jó szívvel legalább a dalt,
Amit vérszomjas szépséged sugallt.

III. GAVALLÉR *(palástját a küszöbre teszi) :*

Pici lábad hogy porba ne alázd,
Im szőnyegül e hermelin-palást.

IV. GAVALLÉR:

Csak egy mosolyt vess még ma este rám,
S vedd hálából hercegi koronám.

JÚLIA: Meglátom, holnap, jó urak, talán. *(Bemegy.)*

II. GAVALLÉR *(sóhajt)* :

Ó Júliám! Világszép Júliám!

(Mind elmennek, csak az első gavallér marad hátra és leül az árnyékban a kőpadra.)

JÚLIA *(megjelenik az erkélyen, utána Szabolcs, a Komornyik és a Szobalány)* :

Igy, gyermekem. Most told a széket
A könyöklőhöz, aztán elmehetsz.

SZABOLCS *(mintegy álomban nézi, nem mozdul)*.

JÚLIA: Nos?

SZABOLCS *(kábultan)* :

Már megyek . . . Igen . . . Csak . . . néztelek.
(Panaszosan) :
Jaj, olyan szép vagy!

JÚLIA *(int a Komornyiknak)* : Te bohó gyerek!

SZABOLCS *(egy darabig nézi, aztán hirtelen sírva fakad és kiszalad)*.

KOMORNYIK *(fölemeli a széket, egy lépést tesz vele, aztán megáll és nézi Júliát)*.

JÚLIA: Tedd, amit mondtam!

KOMORNYIK *(mozdulatlanul)* : Ó igen . . . teszem.

(Egy ideig áll, aztán felsóhajt és előre viszi a széket.)

JÚLIA *(int neki, hogy elmehet)*.

KOMORNYIK *(folyton őt nézve, lassan hátrálva, el)*.

JÚLIA *(leül. A Szobalányhoz)* :

A tükrömet add ide, kedvesem.

SZOBALÁNY *(odanyujtja)* :

JÚLIA *(elveszi)* :

Köszönöm. És most elmehetsz te is.

SZOBALÁNY:

Ó engedd meg, ha csak egy percre is,
Hogy még maradjak, hogy nézhesselek.
Olyan szép vagy!

JÚLIA: Hóbortos lány! Eredj!

SZOBALÁNY *(elmegy)*.

(Levente jön lent.)

I. GAVALLÉR:

Megint közelget egy boldogtalan!
Fiú, menekülj innen!

LEVENTE: Jó uram!
Nem Júlia úrnőé ez a ház?

I. GAVALLÉR:

És jaj neked, hogy így idetalálsz!

LEVENTE: Kinél — mint mondják — nincsen a világon
Sem szebb, sem boldogabb? . . .

I. GAVALLÉR:

Szegény barátom,
Nincs nála szebb és nincsen boldogabb,
De merre néz, jajt, könnyet osztogat.
Menekülj innen, amíg jól van dolgod:
Boldogtalanság anyja ez a boldog.

JÚLIA *(felkel. A tükröt leteszi, a könyöklőre támaszkodik és lenéz. A hold kibuk-
kan és ráragyog)*.

LEVENTE *(meglátja és gépiesen feléje lép)* :

Ó milyen szépség! Mily tündéri álom!

JÚLIA: Ki vagy?

LEVENTE: Nem tudom. A világot járom.

Valamit keresek és nem találok.

De most, igen, most megtaláltalak,

Te boldogságos holdsugár-alak.

A boldogság szebb alakot nem ölthet,

Az angyalok lehetnek ilyenek.

Félek, nem is vagy gyermeke a földnek,

Csak el ne röppenj, attól remegek.

Ó el ne szállj; ó még hadd lássalak!

JÚLIA: Ki vagy te, hófehér álomlovag?

LEVENTE: Nem tudom, nem tudom, csak azt tudom,
Hogy szép vagy.

JÚLIA: Honnan jöttél?

LEVENTE: Nem tudom.
Nézlek.

JÚLIA: Mit akarsz?

LEVENTE: Semmit, nézni téged,
Ó bár ez álom sose érne véget.

JÚLIA: Álom, igen.

LEVENTE: És te ki vagy, te tündér:
Ki álmaim ködében megjelentél?

JÚLIA: Asszony vagyok. Soha úgy, mint e percben
Asszony-valómra rá nem ébredeztem.
Miért fehérlesz ablakom alatt?
Nem ismerlek . . . bár mindig vártalak.

LEVENTE: Csak még egy percig hadd álmodjalak!

JÚLIA: Jöjj hozzám! Jöjj, míg tart az éj s az álom,
Nézd, itt a kulcs, amely kinyitja zárom.

(Kulcsot dob le.)

LEVENTE *(elkapja a kulcsot, bemegy).*

I. GAVALLÉR:

Sóhajtozni a kerítés mögül,
Amikor más a lakomához ül,
Mindig is ez volt sorskimérte részem.
S nem tudok tőle szabadulni mégsem.

(Lehajtott fejjel elmegy.)

LEVENTE *(megjelenik az erkélyen, elhúzódik Júliától, az erkély másik szélére megy).*

JÚLIA *(egy mozdulatot tesz feléje):*
Jöjj közelebb.

LEVENTE: Maradj. Egy irigy mozdulás
És elriadhat a félénk varázs.

(SZÜNET.)

JÚLIA *(halkan):*
Jöjj közelebb.

LEVENTE: Ne szólj. A szó gyötör.

(SZÜNET.)

Szép vagy . . . De . . . Csilla nem vagy.

JÚLIA: Jöjj.

LEVENTE: Szép vagy . . . messziről.

JÚLIA: Félsz tőlem?

LEVENTE: Szánlak.

JÚLIA: Miért?

LEVENTE: Nem tudom.

Valamit látok angyalarcodon,
Amire szót sejtésem nem talál,
Csak . . . szép és szomorú, mint a halál.

JÚLIA: Hallgass! Borzongat rejtelmes szavad!

LEVENTE (*felveszi a könyöklőről a tükröt, a kendővel megtörli és elébe tartja*) :
Nézd, nézd, mi szép és szomorú, magad!

JÚLIA (*elveszi a tükröt, de nem néz belé, hanem Levente szemébe tapad*) :

Ki vagy te, különös álomlovag,
Ki megjelenysz e végzet-írta éjen,
Ifjan, üdén, sugárzón és fehérén.
Ki vagy, ki vagy? — rettegve kérdezem.
Vigasztalásul küld-e végzetem,
Másíthatatlan zord ítéletemnek
Megédesíteni mérgezett vasát?
Avagy búcsúzni megtörő szememnek
Utólszor int még mosolyogva benned
Az édes, édes, édes ifjúság? (*Kezébe hajtja arcát.*)

(SZÜNET.)

LEVENTE (*a kendőt elteszi ; hátrahúzódik*).

JÚLIA (*főlnéz*) :

Mi ez? Ki volt ez? . . . És . . . és . . . hova lett?
Itt volt, beszélt? Vagy csak a képzelet
Játszik velem, s a gúnyos holdsugár?

(*Végighúzza kezét a homlokán.*)

Levente : Szép vagy . . . De . . . Csilla nem vagy.

Ah . . . szép és szomorú, mint a halál!
Valamit lát, úgy mondta, arcomon.
Hát ő is látja? . . . Nem, nem akarom!

(A tükörbe néz.)

Ó, jaj! Igen! Igen! E keskeny ráncok
Sápadt dalán a hervadás zenél,
És meglegyint a temetői szél.
Ezek a híres, csillogó szemek
Ó látom én, be másképp fénylenek,
Mint egykor régen! Ó be idegen
A finom arc a hűvös üvegen!
Ó jaj, be más volt még a hamva nemrég!
S a régi pír — maholnap már csak emlék!
Szegény magam, ó jaj be, jaj be szánlak!
Holnap ki hív Világszép Júliának?
Mért vívni e reménytelen tusát?
Elhagy a szépség és az ifjuság!

II. GAVALLÉR *(megjelenik lent a kobozzal, énekel és játszik) :*

Jöjj, csalfa tündér, mézesujjú álom,
Vigasztalásod úgy lesem.
Suhanj be hozzá hűvös holdsugáron,
Libbenj szemére csendesen.
Súgd a fülébe: van egy árva lélek,
Ki, csak ha látom, akkor élek.
Ó Júliám! ó Júliám, Világszép Júliám!

JÚLIA *(az első hangra ijedten rejti maga mögé a tüköröt ; most megrázódik) :*

Ez édes dallam mily vigasztaló!
Be másképp szól a daltalan való!

II. GAVALLÉR:

S ha rálehelted csillogó malasztod,
Keress fel akkor engemet,
Ki csendes éjben nyugtalan virrasztok,

IV. GAVALLÉR *(leszúrja)* :

Vége a dalnak!

LEVENTE *(a küzdelem első neszére lesiet az erkélyről és közéjük siet, a kendő a derekán).*

II. GAVALLÉR (az érkező Levente karjaiba hanyatlók).

BÖSZÖRMÉNY: Itt nincsen helyem! (*Eloldalog.*)

LEVENTE: Békesség, urak!

JÚLIA (*kihajol*) : Mi az?

II. GAVALLÉR: Semmi fontos!

Csak újra meghal érted egy bolondos
Molylepke, kit szépséged holtra perzsert.

JÚLIA: Hej, kis apródom, hívjátok a felcsert!

KOMORNYIK (*jön*) :

Ne hívjad, úrnő, kis Szabolcsodat,
Szépség lánctól ő már szabad.
Mikor fölsírt ott lenn a bús zene,
Könnybeborult nagy, kék gyerekszeme,
Egy szót se szólt, felugrott, elfutott
A kamrájába, ajtaját bezárta.
Utána törtem, most ott függ az árva
Az aranyláncon, mit tőled kapott.

JÚLIA *(könnyet töröl ki szeméből)* :

Szegény fiú!

KOMORNYIK: Nem első, nem utolsó,
Akinek kedves érted a koporsó!

II. GAVALLÉR:

Nem látok. A szememre köd borul . . .
Isten veled, te balkezes nagyúr!
Légy boldogabb! . . . Rólam már hull a lánc . . .
(Meghal.)

KOMORNYIK *(lenéz)* :

Eggyel több van megint!

JÚLIA:

Vigyétek el
Azt is! . . . Nem akarom! . . . Nem érdekel! . . .

KOMORNYIK *(meghajol, elmegy)*.

JÚLIA *(a tükörbe néz)* :

Megint egy új, megint egy durva ránc!

IV. GAVALLÉR *(a ház felé megy, a kapu kitarul, Szolgák hordágyon hozzák Szabolcsot, másik hordágyra helyezik a II. Gavallért és a menet megindul kifelé)*.

IV. GAVALLÉR *(lehorgasztott fejjel, leeresztett karddal utánuk megy)*.

LEVENTE *(utánuk indul)*.

JÚLIA: Ifjúság, szépség, minden tovaszáll,
Be bús az élet, be bús a halál! *(Bemegy.)*

(FÜGGÖNY.)

LOVAGTEREM, ÉJJEL.

BÖDÖLÉNY (*egyedül*) :

Pokoli seregek királya, idézlek!

(*Csend. — Dobbant a lábával.*)

Pokolbeli ördög, idézlek, idézlek!

(*Csend. — Háromszor dobbant.*)

Jelenj meg, jelenj meg, pokolbeli ördög!

ÖRDÖG (*fölbukkan a földből*) :

Idéztél, itt vagyok. Halljam, mire hívtál.

BÖDÖLÉNY: Bajt vívok ez éjjel király-ellenemmel,
Harmad viadallal, döntő kegyetlennel.
Hétszer-hét vitézek ereje kell nékem,
Ma este karomba, hogy megalázhassam
Engem megalázó álnok fejedelmet.
Teneked ajánlom a testem, a lelkem,
A mennyei jussom, örök üdvösségem,
Csak hétszer-hét harcos erejét add nékem,
Csak most letiporjam e nagy ellenségem.
Állsz-e a kötésnek!

ÖRDÖG (*papírt húz elő*) :

Ihol a kontraktus!

Egy picike vérrel — így ni — aláírod!

Vedd a parolámat. Reggelre virradva,

Amaz ellenséged a porba lebírod.

(*Paroláznak. Az ördög elmegy. Bödölény leül a padra. Főkirály kíséretével jön.*)

BÖDÖLÉNY: Főfő fejedelem, itt az utolsó harc,
Állj ki velem immár döntő viadalra.

FŐKIRÁLY: Szent György ide nézzen, Isten ide nézzen,
Ez az utolsó harc, engem úgy segéljen!

(Vívna.)

Pokolbeli sátán ereje van véled?
Ember ha csatáznál, rég letepernélek!

BÖDÖLÉNY *(leszúrja)* :

Életre-halálra add meg magad immár.

FŐKIRÁLY: Soha én, királyfi! Nem igaz kudarc ez!
Ember ellen ember! Nem istenes harc ez!
Vasra, sereg csatlós, verjétek e harcost!

(Megkötözik a királyfit.)

Világtalan börtön fenekén virrasszon,
Sebeimből amíg megépülök épre,
Újonti tusára, igaz viadalra,
Tiszta lovagkarddal, ember-erő ellen!
Sátán segítője megvédi-e, lássuk,
Még egyszer a hitványt, tiszta kezem ellen!

(Elhurcolják az erős királyfit.)

Hívjátok, hívjátok, hűséges cselédem,
Titkos tudományok művelő mesterét.
Szavam vagyon véle.

(A Boszorkánymester jön.)

Csak egyedül véle.

(Mind a többiek el.)

FŐKIRÁLY: Szavam vagyon hozzád, hűséges cselédem.
Pokolbeli sátánt nékem megidézzed,
Ebben az órában élémbe igézzed.
Testemet-lelkemet néki megajánlom,
Örök üdvösségem kezébe ajánlom,
Szép piros véremmel írást adok róla,
Csak új viadalra ha kondul az óra,
Száz férfi hatalmát ereimbe oltsa,
Gonosz ellenségem hadd verjem a porba.

BOSZORKÁNYMESTER:

Legyen, amint mondod, uram és királyom,
Poklok fejedelmét elédbe citálom.

(Titokzatos mozdulatokat tesz.)

ÖRDÖG *(rettentő dörgéssel és villámlással megjelenik; kezében az írás, vigyorgva közeledik a Főkirály felé):*

Itt vagyok, itt vagyok és az alkut állom.

FŐKIRÁLY: Testemet-lelkemet teneked ajánlom.

(FÜGGŐNY.)

ORSZÁGÚT.

(Az út szélén egy fa derekán kis Mária-kép, előtte térdeplő. Levente lecsüggesztett fejjel jön, leül egy kőre és kezébe hajtott fejjel gondolkodik. A szín szélén megjelenik Csilla, fátyol nélkül, szemére húzott kendővel, egy Komornával. Mikor Leventét meglátja, a Komornának int, az visszavonul.)

CSILLA *(lábujjhegyen Leventéhez megy és halkán megszólítja)* :

Királyfi!

LEVENTE *(nem néz fel)*.

CSILLA: Herceg!

LEVENTE *(nem néz fel, legyint)* : Menj!

CSILLA: Levente!

LEVENTE: Nos?

CSILLA: Csilla küldött!

LEVENTE *(felugrik)*: Istenemre! *(Megragadja a karját.)*
Úgy szomjazom édes szavát!

CSILLA *(mosolyog)* :

Örülnél, hogyha hallanád?
Nos, én az ő szavát hozom.

LEVENTE: Ki vagy, jóságos angyalom?
Meghitt cseléd? Belső komorna?

CSILLA: Igen . . . Valami olyanforma.
Mindennap én öltöztetem.

LEVENTE: Máris szeretlek, gyermekem!

CSILLA *(nevetve)* :

Ez hízelgő reám nagyon,
De hallgasd, mit szól asszonyom!

LEVENTE: Szent áhitattal hallgatom.

CSILLA: Nos, meghagyta, mondjam meg néked:
A két királyfi ellenséged.
Résen ne állj: elvesztenek.
Kisasszonyom ezért remeg.

LEVENTE: Ezért ne bántsa félelem.
Bödölny régen messze már,
S Böszörmény herceg hú felem.

CSILLA: Őt, épen őt nem szívelem!
Vigyázz rá jól: az arca álnok,
A szeme mindig félre jár,
Nem vihet jóra véle járnod!
Ily társat úrnőm nem szeret.

LEVENTE: Ej, nem vagyok talán gyerek,
Egy embert még kiismerek,
S vigyázni tán én is tudok!
Őrangyalom legyen nyugodt.
Küldött-e még egyéb parancsot?

CSILLA: Igen... még valamit parancsolt. *(Csomagot vesz elő.)*
Talán... szükséged is lehet...
Gondoltuk: meg tán nem veted...
Egy kis pogácsa... egy sütetnyi!
Nem volt időnk több főzni, sütni!
Szerény étel, de jól esik,
Mikor az ember éhezik.
Magam sütöttem, két kezem.

LEVENTE: Mindjárt tudtam, hogy Csilla nem!

CSILLA: Miért ne?

LEVENTE: Fájna, hogyha tudnám,
Hogy valahol egy füstös konyhán,
Tálak, fazekak közt forog,
Nem illik hozzá ily dolog!
Hogy hófehér, piciny kezét,
Akár egy szurtos kis cseléd,
Zsírban, sóban, lisztben fürössze?
Nem, lányom, ez nem illik össze!
Eszébe se jut!

CSILLA: Gondolod? *(Kibontja a csomagot.)*
De mégis, tán megkóstolod? *(Kínálja.)*

LEVENTE *(eszik)* :
Csodálatos jó egy pogácsa!
Akárki volt is a szakácsa,
Tündérművész volt, az szentigaz!

CSILLA: Milyen kár, hogy nem Csilla az!

LEVENTE: Egy jó pogácsa nem utolsó.

CSILLA: Nem ám. De még van egy komoly szó
A tarsolyomban. Figyeled?

LEVENTE *(abbahagyja az evést)* :
Ha Csilla küldte! . . .

CSILLA: Ne feledd
A Hatrongyost, amelybe hitt.

LEVENTE: Szívembe írtam szavait.

CSILLA: Most egyelőre úgy gondolta,
Amit sietve tegnap óta

Kézügyben összerakhatott,
Annak is hasznát láthatod.

(Zacskót vesz elő és átadja.)

Ne, addig is, míg több akadna.
Kétszáz arany. Tedd el magadnak.
Ez is csak több a semminél.

LEVENTE *(elveszi)* :

Szegény legénynek sokat ér.
Hanem most valld meg igazán,
Te főzted ezt is, jó leány.
Te mondtad ezt is asszonyodnak,
Hogy pénzt küldjön. Ne is tagadjad!

CSILLA: Azt hiszed? Miért gondolod?

LEVENTE: Gondolhatnak az angyalok
Olyan alacsony egy dologra,
Minő a pénz?

CSILLA: Királyfi, sokra
Gondol a nő, mikor szeret! *(Sóhajt.)*
Te Csillát rosszul ismered.

LEVENTE: Hogy én, hogy én nem ismerem?
Mindentudó a szerelem!
Az édesanyja, édesatyja,
Nálamnál jobban nem tudhatja,
Valójában ki ő, mi ő!

CSILLA *(kíváncsian)* :

No lássuk, mondd el hát, minő?!

LEVENTE: Hát ... olyan ... olyasféle, mint te.
Úgy is gondoltam eleinte ...
De mégis ... ép ellenkező!

CSILLA: Én is, nem is! ... Most már minő?

LEVENTE: Nem olyan ő, mint földi nő.

CSILLA: Azt gondolod?

LEVENTE: A termete . . .
Mint a tied . . . mégis, nagyobb.
A szeme . . . mint a csillagok . . .
Aranytűz . . . mégis fekete.
A haja tenger, bűvös ár,
És mégis: mint a napsugár.
Kezei . . . mint a te kezéd . . .
A lelkem mégis ráveszett,
Mert illette rejtelem:
Virágillatát lehelem.
Mert itt van, itt, mindig velem.
Ah, ember ajka tehetetlen!
Testté lehelni lehetetlen,
Ami lélek és szerelem!

CSILLA: Ej, herceg úrfi, csak úgy árad
Az ékes szózat ajkadon!
Szint' kábulok, hogy hallgatom.
De tán elég belőle mára.
Nem ildomosság, mondhatom,
Egy szép leány szemébe folyton
Más lány szépségét zengeni.

LEVENTE: A szók forró vizébe fojtom,
Ami a lelkem égeti.

CSILLA: Itt volnék én is még talán!

LEVENTE: Királylány helyett szobalány!

CSILLA: Egy lány a másik lány helyett!
Csilla bizony megbecsül engem,
Jobban, semmint elképzeled!

LEVENTE: Azért vagy énnekem oly édes!

CSILLA: Nos, nos, kissé már szebb beszéd ez.
Csillának, látod, énvelem . . .
De elmondani sem merem . . .

LEVENTE: Beszélj!

CSILLA: Velem nagy terve van.
De nem is illik, hogy magam
Beszéljek erről teveled.

LEVENTE: De kell beszélned! Akarom már!

CSILLA: Nos, ha te szerencsétlen volnál
S a boldog embert nem leled,
És így tied ő nem lehet . . .

LEVENTE: Ó!

CSILLA: Akkor . . .

LEVENTE: Akkor?

CSILLA: Vigaszul
Engem szánt neked asszonyul!

LEVENTE: Elég legyen! Porig aláznám
Azt, ami legszentebb nekem,
Ha lelkem belső, tiszta mélyén
Egy pillanatra elcserélném
Azt, akié az életem.
Az álom is, ha álnok arca
Más asszony szépségét mutatja,
Az álom is gyűlölt nekem.
Nem, kislány, én nem alkuszom,
Csilla az én menyasszonyom,
És nincs a földön lány, ha ő nem,
És, aki elvehesse tőlem,
Nincsen a földön hatalom.

- CSILLA: Akkor hát nincs számomra más,
Mint visszavonulnom szerényen
Ürnőmhöz, aki küld.
- LEVENTE: Ne még, nem!
Maradj!
- CSILLA: Ha nem vigasztalás
Hű szívednek csekély személyem,
Ha megvetsz engem, mit fecseljem
Drága idődet hasztalan?
- LEVENTE: Maradj, kis dalos madaram,
Csicseregj róla, róla, róla!
E percben vajjon mit csinál?
- CSILLA: Most? Hm! Későcske már az óra:
Ilyenkor koldus és király
Párnái között szundikál.
- LEVENTE: Alszik . . . és rólam álmodik!
- CSILLA: Az úrfi kissé magahitt!
Nem oly könnyű ám elfoglalni
Királyleányok álmait! *(Sóhaj.)*
Különben rá, szegényre, vajmi
Ritkán kerül a pihenés!
Aki nehéz beteget ápol,
Az álom azt kerüli távol,
Annak a hosszú, hosszú éjszakából
Csak munka jut és szenvedés.
Ó, az bizony nem álmodik,
Csak virraszt és imádkozik.
- LEVENTE: Imádkozik a tiszta lélek!
Ó mondd, ó mondd, esengve kérlek,
Ki társa vagy, meghitt barátja,
Ki minden titkát tudja, látja:

Mondd, imádkozni hogy szokás?
Ezentúl én is úgy fogok!

CSILLA: Szeretnéd tudni, jó barát,
Hogyan imádkozik arád?

(A Mária-kép elé lép.)

Nos, látod ezt a Máriát,
Ezzel az árva, pislá méccsel?
Gondold el kamrájában őt,
Igy ég a drága Szűz előtt
A mécses ott is. Minden éjjel

(A kép előtti térdeplőre vonja maga mellé.)

Csillád, mint te most, odatérdel,
Ott önti árva könnyeit,
Késő keserves reggelig,
A hétfájdalmas kép alá,
S úgy gondol rád, mint most te rá.

LEVENTE *(lehajtott fejjel)* :

Rágondolok s imádkozom.
... Ő én jószágos angyalom ... *(Imába merül.)*

CSILLA *(föléje hajol, észrevétlenül megcsókolja haját, aztán lábujjhegyen elsuhan).*

(FÜGGÖNY.)

III. RÉSZ

A VARGA HÁZA.

(A varga háromlábú széken ül és csizmát fejel. — A felesége tekő mellett áll és mos.)

VARGÁNÉ:

Bizony, hogy iparkodhatna kend egy kicsit jobban. A bíró már kétszer ideüzent máma a csizmájáért. Kend még mindig azon piszmog.

VARGA *(nem néz fel)* :

Úgy szép a legény, ha ballag.

VARGÁNÉ:

De jó dolgunk is volt azelőtt, amikor még inassal, legénnyel dolgozott kend. Csirkét, libát tarthattam, malacot hízlaltam, a Jancsikának is telt új ködmönkére, iskolára, kendnek is jutott egy kis vasárnapi italra. Hej, de nagyon elfordult tőlünk a jó Isten!

VARGA:

Ha elfordult, majd visszafordul.

VARGÁNÉ:

Dejszen annak már lúttak! Utolsók lettünk! Falu szegényei. Nincs munka, nincs becsület. Kendhöz már csak irgalomból küldenek egy-egy fejelni valót a régi jó emberei. A mi gyerekünk a legrongyosabb az iskolában. Vasárnap a templomban majd a szemem kiég a többi asszony között ezzel az egy szál

kopott rajtamvalóval. Istenem, Istenem, de elhagytál bennünket! *(A szemét törli.)*

VARGA *(hallgatva kalapál).*

VARGÁNÉ:

Kend meg csak hallgat, hallgat. A viláért meg nem szólalna! Kend se a régi uram már.

VARGA:

Asszony, asszony, de jó asszony volnál, ha egy kicsit kevesebbet beszélnél, meg ha egy kicsikét okosabb volnál! Hát nem mindig jó urad voltam én neked? Hát mit szólhatsz rám?

VARGÁNÉ *(sírva)* :

Jaj, lelkem, édes uram, de bizony jó uram kend, az is volt mindig. Nem is mondhatok én kendre semmit. Csak a szám jár. Csak az a jó Isten lenézne már ránk egy kicsit. *(Kinéz.)* Hanem jön ám a lovag urunk. Jaj, én meg még ki se takarítottam a kamaráját. Pedig nincs is magába. Valami idegen úr van vele. Jaj, szaladok is mán, hamar egy kicsit összetakarítok odabe. *(Megtörli a kezét kötényébe és bemegy a másik szobába.)*

(Levente és Böszörmény jönnek. Böszörmény tarisznyával, köpenyben.)

LEVENTE:

Adjon Isten, mester uram. Búcsúzni jöttem.

VARGA:

Hát mán elmén az úrfi? Pedig olyan nagyon megszerettük.

BÖSZÖRMÉNY *(köröskörül vizsgálódik a szobában)* :

Hát itt szálltál?

LEVENTE:

Itt. Jó hely. Derék emberek, ha szegények is. Hát Isten velünk, édes bátyám! Tiszteltetem szépen a nénémasszonyt.

VARGA *(feláll)* :

De mán csak elkísérem az úrfit legalább a kertek aljáig. Tudom én, mi az illendőség. *(Indulnak.)*

BÖSZÖRMÉNY *(a varga asztalkájához lép és leül).*

LEVENTE:

Nem jössz?

BÖSZÖRMÉNY:

Csak menj előre, én még üldögelek egy kicsit. Nagyon elfáradtam. Megengedi, úgy-e, mester uram?

VARGA:

Csak tessék!

BÖSZÖRMÉNY:

Majd utólérlek. *(Levente és Varga el.)*

(SZÜNET.)

VARGÁNÉ *(jön a belső szobából).*

BÖSZÖRMÉNY *(föláll)* :

Adjon Isten jónapot.

VARGÁNÉ:

Isten hozta a lovag urat. Tessen beljebb kerülni. *(Széket tol neki, a kötényével letörli.)* Tessen leülni nálunk.

BÖSZÖRMÉNY *(leül)* :

Jó helyen járok, úgy-e? Kendtek az Istenes vargáék?

VARGÁNÉ:

Azok hát. Minek köszönhetjük úri személyének látogatását?

BÖSZÖRMÉNY:

Én bizony nem közönséges járatban vagyok. Kendteket, mint tisztességes, derék jó embereket ajánlották nekem a faluban.

VARGÁNÉ:

Istenfélő népeknek ismernek bennünket.

VARGA (*visszajön*).

BÖSZÖRMÉNY:

Hát tudják-e kendtek, mi dologban jöttem, mester uram?

VARGA:

Instállom, majd meg tetszik mondani.

BÖSZÖRMÉNY:

Hallott-e kend, mester uram, a király betegségéről?

VARGÁNÉ:

Hogyne hallottunk volna, kérem szépen, mikor kidobolták, hogy milyen nagy jutalomban részesül, aki orvosságát mondhatja.

BÖSZÖRMÉNY:

No hát, én meg akarom gyógyítani a királyt.

VARGA:

Isten segítse!

BÖSZÖRMÉNY:

Azért én nagy szerben járok! Boldog embert keresek.

VARGÁNÉ:

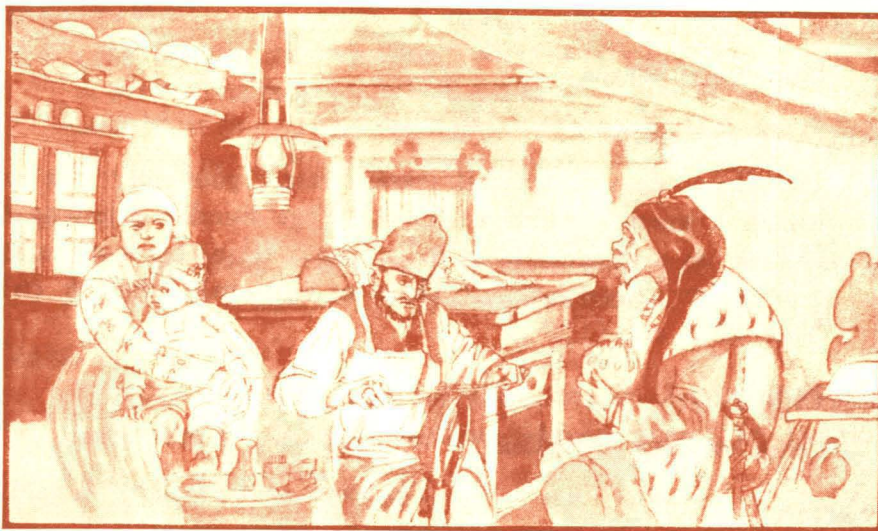
Csak nem minálunk szegény embereknél keresi az úr?

BÖSZÖRMÉNY:

De bizony, hogy épen itt keresem; a kend ingére van nekem szükségem, Istenes uram.

VARGA:

Nono!

VARGÁNÉ:

Hiszen boldog, örvendező népek voltunk mink is valamikor,
de annak már vége! Szegények vagyunk, mint a templom
egere.

BÖSZÖRMÉNY:

Tudom én, mit beszélek, Istenesné asszony. Egyéb híjja
nincs a boldogságuknak? Mert ezen ugyan könnyűszerrel
segíthetünk.

VARGÁNÉ *(reménykedve)* :

Nincs bizony! Ha ma teremne itt egy tarisznya arany az aszta-
lon, ma lennénk boldogok megint.

BÖSZÖRMÉNY *(leakasztja tarisznyáját és az asztalra teszi)* :

Itt a tarisznya arany. *(Kinyitja : csillog az arany.)* Ez a kendteké!
Hát kapok-e boldog ember ingét?

VARGA (*zavartan köszörüli a torját*) :

Hm, hm, ühm.

VARGÁNÉ (*lelkendezve*) :

Jaj lelkem, nagy uram, hát igazán tetszik gondolni? Hát ez igazán a mienk? Mind a mienk? Vége minden bajunknak! Ő hogy az a jóságos Isten áldja meg a tekintetes lovag urat a jóságáért. (*Kezét csókolja.*) De el se hihetem! Álmodok én! Nem lehet ez!

BÖSZÖRMÉNY:

Pedig ez igaz és valóság!

VARGÁNÉ:

Hallja kend, édes uram! Ezt a temérdek kincset mind nekünk szánta ez a kegyes uraság! Nem szenvedünk már szükséget! Lesz már új ködmönkéje a Jancsikának, tarthat már segédet kend is, akár négyet is! Énnekem is telik már új kendőre, új szoknyára! Hát szóljon már kend is.

BÖSZÖRMÉNY:

Hát megkapom az ingét, Istenes uram?

VARGA (*nagy zavarban*) :

Hát... instállom... mink... igaz és való, hogy nagyon háládatos... és boldog emberek leszünk most már... És hát... ha a szegény király urunknak üdvös... hát hogyne adnám oda... az ingemet a javára... Dehát ilyen szegény emberek... Így, ahogy rajtam van..., merthogy ennél az egy viselő ingemnél több nincsen... Tetszenék tán megengedni, egy kis türelemmel lenni; az asszony estélig kimosná... épen mosás van nálunk... Estére odaadnám szégyenkezés nélkül.

BÖSZÖRMÉNY:

Nem bánom, mester uram. Hát estére visszajövök az ingért. A pénz addig is itt marad, az a maguké. Hogy boldogok legyenek. Most öt óra. Hét órára itt leszek az ingért. Addig is kezetrá, hogy az enyém lesz. *(Kezet fognak.)* Viszontlátásra. *(El.)*

VARGÁNÉ:

Isten megáldja, nagyuram. Gyertek csak szép aranybáránycáim! *(Az aranyakat a fiókos szekrénybe teszi.)*

VARGA:

Mindég mondtam, hogy sehol se történik olyan sok minden, mint ezen a világon. *(Kiküld az ablakon):* Jancsi, te, Jancsi!

JANCSI *(tízéves fiúcska, beszalad):*

Tessék, édesapám.

VARGA:

Szaladj át, fiam, a zsidóhoz, hozzá csak hitelbe egy pakli dohányt. *(A fiú elmegy.)*

VARGÁNÉ:

Először is testi ruhát veszek mindhármunknak. A Jancsikának új ködmönt, csizmacskát, pörge kis kalapot. Kendnek is mindent, kék nadrágot, dolmányt, subát, annak rendje-módja szerint. Magamnak selyemkendőt, pruszlikot, új szoknyát, vásárra mást, hétköznapra mást. Olyat, amelyet a bíróné hord. Első asszony leszek én a faluban e máj naptól.

JANCSI *(jön):*

Itt a dohány, édesapám. De azt mondja a Spitzer, hogy más-kor tessék pénzt küldeni, mert hitelbe nem ad.

VARGA:

Mondd meg annak a vörös zsidónak, hogy . . . Különben ne mondj semmit. Még nem tudhassa, hogy bárók lettünk. *(Fölkel,*

hogy rágyujtsen, beleakad a fejeléscsizmába.) A fene ebbe a bíró csizmájába, hogy ez is mindég láb alatt van. Hát mit gondol az a bíró, ki vagyok én, hogy az ő rongyos csizmáját agyusztáljam. *(A sarokba rúgja a csizmát.)* Mehetsz, fiam, játszani.

JANCSI *(el)*.

VARGA *(pipára gyujt)* :

A vargaságnak pedig vége! Bárók vagyunk. Eskütt leszek én az őszre. Mit? Rongyos eskütt? Bíró leszek! Első gazda vagyok én a faluba!

BÉRESGYEREK *(jön)* :

Adjon Isten! A bíró úr azt üzeni, hogy tessék mán hazaküldeni a csizmáját, má elég régen van itt.

VARGA *(a fejét rázza)* :

Nem lehet.

BÉRESGYEREK:

Nem-e? Má mé nem?

VARGA:

Nincsen kész!

BÉRESGYEREK:

Hát mit mondjak, mire lesz kész?

VARGA:

Annak csak a jó Isten a tudója.

BÉRESGYEREK:

Mé?

VARGA:

Csak. Nem érek rá.

BÉRESGYEREK:

Má mé ne érne rá kend?

VARGA:

Más dolgom van. Pénzt olvasok. Mondd meg a bírónak, ha rongyos a csizmája, varrja meg maga. Én nem vagyok varga. Báró úr vagyok.

BÉRESGYEREK *(fejcsóválva el)*.

VARGÁNÉ:

Csirkét, libát, kacsát ültetek. Mindent, pulykát, gyöngytyúkot, még tán pácánytúkot is. Tehetjük. Sokat. Malacot hízlalunk. Bíróék négyet öltek a télen. Mink ölünk nyolcat. Disznótorra meginvitálom a kispusztai grófnét. Meg én!

VARGA:

Ezt a rossz vityillót földig bontatom. Ámbitusos kúriát emeltetek. Városi mesterrel dolgoztatok én, nem falusi fuser pallérral! Pádimentomos szobánk lesz, hat szobánk. Istálló az udvaron. Négy jó ló az istállóban, olyan, hogy a grófnak sincs különb. Szekér, hintó a színben. Kocsist is tartok, parádés-kocsist. Ha jó kedvem talál lenni, még hajdút is ültetek a bakra, olyan ciframentéset, akár a vicispány! Mér ne? Telik!

VARGÁNÉ:

A Jancsikából pedig úr lesz! Papnak adom a fiamat. Lesz szép reverendája, égszínkék! Mindenki utánafordul, ha meglátja! Az egész falu ott lesz az újmiséjén. Minket néz, énrám irigykedik minden anya, mert egynek se lesz olyan szép úri fia! Plébános úr lesz a Jancsika, meg öspörös, jaj, ki tudja, talán még püspök is lesz belőle, hegyessüvegű, nagybotos, gyűrűs, köröszű püspök. Jaj, Istenem, jaj de nagyon szép lesz, majd mikor eljön bérálni és adja az áldást. De minekünk akkor is csak Jancsikánk lesz. Betér szegény hajlékunkba, megáll a ház előtt négylovas batárján, leszáll, bejön, azt mondja: Édesanyám, édesapám! Én vagyok a Jancsika! Püspök lettem, nagyúr lettem, de kendtek most is édes szüléim nekem. Csókolom az áldott két kezüket.

VARGA:

Ugyan ne zakatolj mán, te oktalan asszonyi állat. Hogy adnám papnak a fiamat! Pap szegény ember fia is lehet, ahhoz nem köll semmi. Parasztplébános legyen az én fiam? Egy rohadt faluban kushadjon el? Püspök meg minden századik papból se lesz! Nem addig az! Az én fiamat katonának adom! Huszárnak! Adok alája jó lovat, kettőt is, különbet mint a kapitányának lesz. Olyat, hogy a generális, ha meglátja, az is rajtafelejtí a szemét. Az én fiamnak, annak lesz! Adok neki! Előbb hadnagy lesz, aztán kapitány, aztán ezredes! Generálisságig meg se áll. Mert vitéz ember lesz az én fiam, az én lelkem lakik benne! Deli szép legény lesz, táncos lépésű, tüzesszemű! Pénze meg annyi lesz, mint a köles. Telik az öregnek. Ha menni köll a franciára, ő vezeti a szép huszárokat. Fénylik a kardja, tüzel a szeme! A napra lehet nézni, de őrá nem! Fut előtte az ellenség, mint szél előtt a pozdorja! Olyan medáliát tűz a mellére a király, mint egy tányér! Úgy ám!

VARGÁNÉ:

Nézze meg az ember a bolond vén emberét, még háborúba küldené a fiát. Hát azért szültem a világra fájdalommal, azért tápláltam, neveltem szívem vérével, hogy egy ilyen bolond vén varga most háborúba küldje, hogy ott haljon meg! Hát érdemli az ilyen, hogy az Isten gyereket ad neki?

VARGA (*megvetőleg*) :

Beszél ám! Hát azt hiszed te, bolond-ember bordája, hogy minden ember odavész a háborúban? Hát Kinizsi Pálról sohase hallottál? Hát vitéz Simonyi óbester sohasem járt a háborúban? Hát törökverő Hunyadi János tán a kemencepadkáról nézte, hogy veszekszenek a népek? Mi? Hát a mi fiunk ne tegyen szert ország-világ előtt dicsőséges hírre? Sajnálod tőle azt a kis jónevet? Hát édesanya vagy te?

VARGÁNÉ *(sírva fakad)* :

De ha meglövik! Mit csinállok én halott Jancsikával, ha még-
olyan híres is!

VARGA *(ünnepélyesen)* :

Hát ha pedig meglövik, akkor édes hazánkért ontja piros véré-
t, dicsőséges léssen emlékezete.

VARGÁNÉ:

Jaj, mindjárt megöl ez a vén ember! Hát van szíve kendnek!
Hát édesapa kend, hogy véré-
t ontaná a tulajdon édes egyetlen
fiának.

VARGA:

Hallod-e, te asszony! Mindég tudtam, hogy hosszú haj, rövid
ész. De most már elég legyen ám! Eredj a tekenőhöz és fogd
be a szád, azt mondom, mert olyat teszek, hogy magam is
megbánom.

VARGÁNÉ:

Nem bánom én, de a fiamat nem hagyom! Akkor inkább
maradjon varga, mint az apja, de vérit ontani nem hagyom!

VARGA:

A fiú pedig huszár lesz, generális lesz és punktum! Gazdag
ember fia úr lesz! Egy ilyen semmi asszony óbégatására oda
se hederít.

VARGÁNÉ:

Hogy az én fiam nem hallgatna a tulajdon test szerint való
édesanyja szavára? No hát majd megmutatom én. *(Kikiált)* :
Jancsikám, lelkem, gyere be fiacskám, édesanyád szólít.

VARGA:

Mámeg ellenem tanítod a fiamat! Elhallgass, asszony, azt
mondom, amíg jó dolgod van!

VARGÁNÉ:

Agyonüthet kend! Egy ilyen pogánytól, aki a tulajdon fiát is megölné, az is kitellik. Agyonüthet kend, de a fiamat nem hagyom!

JANCSI *(megjelenik az ajtóban)* :

Édesanyám!

VARGÁNÉ:

Gyere csak, fiacskám!...

VARGA:

Ejnye, hogy a... *(Fölkap a sarokból egy botot és nekimegy az asszonynak.)*

VARGÁNÉ *(sikoltva menekül)* :

Nem hagyom a fiamat. *(Beszalad a másik szobába.)*

VARGA:

Agyonváglok! Itt halsz meg a kezem közt. *(Utána siet.)*

(A másik szobából sikoltás, verekedés hangzik.)

JANCSI *(a küszöbön sírva)* :

Édesapám! Édesapám! Ne bántsa édesanyámat! Édesapám!
Ne bántsa! Ne bántsa!

(SZÜNET.)

VARGA *(lassan kijön)* :

Hogy az Isten akárhová tegye azt a... *(A botot a sarokba hajítja. Lassan előre jön. A kalapját a szemére vágja. Kifelé indul. A küszöbön visszafordul.)* Ha jön az a... aki az elébb itt volt... az a sátán hírnöke... Mondd neki, hogy vigye vissza a pénzt... Ott van a fiókba, add oda neki... Vigye innét... Mondd meg neki, hogy úgy tegye be még egyszer ide a lábát, hogy letöröm a derekát, ha meglátom itten. *(El.)*

JANCSI *(csendesén sírva bemegy a másik szobába).*

(FÜGGÖNY.)

HEGYI RÉT.

(Jobbról pásztorkunyhó, előtte fapad.)

LEVENTE *(jön, ócska köpenyben, tarisnyával) :*

Most az útfelen megállok,
Lépést sem megyek tovább.
Nincsen árva életemnél
Embervégzet mostohább!
Hétországon azt az inget
Hajtom, úzom, hasztalan.
Napok jönnek, napok tűnnek,
Én csak bolygok hasztalan,
Minden embert megcsigázok,
Minden szívbe kutat ások,
Ah, de minden buzdulások
Fönn is, lenn is, hasztalan.
Már bizalmam is beteg,
Már alig remélgetek,
Haj, de messze, messze tőlem
Csillagomnak fordulása,
Gyászosország gyógyulása,
Csilla édes mosolya!
Meg se látom tán soha!

(Leül egy bokor mögött egy kőre. Három lány dalolva, virágot szedve jön.)

LEÁNYOK *(énekelnek) :*

Lányok, lányok énekeljünk,
Kél az alkony, száll az est.

Kakukfüvek illatoznak,
Fürge szöcskék játszadoznak,
Fecskék hálni szálladoznak,
Tücsökbanda dalba kezd.

Lányok, lányok andalogjunk,
Hessegessük most a bút,
Édes álmot keltegessünk,
Boldogságot festegessünk,
Simogassunk, kötögessünk
A kedvesnek koszorút.

LEVENTE:

Bús királyfi, ébredsz!
Tört reményed éledez!
Míg te sírva boldog embert,
Boldogságot emlegetsz,
Im az Isten megsokalta
Vándorlásaid sokát,
S vigasztalni hármásával
Küldi hozzád balzsamával
Betegséged angyalát.

1. LÁNY: Lányok, lányok, én úgy érzem,
Mintha nézne valaki.

2. LÁNY: Mintha szólna valaki.

3. LÁNY: Nem tudom. De mintha lelkem
Megrezenne.

1. LÁNY: A közelben
Idegen van.

2. LÁNY: Férfi.

3. LÁNY: Félek.

1. LÁNY (*meglátja Leventét*):
Itt van, ó éreztem én!

2. LÁNY: Ki lehet?
3. LÁNY: Fáradt szegény.
1. LÁNY: Nem kell félni: tiszta lélek!
2. LÁNY: Nem kell félni: fiatal!
3. LÁNY: Szelíd ember, jót akar.
1. LÁNY: Nagyon néz ránk.
3. LÁNY: Mégse bánt.
2. LÁNY: Kezét, ajkát hogyha nézem,
Mintha néznék egy leányt.
1. LÁNY: De a szeme férfi-két-szem.
2. LÁNY: És a karja férfikar.
1. LÁNY: Menjünk hozzá: mit akar!
2. LÁNY: Menjünk hozzá: mintha várna,
3. LÁNY: Menjünk hozzá: szomorú!
Vigasztaljuk.
2. LÁNY: Hátha árva?
1. LÁNY: Itt van ez a koszorú,
Neki adom, neki én.
Örül neki tán szegény!
2. LÁNY: Én is ezt a tarka csokrot,
Tőlem úgyse kéri más,
Neki adnám. Mit gondoltok?
Hadd legyen vigasztalás.
3. LÁNY: Én is kicsi bokrétámat,
Enyhül tőle tán a bánat.
Úgyis, kinek tartogassam?

1. LÁNY: Menjünk hozzá szépen, lassan,
 Koszorúnkat ráborítsuk,
 Bimbainkkal elborítsuk,
 Mint egy karcsú kerti fát.

2. LÁNY: Szépet szeret a virág.

(Odamennek, megkoszorúzzák, virágozzák.)

1. LÁNY: Kis virágok, réti szálak,
 Nékem megbocsássatok,
 Hogy ifjan leszaggatálak:
 Ifjú szívre hulljatok.

2. LÁNY: Kis virágok, szúzi szirmok,
 Csókom reszket rajtatok.
 Illatozni még ha birtok,
 Mostan illatozzatok.

3. LÁNY: Kis virágok, tiszta kelyhek,
 Könnyem rajtatok remeg.
 Szívén hogyha megpihentek,
 Könnyítsétek szívemet.

LEVENTE: Lányok, lányok, húgocskáim,
 Ó be jó közöttetek!
 Hogyha nézlek, éledek:

(Megfogja az 1. lány kezét.)

Bujdosásom éjjelén
Két szem integet felém.
Tiszta két szemed hugocskám
Ép oly kéken csillogó.
Testvért lelni ó be jó!

(A 2. lánynak fejére teszi a kezét.)

Mintha meglegyintenének
Szöghajának fürtei,

I. Lány : Koszorúkat ráborítsuk,
Bimbainkkal elborítsuk,
Mint egy karcsú kerti fát.

Kedves arcod hogyha nézem
Szöghajad setét vizében
Hullámmódra fürdeni.

(A 3. lánynak megsimogatja az arcát.)

Szólj, ne hallgass, kis húgom!
Ajkaid csilingelését
Andalodva hallgatom:
Mintha lelkem sípja volna,
Mintha, mintha ő dalolna,
Csilla, messze csillagom,

1. LÁNY: Szomorú vagy?

LEVENTE: Bús vagyok.

1. LÁNY: Én is, én is búsulok.

LEVENTE: Társaim a sóhajok.
Igy bolyongok egymagamban
Árvaságos éjtszakán.

2. LÁNY: Én is, én is árvalány!

LEVENTE: Soha senki rajta kívül,
Aki messze, meg se szánt:
Igy bolyongok egymagamban
Hetedhétország iránt.
Mint a szél a rossz katángot,
Hajszolok egy lidércclángot:
Boldogságot kutatok.

3. LÁNY: Boldogságot siratok.

LEVENTE: Lányok, lányok, jaj nekem!
Már örültem, már reméltem:
Végre, végre révhez értem.

Szépek, ifjak, kedvesek közt,
Daloló szerelmesek közt
Boldog embert föllelem.

1. LÁNY (*sóhajt*) : Szomorú a szerelem!

LEVENTE: Szomorú vagy, kis húgom?

1. LÁNY: Temetőben sírhalom.
Én jegyesem fekszik ottan.
Mindörökre elhagyottan,
Pártás fővel özvegyen,
Síríg hűségese menyasszony
Boldog ember hogy legyen?

2. LÁNY: Én is, én is bús vagyok,
Szerelemtől hervadok.
Kézen vittem kicsi lelkem,
Mind kisírtam könnyemet.
Hasztalan volt. A kegyetlen
Rám sem pillant. Más szeret.
Bátya, vess egy szót szívemnek,
Sebem írját hol lelem?

1. LÁNY (*sóhajt*) : Szomorú a szerelem!

3. LÁNY: Bátya, én is hozzád búvok,
Vigasztalj meg engem is!
Sír az én szerelmem is!
Nincsen hiba kegyesemben:
Szeretem őt, szeret engem,
De mihaszna, ha mindkettőnk
Oly földhözragadt szegény;
Rám se nézhet, édesanyámnak,
Üres markú vőlegény.
Őt is anyja, őt is atyja
Kényszeríti, másnak adja,

Gazdag lánynak, jó kezét,
Hasztalan minden beszéd:
Mindhiába rettegek.
Szép szavakkal két fülébe
Addig-addig zakatolnak:
Esküvőre áll maholnap,
S akkor én fátyolt veszek.

1. LÁNY *(sóhajt)*: Ó boldog szerelmesek!

LEVENTE: Húgocskáim, kedvesek,
Egymás búját meghallgassuk,
Testvérszóval símogassuk.
Együtt sírni: félvigasz.

1. LÁNY: Bátya, ó be jó tenálad!

2. LÁNY: Holnapig elhallgatnálak.

3. LÁNY: Aki veled sírdogálhat,
Bátya, bátya, boldog az!

1. LÁNY: Titkaink tudója vagy:
Bátya, most már el ne hagyj!

2. LÁNY: Láncvirággal megkötöztünk,
Most már itt maradj miköztünk!

3. LÁNY: Mindig, mindig itt maradj!

LEVENTE: Nincs megülni maradásom,
Sarkal súlyos fogadásom.
Két bús csillag néz utánam:
Szánalom és szerelem.
Ha a szívem szakad bennem,
Mégis el kell messze mennem,
Míg a boldog ember ingét
Szebb napomra föllelem.

Messze Csilla szeme könnyét
Míg le nem törölhetem.

(Sóhajt.)

Húgocskáim, sose hittem,
Hogy ily bús a szerelem.

3. LÁNY: Bátya, bátya, jöjj velem!
Ennél más bajod ha nincsen,
Olyat is mutathatok:
Más szerelmest, boldogot!
Boldog Örzse, lánybarátunk,
Minden ember ismeri.
Valamennyi lány minálunk
Mind csak őt irigyeli.

2. LÁNY: Barna Jani az ura,
Vad legény volt valaha!
Mindig bicskán a keze.

1. LÁNY: Várta teljes három évig.

3. LÁNY: Itten laknak. *(Félig magának)* : De jó nekik!
Hét falut ha összejárnál,
Nincsen boldogabb e párnál.

2. LÁNY *(sóhajt)* :
Olyan ez, mint egy mese.

LEVENTE: Húgocskáim, szavatokra
Akadok tán boldogokra!
És a kincset föllelem.
Nagy jót tettetek velem,
Húgocskáim, Isten áldjon. *(Indul.)*

1. LÁNY *(sóhajt)* :
Szomorú a szerelem!
(A három lány el.)

LEVENTE *(lassan balra megy, kifelé nézve; előveszi a baboskendőt):*

Hátha mostan . . . Keszkenő,
Most az egyszer bújj elő!

(Egy szikla mellé húzódik.)

(János, hegyi pásztor, hátán kaszával. Örzse, a felesége, gereblyével; balról jönnek. Örzse kezén fogva vezeti a hároméves kis Katót.)

JÁNOS: Hát véget ért a szombat is.

(Verejtékét törli.)

Jó lesz pihenni egyet itthon.
Szép lett a szénánk az idén.

ÖRZSE *(átadja a gereblyét):*

A Riskát mindjárt megfejem.

(A ház mögé megy. Kató anyja szoknyájába fogódzva utána tipeg.)

JÁNOS *(bemegy a házba).*

BÖSZÖRMÉNY *(sietve jön Leventéhez):*

Nos, mit találtál?

LEVENTE: Jó helyet.
És boldog embert is talán.
Most résen álljunk, pajtikám.

(A szikla mögé húzza.)

JÁNOS *(jön a házból, kezében kenyér. Leül a padra).*

ÖRZSE *(kezében tejes köcsöggel jön. Leülnek. Esznek).*

JÁNOS *(metsz a kenyérből):*

Hát ez sohasem esett rosszul,
De mondhatom, *(Iszik a köcsögből.)* most jól esik!

(Esznek. Lentről, balról, nagyon távoli zene.)

Hallod?

ÖRZSE: A Hatrongyosba húzzák.

JÁNOS: Mulatnak.

ÖRZSE: Szombat este van.

JÁNOS: Nekünk ugyan nincsen szükségünk
Zenére, táncra.

ÖRZSE: Jobb nekünk
Csak így hármacskán, csendesen.

JÁNOS: Hát még ha egyszer felhozom
Az Ördögárok fenekéről . . .

ÖRZSE: Holnap vasárnap. Lemegyek
A faluba. A kis Katónak
Veszek hajába szalagot.

JÁNOS: Pedig a vége úgyis az lesz!
Gazdátlanul ott lenn hever
A tenger kincs.

ÖRZSE: Kell kis kötény is.
Azt is veszünk.

JÁNOS: Én felhozom!

ÖRZSE: Csak mindig ezt ne emlegetnéd!
Tudod, mit ígértél nekem!
Tudod, milyen gonosz hely az!
Hogy onnan senki vissza nem jött,
Aki leszállt a kincs után.
Ördögároknak mért neveznék?
Ha megpróbálsz, meghalok.

JÁNOS: Jó, jó, hiszen csak úgy beszéltek.

LEVENTE, BÖSZÖRMÉNY *(előlépnek)* :
Csendes jó estét.

ÖRZSE: Adjon Isten.

Örzsé: Jobb nekünk
Csak így hármacskán, csendesen.

LEVENTE *(megsimogatja Kató haját)* :

Mi a neved, kis kövirózsa?

ÖRZSE *(büszkén)* :

Kátónak hívják. A mi lányunk.
Legszebb gyerek a faluban.

LEVENTE: A Hatrongyos még messze van?

JÁNOS: Egy ugrás innen: odalenn.

LEVENTE: Leülhetek? Fáradt vagyok.

ÖRZSE: Tessék.

JÁNOS *(szó nélkül helyet mutat neki)*.

LEVENTE *(leül)*. Messze földről jövök.

BÖSZÖRMÉNY *(leül)*.

KATÓ *(a háttérben játszadoz)*.

ÖRZSE *(kínálja)* :

Tessék! Szegény népek vagyunk,
De ami tellik kevesünkből,
Szívesen adjuk.

LEVENTE *(eszik)* : Köszönöm.

BÖSZÖRMÉNY *(eszik)* :

Fáradt embernek jól esik.

JÁNOS: Kinek tiszteljük kendteket?

LEVENTE: Levente néven hívjatok.

BÖSZÖRMÉNY: És én Böszörmény. Bujdosunk
A nagyvilágban árva-ketten.
Oly jó, oly csendes nálatok,
Ti nagyon boldogok lehettek.

ÖRZSE: Nem cserélnénk akárkivel.

KATÓ *(eltűnik a meredék szélén)* :
Anyám!

ÖRZSE *(felugrik)* : A kislány! Máriám!

MIND *(a meredély szélére rohannak és lenéznek)*.

LEVENTE: Leesett!

ÖRZSE: Meghal!

JÁNOS: Megakadt
Egy kis bokron.

ÖRZSE: Megyek utána!
(Át akar mászni a kerítésen.)

LEVENTE: Majd én! Nem asszony dolga ez!

ÖRZSE *(az urára néz)* :
Jani!

BÖSZÖRMÉNY: Az életével játszik,
Ki itt leszállni vakmerő!
Gyerekek még csak tart talán
Egy darabig a kis bokor!
De egy nagy embert! Isten óvjon!

KATÓ HANGJA:
Édesapám!

JÁNOS *(habozva)* : Az Ördögárok!
Elátkozott hely!

ÖRZSE *(reszketve tördeli a kezét)* : Katikám!

JÁNOS: Ej, mindig csak a Katikád!
Hát én . . .

ÖRZSE *(rémülten néz rá)* : Te nem félsz!

LEVENTE *(lerántja derekáról a kendőt, leoldja az övét, összeköti a kettőt, az így nyert kötél egyik végét János kezébe nyomja) :*

Fogd hamar!

(Hirtelen átveti magát a meredély kerítésén és a kendőbe kapaszkodva eltűnik a mélységben.)

ÖRZSE: Szűz Mária, kísérd el őt!

(Lenéz a mélybe.)

Vigyázz! Oda ne lépj! Mozog! . . .
Jaj! . . . Lezuhan! . . . Most! . . . Semmi baj! . . .
Omlik a szikla! . . . Megy tovább!

BÖSZÖRMÉNY *(rekedten nevet) :*

Örüljete! Megvan a kislány!
Ez jóban van az ördögökkel!

LEVENTE *(megjelenik a kerítésnél mosolyogva, karján a kislány. A kendőt elveszi Jánostól).*

KATÓ: Jaj, anyukám! Úgy megijedtem!

(Anyjának szoknyájába rejtőzik.)

ÖRZSE *(magához öleli, aztán Levente nyakába ugrik és átöleli) :*

Az Isten áldjon meg!

JÁNOS *(mogyorván) :* Köszönjük!

LEVENTE: Ej, semmi sem történt! Akárki
Megtette volna. Véletlen csak,
Hogy én voltam legközelebb.
De most megyek — amott a forrás —
Lemosni magamról a port. *(El.)*

ÖRZSE: Megállj! Hisz vérzik a kezed!

(Levente után siet.)

BÖSZÖRMÉNY *(Jánoshoz megy, egészen melléje lép) :*

Egy anyaszív csak nem lehet
Közömbös drága gyermekének
Jóságos mentő-angyalához.

JÁNOS *(fojtott indulattal) :*

Mit akarsz tőlem?

BÖSZÖRMÉNY: Semmit . . . Én . . .

Talán ha én is ifjú volnék,
És férj, szerelmes és tüzes,
Akkor tán bölcsesség helyett,
Vigasztalásul, mint te, én is
A kés nyelét szorítanám.
De én tudom, milyen törekeny
Az anyaszív, milyen mulandó
A hűség és a szerelem,
És minden! No de én megyek!
Vigyázz magadra! Légy okos!

(Elballag az ösvényen lefelé.)

JÁNOS *(egy darabig mozdulatlanul áll, a keze a zsebében, aztán egy hirtelen mozdulattal előrántja kését, végighúzza az ujját a szélén, azután a kiszögellő párkányra húzódik).*

LEVENTE, ÖRZSE *(jönnek).*

ÖRZSE: Hadd kötözöm be.

LEVENTE: Semmiség!

ÖRZSE: Itt ez a kendő.

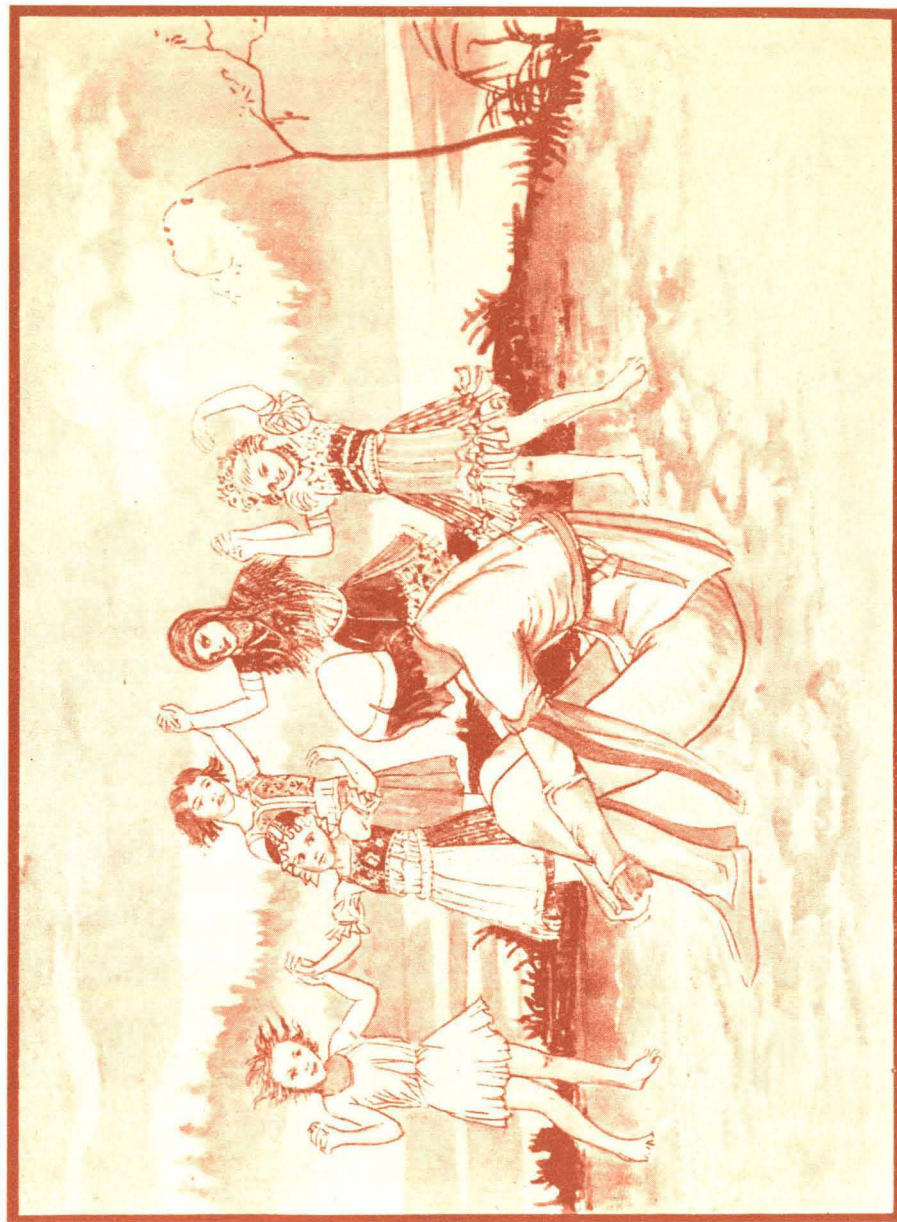
(Leveszi Levente derekáról a kendőt és kötni akarja a homlokát).

LEVENTE *(elkapja) :* Ezt a kendőt! . . .

Ezt . . . *(Ránéz.)* . . . ezzel . . .

ÖRZSE *(felnéz) :* Tessék?

LEVENTE *(ránéz, szomorúan) :* Semmit . . . Így.

*Levente: Isten hozott, gyerekek!
Gyerekek: Téged is, királyfi.*

ÖRZSE (*körülnéz*) :

Az uram vajjon hol lehet? (*Bemegy a házba.*)

(*Gyerekek — közben Kató — összefogóztatva jönnek.*)

GYEREKEK: Lánc-lánc, eszterlánc... (*énekelnek és játszanak.*)

LEVENTE: Isten hozott, gyerekek.

GYEREKEK: Téged is, királyfi.

LEVENTE: Engedjete engem is
Közibétek állni.

1. GYEREK: Nagy ember ez, gyerekek,
Nem illik ez hozzánk.
Fejjel volna magasabb,
Hogyha besoroznánk.

KATÓ: Csak gyerek ez, gyerekek,
Ha kicsit megnőtt is.

1. GYEREK: Fogadjuk be a körbe,
Fogadjuk be őt is.

1. KISLÁNY: Messze útról jöhet ám,
Poros a csizmája!

1. GYEREK: Fényes kard az oldalán!

2. GYEREK: Tollas a kucsmája.

1. KISLÁNY: Fényes bogár a szeme,

2. KISLÁNY: A dereka nádszál.

MIND: Gyere közénk, királyfi,
Gyere, te is játsszál.

LEVENTE (*közéjük áll*).

(*Játszanak.*)

- MIND: Bújj, bújj, zöld ág . . .
(Ének és játék után pihegve lehevernek a gyepre.)
1. FIÚ: Jaj, de jó volt játszani,
1. KISLÁNY: Jaj, de szép a réten!
- LEVENTE: Kérdek egyet, gyerekek,
 Feleljetek nékem.
 Hétországot járok én,
 Esztendeje bolygok:
 Lesem, hol talállok én
 Embert, aki boldog?
 Nagy dolog ez, testvéreké,
 Hagyjuk most a mókát!
 Van-e boldog köztetek,
 Szép kicsi fiókák?
- GYEREKEK *(hallgatnak)*.
- LEVENTE: Mi dolog ez, gyerekek,
 Hogy úgy elnémultok?
1. GYEREK: Boldog ember? Nem tudom.
2. GYEREK: Mi lehet az: boldog?
- LEVENTE: Hogyha mindent úgy szeretsz,
 Ahogy most van, édes.
1. GYEREK *(elsírja magát)* :
 Igen, csak az anyukám
 Volna egészséges!
2. GYEREK: Nekem nincsen anyukám,
 Fönt van mennyországban.
 Meglátom, ha jó leszek.
(Sóhajt.)
 De az még soká van!

3. GYEREK: Ha csak krumpli az ebéd?
Vacsora meg semmi?
4. GYEREK: Ahogy most van? Azért se!
Nagy akarok lenni!
5. GYEREK: Igen, ha a babának
A feje megvolna!
6. GYEREK: Csak a Pista piszének
Mindig ne csúfolna!
7. GYEREK: Ahogy most van, jó volna:
Tanulni ne kéne!
8. GYEREK: Meg ne rakna mindennap
Sodróval a néne!
9. GYEREK: Szomszéd Julis mért járhat
Szebb ruhába mindig?

LEVENTE *(sóhaj)* :

Én Istenem, hol kapok én
Boldog ember ingét?

1. KISLÁNY: Megint játszunk, gyerekek!

2. KISLÁNY: Farkas-bárányt játszunk!

(Mind felugrál, Levente ülve marad.)

KATÓ *(Levente nyakába csimpaszkodik):* :

Te is gyere játszani! *(Megcsókolja.)*
Mindig maradj nálunk!

JÁNOS *(kését lassan a mélybe ejti, aztán lassú léptekkel elindul lefelé az ösvényen).*

LEVENTE *(feláll)* :

Megyek én már, gyerekek,
Keserű a dolgom.

Soha meg nem oldható
Csomó bogát oldom.
Bujdosok és búsulok
A kerek világon.
Kicsi boldogtalanok,
Az Isten megáldjon.

(Lassan, lecsüggesztett fejjel elindul.)

A gyerekek egymás kezét fogva, láncjáték közben elvonulnak a másik oldalon.)

(SZÜNET.)

ÖRZSE *(jön a házból) :*

Jani! *(Körülnéz.)* Hova lett? *(Az ösvényhez megy ; lenéz.)*

Jaj! Megint! *(Integet.)*

Megy! Megy! Jani! Jani! Ne menj el!

Ne menj kocsmába! Megígérted!

Ha eltöröd is a botot

A hátamon, csak ne igyál!

(Sírva a padra borul.)

(SZÜNET.)

BÖDÖLÉNY *(arcán kötéssel, balkeze felkötve, megjelenik a ház mögül, jobbja-
val kardjára támaszkodva. Visszafelé fenyegetőzik öklével) :*

Nyomorultak! Egy ellen annyian!

Megálljatok! Lesz még kutyára dér!

(Meglátja Örsét ; odamegy.)

Jó asszony!

ÖRZSE *(nem hallja).*

BÖDÖLÉNY *(megérinti a vállát) :*

Hallod, jó asszony! Miért sírsz?

ÖRZSE (*felriad*) :

Szegény ember. Kiféle kend? Beteg?
Hisz alig áll a két lábán!

BÖDÖLÉNY: Miért sírsz?

ÖRZSE: Jöjjön be kend! Pihenjen meg.

BÖDÖLÉNY: Miért sírsz?

ÖRZSE (*sírva fakad*) :

Olyan boldogok voltunk!

BÖDÖLÉNY: Boldogok?

ÖRZSE: Egészen mostanáig!

BÖDÖLÉNY: S most? Mi baj?

ÖRZSE (*sírva*) :

Az uram! Az uram!

BÖDÖLÉNY: Hol van?

ÖRZSE: Lement!

A Hatrongyos csárdába! Megfogadta
Pedig, hogy többet nem iszik egy kortyot!
Hisz nem is bírja az italt! Lement!
Most meg nem kerül késő éjszakáig!
Megjön részegen! . . . Édes Istenem!
Miért vertél meg engem ennyire!
Olyan szépen, boldogan éldegélnénk
Békességben a kislányommal itten.

BÖDÖLÉNY:
Boldogan élnél?

ÖRZSE: Ha az a vadember,
Az a féltékeny, részeges bolond
Nem keserítené az életünket!

BÖDÖLÉNY:

Féltékeny?

ÖRZSE: Mint az őrült!

BÖDÖLÉNY: És vadember?

ÖRZSE: Jóságos Isten! Hogyha megjön este,
Hogy összever megint! Hogy elgyaláz!

BÖDÖLÉNY: Jó asszony! Én megszabadítalak!

ÖRZSE: Mitől?

BÖDÖLÉNY: A vadembertől!

ÖRZSE (*ijedten*): Mit akar kend?

BÖDÖLÉNY: Azt akarom, hogy boldog légy megint.

ÖRZSE: Ugyan már mit tehetne, kend, szegény
Beteg, megvagdalt ember létire!

BÖDÖLÉNY: Megszabadítalak! Azt akarom,
Hogy boldog légy!

ÖRZSE: Nyughasson kend mitőlünk.
Tudom én magam is, hogy mit csináljak!
Majd hozok kendnek egy ital tejet. (*Bemegy.*)

BÖDÖLÉNY (*az ösvény szélére megy és a kardra támaszkodva megáll*).

(SZÜNET.)

JÁNOS (*jön vissza az ösvényen*).

BÖDÖLÉNY (*elállja az útját*):
Megállj!

JÁNOS: Nincsen jó kedvem. Menjen innen!

BÖDÖLÉNY:

Jobbágy, parancsolom . . .

JÁNOS:

Táguljon innen,
Amíg meg nem haragszom.

BÖDÖLÉNY:

Most azonnal
Ebből a házból, erről a vidékről
Eltávozol. Az asszony és a kislány
Marad. Akarom, hogy boldog legyen!

JÁNOS *(fölnevet)* :

Tán itt maradna egy nap nélkülem?

BÖDÖLÉNY:

Elég a szóból, szedd a lábadat.

JÁNOS *(a ház felé indul)*.

BÖDÖLÉNY *(elébe lép, fölemeli a kardját)*.

JÁNOS *(dühösen)* :

Vigye kend innen azt a nagy vasat,
Mert megjárja velem!

BÖDÖLÉNY:

Meghalsz, fiú,
Ha még egy percig késedelmezel!

JÁNOS:

Ebadta himpellérje! Hát mi lesz itt?

(Felkapja az ott heverő botot. Dulakodás. Bödölény megsebesíti Jánost.)

JÁNOS *(leroskad)* :

Segítség! Még megöl ez a bolond!

ÖRZSE *(megjelenik az ajtóban)*.

JÁNOS:

Asszony, segíts! Megölnék!

ÖRZSE *(odarohan)* :

Jézusom!

(Föléje hajlik.)

Jaj, édes jó uram! Jaj, meg ne halj!

JÁNOS: Nem . . . semmi . . . édes . . . csak . . . a derekam . . .

(*Elájul.*)

ÖRZSE (*sírva*) :

Én édes jó Istenem! (*Bödölnyhez*) : No, bolond,
Örülhet kend! Megvan, amit akart!
Megirigyelte a boldogságunkat!
No, tönkrepusztította. Ez a hála,
Amért behívtam. Verje meg az Isten!
Minek is él az ilyen a világon!

BÖDÖLÉNY (*mereven állva nézi a jelenetet, aztán lassan elindul az ösvé-
nyen lefelé*).

(FÜGGÖNY.)

CSÁRDA.

*(Az egyik sarokban három kalmár falatozik. A másik sarokban üres asztal.
Hátul padkás kemence.)*

LEVENTE *(jön)* :

No két lovam, két jó lábam,
Elfáradtunk igazában.
Rozzant viskó, régi csárda,
Jó lesz talán éjtszakára.
Szívem, vedd a gondot félre,
Boros pohár fenekére.
Hátha még itt kedvre kapnál!
Bort élembe, lusta csaplár. *(Leül az üres asztalhoz.)*

CSAPLÁR *(dörmögve jön, bort hoz)* :

Jól van már, no! Itt van mán ni!
Nem köll azért kiabálni.
Lassan siess; régi jó szó!
Nagy sietség sose vót jó.

LEVENTE: Isten szeressen bennünket. *(Koccintanak.)*
Nem tudsz valahol egy inget?

CSAPLÁR: Van elég az almáriomba,
Finom is van, meg goromba,
Van ott új is, van ott régi.

(Dörmögve elmegy.)

Ennél sincs a négy kerék ki.

MISKA *(bojtár; berúgja az ajtót, tántorogva jön, utána két szál Cigány):*

Hej, csapláros, öreg bútor,
Bújj elő a vén odúból!
Nagy tisztesség ér ma téged:
Juhászbojtár a vendéged.
Húzd ki azt a hasas hordót,
Ne félj, fizetem a kontót.
Hadd legyen ma dínom-dánom,
Az ingemért, azt se bánom!
Húzd rá cigány, meg nem bánod,
Ne kíméld a rossz szerszámod!
Húzd, ha mondom, az ebanyád!
Kirúgom a csárda falát.

*(A cigány húzza, Miska dalol, kendőjét lobogtatja és lassan, tempósan, de
dülöngve járja.)*

Ha látom a fergeteg elejét,
Begyűröm a süvegem tetejét,
Csak úgy nézem az időt alóla,
Még a jég is visszapattog róla.

CSAPLÁR *(a királyfihoz):*

Ez se cserélne ám kenddel!
Ez aztán a boldog ember!

LEVENTE *(feláll, a bojtárhoz megy, vele dalol és a baboskendőt lobogtatja,
pengeti a sarkantyúját).*

(Együtt.)

Megérem én a magam sorsával,
Nem cserélek semmi potentáttal,
Ha szegény is, a magamé vagyok,
Szolgálatba szabadságért állok.

MISKA: Testvér, testvér! Hej, testvér!

(Nyakába borul, aztán újra egyedül járja és dalol):

Sárga rigó, darázfészek.
Nem is legény, ha nem részeg.
Dráva, Száva, Duna, Tisza,
Duna, Tisza,
Huncut, aki ki nem issza. *(Iszik.)*

(Leborul az asztalra.)

Hej, cimbora, cimbora! *(Fölnéz.)*

LEVENTE *(szánakozva nézi).*

MISKA: Mit fancsalogsz, jó pajtásom,
Mit lesed a sóhajtságom?
Mit bámulsz rám?

LEVENTE: Mert sajnállak.

MISKA: Sajnáld az öreganyádat!
Ki vagyok én, mire véled?
Azért, hogy leülök véled
Egy ilyen rossz gugyoriba,
Nincs én bennem semmi hiba.
Amit iszol, jó cimbora,
Nem akárki jött-ment bora.
Hírem-nevem vagyon nekem,
Törzsökös a nemzetségem.
Bojtságba nincsen párom
Hortobágyi héthatáron.
Akárkinek a kalapom
Le se nagyon kapogatom.

CSAPLÁR *(legyint):*

Minek az a hangos beszéd!
Lapuljon meg, aki cseléd!

MISKA: Bolond varjú, minek károg?
Tudod-e, én kit szolgállok?
Debreceni civis polgárt!
Úr az, aki urat szolgál.
Hanem a szót minek toldjam:
Ha vagyok is cselédsorban,
Nem sokáig leszek ám már
Odakint a bürgenyájnál.
Módos apám vagyon nékem,
Tíz telek az örökségem.
Lovam, ökröm, apró marhám,
Tele csűröm, tele kamrá.
Két jó lovam ha befogom,
Megpattintom az ostorom,
Aranyrézből lesz a szerszám,
Megerszerbuszol a vicispán.
Igyunk egyet, édes szolgálom,
Azért sose szomorkodj ám:
Te akkor is komám maradsz,
Nem vagy te se gatyás paraszt!

CSAPLÁR: Hej, de nagyon nagy a kedve!
De neki van keseredve!
De nagy bánat szól belőle!
Elhagyta a szeretője.

MISKA: Hallod-e te, rongyos csaplár,
Még hogy engem vigasztalnál?
Ki vagyok én? Mi vagyok én?
Hol van nálam külön legény?
A derekam ha kihúzom,
Kivikszolom a bajuszom,
Rámás csizmám ha csikordul,
Minden lány utánam fordul.

Az utcán csak szétekintek,
Egyet-kettőt fütyörintek,
Ahány szép lány, szép menyecske,
Mind utánam kerekedne.
Egy ujjamra tizenkettő,
Rínak, mint a záporosó,
Magukat kellemeztetik,
Vagy egy jó szót vessek nekik.
Én csak lépek nagy kényesen,
Rá se nézek egyikre sem,
Fülem botját se mozdítom,
Mind a százat bolondítom.
Itt is virág, ott is virág,
Nekem áll az egész világ!

(Ülve összeveri a sarkantyúját. Koccint. Dalol.)

Ej, haj, igyunk rája,
Úgyis elnyel a sír szája,
Ott lesz fáradt testünk
Nyugodalmas tanyája.

(Leventének nyakába borul.)

Testvér, testvér, jó cimbora,
Igyál, ez a szívem tora!

(Iszik.)

LEVENTE: Sose búsulj, jó barátom,
Csak így élünk a világon.
Neked is fáj, nekem is fáj,
Nem kell azért ríni mindjárt!
Egyszer nap süt, másszor esik,
Bolond, aki búnak esik.

(Csendőrök jönnek.)

CSEENDBIZTOS:

Szép jó estét, csaplár uram,
Jöttünk érted, Miska fiam!
A nótának vess már véget!
Jól tudod, hogy nagy a vétked.
Bojtártársad megszurkáltad,
A vármegye kurrentáltat.
Szemet vetett szeretődre:
Kivitték a temetőbe.
Vértől szennyes a te kezed,
Most a törvény vasra veret.
Keresünk már tennap óta,
Vár reád az akasztófa.

MISKA (*felkel, odanyújtja a kezét. Mialatt vasraverik*):

Biztos uram, édes bátyám,
Verje a megye vasát rám.
Meg vagyok én úgyis halva!
Az a kislyány, az a csalfa,
Az visz engem vesztőhelyre,
Hogy az Isten . . . (*csendesen*) meg ne verje.

(*Leventéhez*):

Pajtás, az Isten megáldjon,
Sose búsulj.

LEVENTE (*búsan néz utána*):

Isten áldjon!

(*Miskát elvezetik. A cigány a sarokba húzódik.*)

LEVENTE: Bort ide, hej, asztalomra!
Hadd mulatok egymagamba.

(*Dalol.*)

Csendbiztos : Jöttünk érted, Miska fiam !

Édesanyám is volt nékem,
Keservesen nevelt engem.
Éjszaka font, nappal mosott,
Jaj de keservesen tartott!

BÖSZÖRMÉNY *(jön)*.

LEVENTE: Gyere, gyere, öreg pajtás,
Nem használ itt a sóhajtás!
Már se hátra, se előre,
Minek az ész? Fussunk tőle!
Fájdított csak úgyis mindég.
Ide azt az öreg iccét!
Tán ha fenekére járok,
Meglelem a boldogságot. *(Iszik.)*

BÖSZÖRMÉNY: Én nekem elég volt mára:
Helyet nézek éjtszakára.
Aki nappal más bolondja,
Álmában könnyül a gondja.

(A padkára húzódik és lefekszik.)

LEVENTE: Igazad van, jó cimbora:
Bornál jobb az álom bora.
Ha megszán a kegyes álom,
Csillagomat viszontlátom. *(Lefekszik, elalszik.)*

I. KALMÁR:

Mink is, derék társam, ne térnénk nyugvóra?
Ez a nap jó nap volt, de öreg az óra!

II. KALMÁR:

No egyet igyunk még, e nap örömére! *(Koccint.)*

I. KALMÁR:

Minden jó embernek jó egészségére.

BÖDÖLÉNY *(megjelenik az ajtóban)* :

Pohárcsengést hallok, embereket látok,
Századszor is újra szerencsét próbálok.

II. KALMÁR:

De a magunkéra igyunk egyet, hékám,
Ilyen jól el nem kelt soha még portékám.

I. KALMÁR:

Én is hazafelé holnap vígan tartok,
Várnak odahaza mosolygó víg arcok.
Degesz erszényemmel nekem áll az élet!

II. KALMÁR:

Máma a királlyal bizony nem cserélek.

BÖDÖLÉNY *(hozzájuk ül)* :

Szerencsés jóestét!

I. KALMÁR *(bizalmatlanul)* : Jóestét!

II. KALMÁR: Jóestét.

BÖDÖLÉNY:

Egy kis jó szerencse nekem is jól esnék!

I. KALMÁR:

Jó az mindenkinek.

BÖDÖLÉNY:

Rátok ugyan látom,
Jól járt a szerencse a mai vásáron.

I. KALMÁR:

Mi tagadás, bizony áldjuk csillagunkat.

II. KALMÁR:

Meglett a jutalma fáradozásunknak.

BÖDÖLÉNY:

Boldog öreg kalmár, ide hallgass nékem:
Viselő ingedre vagyon nagy szükségem.
Add nekem az inged, szelíd szóval mondom.

I. KALMÁR *(nevet)* :

Haha! Nagyobb ennél a legkisebb gondom.

BÖDÖLÉNY:

Akarom az inged!

I. KALMÁR: Tán az esze ment el.

BÖDÖLÉNY:

Az inget! Azonnal.

I. KALMÁR: Nem veszekszek kenddel.
Hagyjon minket békén, menjen a dolgára,
Mink meg lepihenjünk. Ennyi elég mára.

BÖDÖLÉNY *(kardot ránt)* :

Kalmár, az ingedet!

II. KALMÁR *(súgva)* : Te, bolond ez, testvér!
Legjobb volna mindent ha kedvére tennél!
Utóbb kárt tesz benned!

BÖSZÖRMÉNY *(a padkán felébred, felül, odahallgat)*.

I. KALMÁR: Ördög a bolondját!

II. KALMÁR *(súgva)* :

Meztelen szablyával napok óta, mondják,
Jár erre egy örült! Engedj a bolondnak!

BÖDÖLÉNY *(nekiszegzi a kardját)* :

Kalmár! Parancsoltam!

I. KALMÁR *(fogcsikorgatva)*: Mondja hát, mit mondjak!

BÖDÖLÉNY:

Felelj rövid szóval, ha jól legyen dolgod.
Boldog vagy-e, azt mondd.

I. KALMÁR:

De fenemód boldog.

BÖDÖLÉNY:

De egészen boldog.

I. KALMÁR *(fogcsikorgatva)* :

Sírig és azontúl.

Csak ezt a vasat már vigye az orromtul.

BÖDÖLÉNY:

Most pedig testedről idadod az inget.

I. KALMÁR:

Még egyebet is, csak hagyjon már bennünket.

(Félrevonul egy sötét sarokba és leveti az ingét.)

BÖDÖLÉNY *(kivont karddal áll mellette).*

BÖSZÖRMÉNY *(egyre feszültebben figyel).*

BÖDÖLÉNY *(az inget az övébe rejti) :*

Igy ni! Most egyenest Feketeországba. *(El.)*

II. KALMÁR *(a homlokára üt) :*

Feketeországba! Most értek már mindent!
Mire kellett ennek a te szegény inged!

(Súgva) :

Hallottam a hírét, nálunk is dobolták,
Fekete királynak mi gyógyítja kórját.

I. KALMÁR *(nevet) :*

Haha! A bolondja! Hadd járja bolondját!

(Isznak.)

BÖSZÖRMÉNY *(izgatottan járkál) :*

Mit tegyek? Mit tegyek? ... Bolondság! ... De hátha! ...
Viszi már az inget! ... Hátha eltalálta!
S viszi holnap Csillát, viszi esküvőre.
Jaj, ez a vasgyúró! Hogy vegyem el tőle?
Gyenge vagyok hozzá! ... Társat hol vehetnék?

(Leventére néz.)

Tán e szeleburdi? ... Nem, nem, ez ellenség!

(A kalmárookra néz.)

Ez a két jó ember ... Hát hogyha ezekkel
Valamire mennék ... Nem üres kezekkel ...
Aranyat szeretnek ... kalmárok, okosok!

(Hozzájuk lép.)

No, az a vasgyúró nevet most rajtatok!
Jó portékátokon hamar túladtatok!
Egy árva kard előtt két nagy erős férfi!...

I. KALMÁR (*morogva*) :

Részegnek, bolondnak okosabb kitérni.
Még hogy veszkelődött!

BÖSZÖRMÉNY:

Mi haszna belőle?

De ha gondoljátok, vegyük vissza tőle.
Utólérjük könnyen valamely határban,
Meg is szoríthatjuk, kardja ellen hárman.
Aztán... el is kérném... Nagyon megkívántam!
Kövér aranyakkal megfizetek érte,
Míg azt nem mondjátok: ez ugyan megérte!
Tudom, hogy bolondság: minek egy ing nekem?
Hiszen voltaképen nincs is rá szükségem.
De mégis szeretném... majd megmagyarázom.

II. KALMÁR (*súgva az I. Kalmárhoz*) :

Vigyázz a szavadra, jó kenyeres társam:
Ennek is az ing kell, boldog ember inge.
Minket, jámborokat kinullázna szinte!
De ennél a pénznek nem nehéz az útja,
Pénz áll itt a házhoz, az eszem azt súgja.

(*Hangosan*) :

Hiszen valójában nincsen is szükségünk
Arra az egy ingre... Minek is az nekünk?
Inkább nevetethetnénk, ha gondolunk rája,
Az az erőszakos velünk hogy megjárta. (*Nevet.*)

BÖSZÖRMÉNY:

Megjárta?

II. KALMÁR: Nevetni köll ezen halálig!
A sógorom ingét noszogatta váltig.
Hanem elsiette bolondul a dolgot:
Hiszen hát nem is ő, én vagyok a boldog!

BÖSZÖRMÉNY:
Te vagy-e az?

II. KALMÁR: Én hát! Nem is a jó sógor!
Én voltam itt máma a vásáron jókor,
Én adtam el minden portékám szemetjét
Olyan öreg áron, hogy csupa nevetség.
Én lettem dúsgazdag e nap sikerével,
Nem a szegény sógor a félig-szekérrel,
Beteg asszonyával, két holt gyerekével.
Ő szegény eztán is magát töri, nyúzza.

I. KALMÁR (*sóhajt*):
Úgy bizony, a szegényt még az ág is húzza!

BÖSZÖRMÉNY:
Hát akkor a herceg? . . .

II. KALMÁR: Bolond, széllelbéelt,
Ráfogta a kardot meztelenül éllel,
Úgy megijesztette szegény öreg sógort:
Odadta, muszájból. Neki úgy is jó volt!

BÖSZÖRMÉNY:
Hát akkor . . .

II. KALMÁR: Hadd fusson hetedhét határon.

(*Feláll.*)

Mink meg lefeküdjünk. Jól esik az álom.

BÖSZÖRMÉNY:

De megkérek szépen, ha kicsit még késnél:
Nekem a te inged kellene jó pénzért.

II. KALMÁR:

Az én foltos ingem? Ez a rossz? Ugyan már!
Mire volna jó ez?

BÖSZÖRMÉNY:

Légy ma okos, kalmár!
Itt van a szerencse: ragadd meg két kézzel!
Annyi aranyat kapsz, hogy magad is nézel,
Ha ezt a rossz inget ideadod nékem.
Nos? Száz arany érte.

II. KALMÁR:

Egy az üdvösségem,
Azt el nem kótyálom semmiféle kincsen.
Száz arany egy ingért! Megverne az Isten!
Száz polturát sem ér!

BÖSZÖRMÉNY:

Ha nekem megéri!

II. KALMÁR:

Tréfál a lovag úr! Nem komolyan kéri.

BÖSZÖRMÉNY:

A legkomolyabban. Adod vagy nem adod?

II. KALMÁR:

Becsületes kalmár, uzsorás nem vagyok.

BÖSZÖRMÉNY:

Adod vagy nem adod? Jó szívvel ajánlom.

II. KALMÁR:

Nem én, üdvösségem, ilyen potom áron.

BÖSZÖRMÉNY:

Kétszáz arany érte potom ár tán nem lesz?

II. KALMÁR:

Kétszázon a poklot? Semmi kedvem ehhez.

BÖSZÖRMÉNY:

Még százat, ha tetszik, ráigérek szépen.

II. KALMÁR:

Nekem ez a rossz ing drága mindenképen.
Szegény édesanyám, Isten nyugosztalja,
Két öreg kezével maga szabta-varrta.

BÖSZÖRMÉNY:

Kerek ötszázat hát, merthogy drága emlék.

II. KALMÁR *(szemét törli)* :

Ha jól meggondolom, bizony ezt még nemrég
Szegény megboldogult jó apám viselte,
Ez volt rajta, mikor lelkét kilehelte.
Ebben is temettük . . . azaz, hogy temettem.
Friss sírhantja fölött ebben térdepeltem.

BÖSZÖRMÉNY:

Eh, legyen már vége! Ezer arany érte
Csak mégis elég lesz!

II. KALMÁR:

Mikor kikísértem,
Hittel megfogadta keseredett szívem,
Minden hetedik nap imádkozni híven
Kimegyek sírjához, ebben a gunyában,
Ebben a tulajdon egyetlenegy ingben.

BÖSZÖRMÉNY:

De ha megvász tőle, nem teszed azt ingyen!
Kétezer arany a fiú-kegyeletnek
Meváltani szép pénz!

II. KALMÁR: Mondom kegyelmednek,
Nem visz rá a lélek.

BÖSZÖRMÉNY: Három ezerért se?

II. KALMÁR:
Jószívvvel jelentem, kelmed is úgy értsd:
Nem veheti hasznát ennek a rossz ingnek.
Kár a vesztegetés.

BÖSZÖRMÉNY: Teneked az mindegy.
Ha én bolond vagyok, az is az én dolgom,
Mire kell az inged, talán meg se mondom.
Elég az hozzá, hogy megveszem és punktum.
Még ezret rakok a három tetejébe!
Boldog ember ingét viszem mindenképen.

II. KALMÁR:
 Én édes Istenem, röstellem a dolgot,
 De már csak megmondom: nem vagyok én boldog!
 Ilyen szegény kalmár, országút lakója.

BÖSZÖRMÉNY:
El nem bolondítasz, agyafúrt fickója!
Hát az imént itten nem te dicsekedtél,
Hogy ilyen meg olyan boldog ember lettél
E mai vásárral?

II. KALMÁR: Hát azt csak úgy mondtam.

BÖSZÖRMÉNY:
Hogy te vagy a boldog és nem az a másik.

II. KALMÁR:

Hát, bor közt, az ember néha bolondázik?
Komolyan ki venné, hogy a szám így eljárt?
Ki nézne boldognak ilyen szegény kalmárt?

BÖSZÖRMÉNY:

Hallod-e, még egyet mondok utoljára:
Ötezer aranyam legyen az ing ára.
Adod, vagy nem adod. Több nincs egy igém is.

II. KALMÁR *(egészen más hangon)* :

Hát ha ez utolsó, mondok egyet én is.
Kend meg felel rája, ahogyan ítéli:
Amit megér kendnek, nekem is megéri,
Amire kendnek jó, nekem is jó arra.
Százezer aranyon megvásárolhatja.

BÖSZÖRMÉNY:

Százezer aranyon! . . . Hisz ez egész kincstár!
Megadom. Megadom. De nem tudom mindjárt.
Szolgáim után kell néznem előbb nékem,
Hanem az ingre most, mindjárt van szükségem.
Aranyaid holnap megkapod, ígérem.

II. KALMÁR *(vetkőzni kezd)* :

Odadom én mindjárt . . . Hanem elkísérem.

BÖSZÖRMÉNY:

Induljunk azonnal. Egy percet se várok,
Igy Bődölénynek tán elébe találok.

(Böszörmény és a két kalmár el.)

(Virrad.)

CSAPLÁR *(jön, kinyitja az ablakot).*

LEVENTE *(felébred, feláll).*

Nincs mit tenni! Itt a reggel,
Újra mennem, küzdenem kell.
Csaplár-gazda, fizethetnék.

(Erszényéből pénzt ad neki.)

CSAPLÁR: Szép. De hol a többi vendég?

LEVENTE: Úgy látszik, már útra mentek.

CSAPLÁR: Nem addig a! ki fizet meg?
Annyit ittak, annyi ettek.

LEVENTE: Sose búsulj, ne helyettek. *(Odaveti az erszényét.)*

CSAPLÁR *(elkapja, aztán végignézi).*

Kend, amilyen furcsa szerzet,
Tán bizony Levente herceg,
Akit itten nagyon várnak,
Akire egy szép kislánynak
Olyan nagyon-nagy a gondja?

LEVENTE: Az vagyok.

CSAPLÁR: Hát mért nem mondja!
Szólhatott vón régesrégén!
Egy s más holmim van itt nékem
Kend számára a sublótban.
Szép kis lány volt aki hozta,
Nagy kisasszony, úri forma,

(Kinyit egy fiókot.)

Egy tarisznya jól megrakva,
Meg ez a kis fehér kendő.

(Átadja a két holmit.)

Tessék, nem irígylem kendőtől!

LEVENTE *(kibontja a tarisznyát) :*

Tarisznyában öt nagy zacskó,
Csakúgy dúzzad az aranytól.
Száz aranypénz mindegyikben:
Hogy ennyim lesz, sohse hittem.

(Felveszi a kendőt és megcsókolja.)

Csilla drága keszkenője!
Édes illat hull belőle,
Mintha főmre rásimulna
Harmatkönnyű szíromújja!

(Bontogatja.)

Mi van áldott belsejében?
Szűzmáriás kicsi érem!

(Nyakába akasztja.)

Édes, édes amuletem!
Angyal őrködik felettem!
Virraszt tiszta szent szerelme.
Ó be jobbat érdemelne!
Ó be jobbat érdemelne.
Megváltása meddig késsék?

(Felugrik.)

Nem tűrhetem epedését.
Hogyha nincs is boldog ember,

Király kórját oldanom,
Meghódítom szerelmemmel
Én árvácska csillagom.
Kincse sem kell. Trónja sem kell,
Keze kell csak, hú maga.
Megyek érted hú szívemmel,
Életemnek csillaga. *(El.)*

(FÜGGÖNY.)

IV. RÉSZ

PIAC.

(A háttérben templom, oszlopos előcsarnokkal. Bödölény és Böszörmény.)

BÖDÖLÉNY *(dobbant a lábával) :*

Még meddig várjak? Úgy mozog ma az idő,
Mint a csiga!

BÖSZÖRMÉNY: Légy türelemmel, hercegem,
Azonnal indul a menet. *(Kint ágyúlövés.)* Ágyúlövés!

BÖDÖLÉNY:

Hét nap, hét éjjel várom már e percet én,
Hét nap, hét éjjel küszködöm haszontalan,
Hogy meghallgassa üdvösséghezó szavam.
Ma végre itt az egyetlen nagy alkalom,
Most, vagy soha. *(Ágyúlövés.)* Csitt!

BÖSZÖRMÉNY: Második ágyúlövés!

Most minden ember félve húzza meg magát,
Jaj annak, akit élve megpillantanak,
Mikor névnapján, ős szokás parancsaként
Templomba jó misére a beteg király.
Herceg, fontold meg: mért kísérted a halált?
Fejedd el játszol.

BÖDÖLÉNY: Most meghallja hangomat!
Akarja vagy nem, most meg kell gyógyulnia.

(Diadalmasan) :

Az orvos-inget tarsolyomban hordozom.
Az ország trónja, Csilla keze már enyém!

(Bosszúsan) :

Mért jársz utánam, herceg, minden léptemen?
Mért kívánod, hogy győzelmem tanúja légy,
Győzelmemé és tulajdon bukásodé?

BÖSZÖRMÉNY:

Veled kívánok ünnepelni, jóbarát,
S együtt örülni fényes győzedelmeden.
Első akarlak üdvözölni. Majd talán
Utóbb nekem is lesz még egy szerény szavam
Ófelségéhez. *(Ágyúlövés.)* Harmadik ágyúlövés!
Megérkezett a térre most a díszmenet,
Itt vannak! Most készítsd az inget, Bödölény!

*(Jönnek: katonák, utánuk a Király, Csilla, az Udvarmester, mind feketében,
Csillán fátyol.)*

BÖDÖLÉNY *(a király elé lép).*

KIRÁLY:

Fickók, verjétek vasra a felségtörőt!

BÖDÖLÉNY:

Felség, megállj, az élet szólít ajkamon.

KIRÁLY:

Ki vagy, ki megtöröd kemény parancsomat?

BÖDÖLÉNY:

Bödölény herceg. És a gyógyulást hozom.

(Előveszi az inget).

KIRÁLY:

Mi ez?

BÖDÖLÉNY: A boldog ember inge: orvosod.

KIRÁLY (*odarohan*):

Ide az inget! Én gyógyulni akarok.

CSILLA: Ne késs, atyám. Csak hozzád kell érintened,
Úgy mondta egyszer a bölcs Alforábíus,
Meggyógyulsz menten.

BÖDÖLÉNY (*az inget a királyhoz érteti*):

Im lássátok a csodát!

CSILLA (*magában*):

Ó jaj nekem! Szegény Levente! (*Megrázkódik.*) Istenem,
Mily rossz vagyok! Gyógyítsd meg őt, jószágos Ég!

(*Feszült várakozás.*)

KIRÁLY:

Mi lesz? Gazember! Én gyógyulni akarok.

(*Csend.*)

BÖSZÖRMÉNY:

Csalás!

UDVARMESTER:

Hazugság!

CSILLA (*félre*):

Sírnom kell s örülnöm is.

BÖDÖLÉNY:

Uram . . . rettentő tévedés ez . . .

KIRÁLY:

Láncokat!

Börtönfenékre vessétek a vakmerőt,
Ki megcsúfolta felséges személyemet!
Hajnakra kelve hóhér vágja négyfelé.

BÖDÖLÉNY:

Felség . . .

CSILLA (*könyörögve*) :

Atyám!

KIRÁLY: Egy szót se!

(*Csatlósok lefogják Bödölényt.*)

Nincsen gyógyulás!

Nincsen remény számomra!

BÖSZÖRMÉNY (*előlép*) :

Itt a gyógyulás,

Felséges úr. Az orvos-inget én hozom, (*Előveszi.*)

Böszörmény herceg. Szabadítód én vagyok.

CSILLA (*félíg reménykedve, félíg rémülten*) :

Jóságos Isten!

BÖDÖLÉNY: Álnok herceg!

UDVARMESTER:

Jól vigyázz!

Fejeddél játszol, ember!

BÖSZÖRMÉNY:

Én mindent tudok,

Megnéztem jól, kinek szavában bízom én.

Vagyont fizettem érte. Én biztos vagyok.

KIRÁLY:

Egy próba hát, utolsó próba még, legyen!

BÖSZÖRMÉNY:

Lássátok hát csodálatos szolgálatom.

(*Hozzáérteti a királynak az inget.*)

CSILLA *(magában)* :

Légy jó hozzá... és Leventéhez, Istenem!

(Csend, várakozás.)

BÖSZÖRMÉNY *(zavartan)* :

Mindjárt... azonnal... csak egy percnyi türelem,
Amíg az üdvösséges pára hatni kezd.

(Csend.)

KIRÁLY *(kiáltva)* :

Bilincseket neki, mázsás bilincseket!
Kétszer csúfolták meg felkent személyemet
Egy ünnepen: Ez kétszeres halált kíván.

(Katonák megragadják Böszörményt.)

Karóba húzza őtet hóhérmesterem
Hajnalra kelve, teste négy darabjait
Négy táj iránt városkapukra szegzetem,
Hadd lássa minden, hogy jár itt a vakmerő,
S úgy úzzön csúfot más belőlem ezután.
Vigyétek őket... Mi pedig, cselédeim,
Megyünk útunkra. Vár a templom. Szent e nap.

(Az udvar bevonul a templomba. Csilla utolsónak marad. A katonák Bődölényt és Böszörményt el akarják hurcolni. Bődölény kiszakítja magát a csatlósok kezéből és Csillához rohan.)

BÖDÖLÉNY:

Egy szót még, hallgass meg, királyleány,
Élet-halálra szólót!

CSILLA *(megfordul, int a katonáknak)* :

Várjatok!

(*Bödölnyhez*) :

Nincsen hatalmam, nem segíthetek.
Atyám haragját el nem olthatom,
És ő nem ismer könyörületet.

BÖDÖLÉNY (*félrevonja, halkán*) :

Kevés szóval nagy dolgot mondok én.
Királyleány, én Bödölny vagyok,
Hétszer-hét ország hatalmas királya.
Kilenc-erős övemmel nevetem
Atyádat s minden rossz pribékjeit.
Királyleány, szeretlek, jöjj velem,
Hagyd itt atyádat, s mit kegyetlenül
Arcodra vont, e fátyol szégyenét!
Ő nem szeret, s ő úgylis ördögé már!
Ha én nem tudtam meggyógyítani,
Nem lesz a földön ember orvosa.
Hatalmas országomba viszlek én,
Első léssz minden asszonyok között.
Királynék tartják lábad szőnyegét,
Ha kastélyodból kegyesen kilépsz,
Uszályodat királyok emelik.
Imádattal hangozza nagy neved
Hétszer-hét ország minden harcosa.
Tenyeremen foglak hordozni én,
Amit megkíván szíved és szemed,
Lábadhoz váltom kardom élivel.
Országod is (ne bántsa szíved ez)
Hétszer le nem pihen az ég ölén
A nap, és én hadammal megveszem.
Hódolni fog gőgös atyád neked,
S kit hóhérkézre vetni vélt, vejét,
Kézcsókkal fogja még udvarlani.

De mink, ha úgy kívánod, asszonyom,
Nagylelkűek leszünk és kegyesek,
És szolgáló királyaink között
Tisztos helyet jelölünk ősz fejének.
Jöjj, jöjj velem, királylány. Leigáztad
Világigázó szívemet. Szeretlek.
Akarom, jöjj velem és légy enyém!

CSILLA: Szegény királyfi! Szelíden vigyétek,
Rangjához méltón bánjatok vele.

(Katonák elhurcolják Bődölényt. Csilla a templomba akar lépni.)

BÖSZÖRMÉNY *(a katonákhoz)* :

Mindenkinek fejenként tíz arany,
Ha három percet szólhatok magam
A hercegnővel.

(A katonák elengedik. Böszörmény Csillához siet.)

Szép királykisasszony,
Hallgass reám és íteld meg magad,
Nem szólok-e javadra. A királyt,
Atyádat, ember meg nem orvosolja,
Hisz boldog embert tán e föld se szült.
S te itt hervadj el korhadt oldalán,
E beteg fának, mely sem élni, sem
Kidőlni nem tud? Édes ifjúságod
Megmérgezik halálos gőzei.
Te különb sorsra születél, királylány!
Szépséged, mely e fátyolon keresztül
Égő sebet hasított szívemen,
Világ trónján való tündökleni.

(A templomajtó megnyílik. A király és mögötte az udvar megjelenik a küszöbön. Böszörmény és Csilla nem veszik észre őket.)

Mért sorvadnál itt gyilkos végzetül?
Jöjj, hagyd el ezt a földet és atyádat,
Ki zsarnokul e fátyollal fedez.
Szeretlek. Jöjj! Elviszlek dús hazámba.
Tizenhárom hűbéres kiskirály
Önti lábadhoz boldog áhitattal
A földkerekség minden kincseit.
Nem lesz a földön dúsabb nő tenálad.
Császárnők irigykednek köntösödre,
S a föld, amelyre lépnek lábaid,
Gyémánt, arany és drága-gyöngy leszen.
Hazád után se bántson fájdalom:
Országnagyok- és generálisoktól
E földet pénzen megvásárolom,
S atyádat nálam tennen udvarodban
Szíved szerint még elbecézheted.

Én megbocsátom őrvöngő dühét,
S hogy meggyalázott udvara előtt.
Bolond szegény: a kór vakítja meg.
Kegyes leszek hozzá, és nem fogom
Nagyon lenézni. S te ápolhatod,
Angyal-szíved ha erre ösztönöz.
Mindent megadhat szerelmem neked!
Jöjj, jöjj velem azonnal, jöjj, királylány!

KIRÁLY *(előlép)* :

Lám, lám, amíg mi kegyesen könyörgünk,
Fejünkre itt már kész az alkuvás.
Hm, egyelőre még nem eladó
Ez az ország. A korhadt vén fa még
Van olyan súlyos egyelőre, hogy
Döltében is egynéhány satnya bokrot
Agyoncsaphat még. A szegény bolond,
Akit a kór vakká tesz félszemére,
Lám mégis lát még. *(Vad haraggal)* : El vele azonnal.
Halála előtt ötven botütést,
Vérighasítót verjete reá!
Aztán bilincsbe hajnalig vele,
Amíg gondjába veszi a bakó.

(Böszörményt elhurcolják. Csillához) :

Te meg, te álnok elfajult királyleány
Atyád ellen ki másokkal pártolkodol,
Bűnhődj te is fejem megcsúfolásaért!

(Lerántja a fátyolt.)

Lehúdom rólad hercegnői köntösöd:
Vezeklő inget öltö magadra bűnödért!
Királylakomból számkiűzlek tégedet,

A templomcsarnok térdeplő hideg kövén,
Napestig itt vízen, kenyéren vezekelsz,
Kit meggyaláztál, értem itt imádkozol,

(Csilla néma meghajlással távozik.)

Igy! Most pedig *(Megtántorodik.)* cselédeim, segítetek,
Nem akarok több embert látni . . . vigyetek! . . .

(Az udvari emberektől támogatva kifelé indul. Mind el.)

(SZÜNET.)

LEVENTE *(jön)* : Ahonnan útra bízva keltem,
Hol kettős csillagom ragyog:
Idehozott megint a lelkem.
De haj, azóta más vagyok.
Azóta messze, messze jártam,
Amit kerestem, nem találtam,
Mit nem kerestem, azt lelém;
Csak egy tanulság lett enyém:
Hogy minden, minden hasztalan,
Ami csak él: boldogtalan.
Bölcs és keserű lettem én,
Nincsen számomra több remény.
Elég a harcból. Visszajöttem,
Megoldom fáradt fegyverem.
Egy fény ragyog már csak fölöttem:
A hívogató szerelem.
Annál, kihez lelkem kötöttem,
Ki távolból is egy velem,
A révet újra föllelem.

CSILLA *(vezerlő köntösben jön balról, fátyol nélkül)* :

Igy, így, királylány, jó neked!
Ki szíved mélyén azt imádtad,

Hogy szenvedő szegény atyádat
Egyik se gyógyíthassa meg:
E köntöst méltán viseled.

(Meglátja Leventét ; fájdalmas örömmel) :

Királyfi!

LEVENTE: Ah, minő szerencse!
A kis komorna közeleg!
Úgy veszem ezt, mint jó jelet.

CSILLA: Szép hercegúrfi, mit jelentsen,
Hogy itt találkozom veled?

LEVENTE: Kislány, nehéz a felelet:
Szomorú jöttem azt jelenti,
Hogy kettétörtem kardomat.
Hogy boldog ember senki, senki,
A messze mélylő ég alatt,
Hogy ifjú fejjel bármi bátran
Mellesztettem a madarat,
Az orvos-inget nem találtam,
S megalázottan, vénre váltan
Most látom, hogy hiába jártam,
Még csak reményem sem maradt.

CSILLA: Ó, jaj, de bús, csüggedt beszéd ez!
Ezt mondd majd, ha Csilla kérdez?

LEVENTE: Ez az igazság! Mit tegyek?
A szót kendőzni nem tanultam.

CSILLA: Szegény királylány! Jaj neked!

LEVENTE: Ó, én csak egytől reszketek:
Hogy színéhez nem férhetek!

Ha van szívedben szánalom,
Légy most vezérlő angyalom.

CSILLA: Nincs szükséged útmutatóra.
Nem múlik el egy negyedóra,
S hűséges Csillád itt terem.

LEVENTE (*ujjongva*) :

Itt?

CSILLA: Itt, ezen a szent helyen.

LEVENTE: Ó, még ma, még ma elviszem!

CSILLA: Csillát?

LEVENTE: Szerelmes hitvesem!

CSILLA: Hogyan? Titokban?

LEVENTE: Úgy se bánom!
A cselszövés nem tudományom!
Fegyverrel-e, vagy szép szerével?
Ahogy lehet, nappal, vagy éjjel.

CSILLA: Levente úrfi, azt hiszem,
Hiába jártál szerte-szélyel:
Azt, aki legjobban szeret,
Még mindig rosszul ismered!

LEVENTE: Tán azt hiszed, már nem szeret?

CSILLA (*sóhaj*) :

Ó, jaj, hiszen ha nem szeretne,
Tán neki is könnyebb lehetne!
De jaj, szeret, szeret szegény,
Ez ép a fő gyötrelme, gondja!
Mert mégis, mégis, nincs remény!

LEVENTE: Te mondod ezt, nem Csilla mondja!

CSILLA (*sóhajt*) :

Tudod-e, jó Levente herceg,
Szerelmesed most merre jár?

LEVENTE: Mindig tudom, hogy mit csinál!
Ha becsukom a két szemem,
Egy perc alatt elém terem.
Hú barátom a képzelem.

CSILLA: És most?

LEVENTE (*lehúnyja szemét*) :

Most? Jár a palotában,
Aranytól csillogó ruhában.

CSILLA: Ah!

LEVENTE: Arcán fátyol.

CSILLA: Ah!

LEVENTE: Setét.
Elfogja fénylő szép szemét.

CSILLA: S te látod őt a fátylon át?

LEVENTE: Látom virágzó mosolyát.

CSILLA (*fájdalmasan mosolyog*) :

Mosolyog?

LEVENTE: E mosoly megett
Ó látom én a felleget,
Amely bevonja szép egét:
Hordozza atyja végzetét.
De mégis, mégis mosolyog:
Már érzi, hogy közel vagyok.
Igy jár a boldog kerten át,
Virágok közt legszebb virág.
És énekel és andalog,
És szép, akár az angyalok.

CSILLA: Most csittet mondj a képzeletnek,
 És hallgasd meg, ha nem veted meg,
 Az én ajkamról a valót.

LEVENTE: Beszélj, beszélj, lesem a szód!

CSILLA: Nos, Csillád nincs a palotában,
 És nem jár aranyos ruhában,
 Virágok közt sem andalog,
 Nem illetik a mosolyok,
 És nincsen énekelni kedve,
 Mert kastélyából számkivetve . . .

LEVENTE: Ah!

CSILLA: Zord vezeklők inge rajta,
 Mivelhogy így rendelte atyja,
 Vizen, kenyéren vezekel.

LEVENTE: Ah!

CSILLA: És a templom küszöbén,
 A bűnbánók hideg kövén . . .

LEVENTE: Ó tudtam én, éreztem én!

CSILLA: Napestig sírva térdepel.

LEVENTE: Csilla!

CSILLA: És sír és esdekel,
 Azért, ki érte messze jár.

LEVENTE (*kitárt karral*):
 Csillám!

CSILLA: Kit hősi útja végén
 Forró szívére visszavár.

LEVENTE (*szívére akarja vonni*).

CSILLA (*visszalép*):
 S kinek szívéen megbújni békén
 Ah, nincs többé reménye már!

LEVENTE: Csillám, én hű menyasszonyom!

CSILLA (*visszahárítja*):

A bánat ingét hordozom.
Nincs ott öröm, hol ez suhog!

LEVENTE: De mért, de mért, hisz itt vagyok
Hű szerelmemmel újra nálad.

CSILLA: A boldog embert megtaláltad?

LEVENTE: Jaj, boldog ember nincs a földön,
Csak ezt találtam, semmi mást.

CSILLA: Mindaddig én magamra öltöm,
Ha jó a reggel, ezt a gyászt.
S mindaddig itt kell vezekelnem,
(Király parancsa rendélé!)
Míg meg nem vált valaki engem
S az inggel lép atyám elé.

LEVENTE: Én mindenem, riadtan állok,
Most, most, szememről hull a hályog!
Míg én a közönyös világon
Egy délibábot kergetek,
Te itt, angyal, rendülve látom,
A kínok kínját szenveded!
Most látom csak, arcod mi halvány,
Ó kés nekem e sápadás!
E ráncok fáradt szemed alján...

CSILLA: A gond az arcon árkot ás!

LEVENTE (*megragadja kezét*):

Add, add ide piciny kezéd!
E kékes foltok... mik ezek
A karodon?

CSILLA (*lehajtja a fejét*).

LEVENTE: E vad nyomok . . .
Jaj, téged vernek!

CSILLA (*elfordítja a fejét*) : Meghalok!

(SZÜNET.)

LEVENTE: Így szenvednek az angyalok!

(SZÜNET.)

LEVENTE: Csilla, szerelmem, jöjj velem!
Mindent pótol a szerelem!
Jöjj, hagyjuk itt e bús hazát,
S aki hóhérod, nem atyád;
Hiába úgylis szégyenére
Sorvadnod itt: az ő sebére
Irt földön ember nem talál.
Hazámba viszlek, ősi váram
S jó híveim tárt karja vár,
Boldog királyné léssz te nálam,
S melletted én boldog király!
Jöjj, jöjj azonnal!

CSILLA (*komolyan*) : Nem lehet!

LEVENTE: Oly széppé teszem életed,
Mint a mesékben!

CSILLA: Nem tudok!

LEVENTE: De akarom!

CSILLA: Jaj! (*Lehajtja fejét.*) Maradok!

LEVENTE: Nem hallgatok rád! Jössz velem!
Ha kell, erővel.

CSILLA: Életem,
Hiszed, hogy tudnék boldog lenni,

Amíg őt ágya kárpadján
Gyötrődni, sírni hallanám?
S tudnám, hogy nincs mellette senki,
Aki szeresse! Hisz atyám!

LEVENTE: Jóságos angyal!

CSILLA: Hagyj el engem,
Eredj hazádba, én szerelmem!
Mentsd innen ifjú életed,
Rajtam segíteni nem lehet!
Mert nincs atyám elhagyni lelkem,
És boldog ingek nincsenek!
Menj, menj, ne tépd a szívemet!
Menj, menj, hagyj engem végzetemnek,
És hagyd itt vigaszul szívemnek
Szép napsugár emlékedet!

LEVENTE: Igen, megyek. Isten veled!
Fogsz még felőlem hallani.

CSILLA: Van a szemedben valami . . .
Egy tűz, amit nem ismerek.
Hová indulsz, az Istenért?

LEVENTE: A boldog ember ingeért!

CSILLA: Ó jaj, megint e balga álom!

LEVENTE: És esküszöm, hogy megtalálom!

CSILLA: Elveszíted az életed!

LEVENTE: Megszabadítlak tégedet!

CSILLA: Nincsen a földön ember boldog!

LEVENTE: A karodon kékek a foltok!
Vezeklő ing a köntösöd,
És könnyeiddel öntözöd.

CSILLA: Maradj!

LEVENTE: Szenvedsz!

CSILLA: Maradj!

LEVENTE: Megyek!

Láttam keserves könnyedet
S e perctől mindig, mindig látom,
Itt forr, itt éget szívemen,
Le kell e könnyet törlenem!
Nem kár érette ifjúságom,
Nem szánom érte életem,
Le kell e könnyet törlenem!
Mindegy nekem, másé lehetsz,
Ha megtagadsz, ha elfeledsz:
Ha édes arcod meg se látom,
Mindegy nekem, mindegy nekem,
Le kell e könnyet törlenem!
Légy jó reménnyel, tört virágom,
Isten veled, egyetlenem! (*Elsiet.*)

CSILLA (*zokogva*):

Isten veled! Isten veled!
A tied vagyok! Ne feledd!

BÖDÖLÉNY (*jön, hallja az utolsó mondatot*):

Övé! Övé! Ó dehogy is felejtem!
Ej, hercegnő, nézzük, ki az a boldog,
Akinek ilyen édeset ígérsz?

(*Levente után néz.*)

CSILLA (*végignézi és szó nélkül a templom felé indul*).

BÖDÖLÉNY: Ohó, derék fiú, megint te vagy?
Ba'sorsod újra visszahoz utamba?
Gondom lesz rád, ó még találkozunk!

CSILLA (*aggodalmasan*) :

Mit akarsz vele?

BÖDÖLÉNY: Ah, kevély kisasszony,
Végül mégis csak szóba állsz velem?
Eredj, eredj csak imádkozni érte.
Meglátjuk, hogy mi lesz hatalmasabb:
Imádságod vagy Bödölény keze!

CSILLA: Mit tervezel, és hogy jöttél ide?

BÖDÖLÉNY: Haha, leütöttem az öröket,
És összetörtem a bilincseket.
Nyomorú nép! Én Bödölény vagyok!
Ó, mesterére lel még bennem egyszer
Őrült atyád is! Megvesszőztetett,
És pallost ígért felséges fejemnek.
Ohó, felséges eszelős, nem úgy!
Ami az enyém, én el nem bocsájtom,
És te királylány ég és föld előtt
Enyém leszel, ha ég, föld és pokol
Minden hatalma kél is ellenem!

CSILLA: Levente herceg mit vétett neked?

BÖDÖLÉNY: Rádnézett, szép királylány, ez a vétke!
Ránéztél, szép királylány, ez a vétke!
Utána kiáltottál: ez a vétke!
Nos nézz utána még egyszer, ha tudsz,
Mert Istenemre, utoljára láttad!
Viszontlátásra, szép királykisasszony. (*Indul.*)

CSILLA: Jóságos Isten, védelmezd meg őt.

(*Bemegy a templomba.*)

BÖSZÖRMÉNY (*jön*).

BÖDÖLÉNY: Álnok barát, te is előkerülsz?

BÖSZÖRMÉNY: Megvesztegettem a pribékeket,
Sok szép aranyom bánja . . . Eh, elég volt,
Megyek hazámba, ez ország porát
Lerázom én sarumról. Nincs tovább.
Tálalok én külön királyleányt,
Dúsabb örökség várományosát.

BÖDÖLÉNY: Szégyen fejedre! Én nem engedek,
Amit elkezdtem, meg is végezem.

BÖSZÖRMÉNY: És most mihez fogsz?

BÖDÖLÉNY: Hogy mihez fogok?
Ó, véres munka vár kardomra most!
Megyek. Levente úrfit kergetem.

BÖSZÖRMÉNY: Levente úrfit?

BÖDÖLÉNY: Most vallott szerelmet
Csilla kisasszony e bolond fiúnak.
Nem, büszkeségem ezt nem bírja el,
Megyek utána. Meg kell hálnia
Az én kezemtől!

BÖSZÖRMÉNY: Ej, királykisasszony,
Hát így vagyunk? Ohó, Levente pajtás,
Ehhez még nekem is lesz egy szavam.
Ha már az enyém Csilla nem lehet,
De a tiéd hogy nem lesz, esküszöm.
Im, veled tartok, Bödölény királyfi,
Furfangomnak tán kardod élesíteni
E küzdelemben még hasznát veszed.

BÖDÖLÉNY: Előre hát, nyomában mindenütt!
Furfangod töre, kardom éle ellen
Csilla imája most őrizze meg!

(Indulnak.)

(FÜGGŐNY.)

V. RÉSZ

CSILLAGVIZSGÁLÓTORONY.

TUDÓS *(sürög, tüzet szít, dolgozik) :*

Hamar, hamar! Ha volna tíz kezem,
Elég nem volna ennyi nagy dolognak!

(Kopogás az ajtón.)

TUDÓS *(nem néz fel) :*

Ki tör be durván a mohó világból,
Művészetemnek titkos műhelyébe?

LEVENTE *(belép) :*

TUDÓS: Nem érek rá! Nem enyém az időm:
Megkárosítod az emberiséget
Minden perccel, mit tőlem elrabolsz.

LEVENTE: Dicső tudós, egy perced kérem én csak,
Nagy jót mívelhetsz kurta egy szavaddal:
Megorvosolhatsz egy beteg királyt.

TUDÓS: Rossz helyre jöttél, vakmerő fiú,
Nem vág az én szakmámba ez.

LEVENTE: Nagy ember!

A boldog ember ingét keresem,
Egy árva ország gyötrelmére írnak.
Sok embert láttam, sok földet bejártam,
Megkutattam sok hangos csillogást,

De a boldogság drága gyógyszerét
A földből vett javak közt nem találtam.
Hozzád jövök, dicső lángelme végre,
Szellemjavak közt úr és alkotó:
A tiszta boldogságot hol keressem,
Ha nem tenálad? Ó felelj, felelj:
Boldog vagy-e?

TUDÓS: Boldog? ... Talán ... Igen ...
Fiam, ünnepre jöttél! A tudásnak
És művészetnek rejtelmes frigyéből
Csodákat fogsz ma megszületni látni.
Mert úgy nézz rám, kiváltságos fiú:
Nemcsak tudós, én alkotó vagyok,
Művész vagyok, a gondolat művésze,
Szentséges templom ez a szűk torony
És ami itt ma megszületni fog,
A lángelméknek ezreit gyötörte,
S hogy most fejemből ím életre pattan,
Pirulni fognak rá a századok.

LEVENTE: Várom a percet, boldog áhítatban (*Félrevonul.*)
Nem háborgatlak.

TUDÓS (*fújtatót ad a kezébe*): Fogd e fújtatót,
Éleszd vele a teremő tüzet.
Szegény neved e rozzant fújtatóval
A szellemeknek hírkönyvébe írod.

(*Tovább sűrög.*)

LEVENTE (*munkaközben*):
Ajtód miért oly pókháló-beszőve?

TUDÓS: Kívül maradjon a profán világ.
Emberszó-szennyet nem tűr templomom,

Útálom és magamtól elrekesztem,
Az emberférgék lelketlen fáját.

LEVENTE: Segédek, szolgák, hú kezek körötted,
Hú tanítványok mért nem sürgenek?

TUDÓS: Gonosz az ember! Titkomat kilesnék,
Elémvágnának álnok, ifjú elmék.
Emberben aki bízik: átkozott!
Nem is tudom . . . te is, különös ifjú,
Embernek zárt tornyomba hogy hatoltál,
Laktnál zártabb lelkem titkait
Mért hogy kitárom idegen fülednek.
Megfojtanám a rám lesőt nevetve:
S neked, neked az első pillanattól
Valami érthetetlen bizalom
Megnyitni kész magányos lelkemet.

LEVENTE: Hát egymagad vagy?

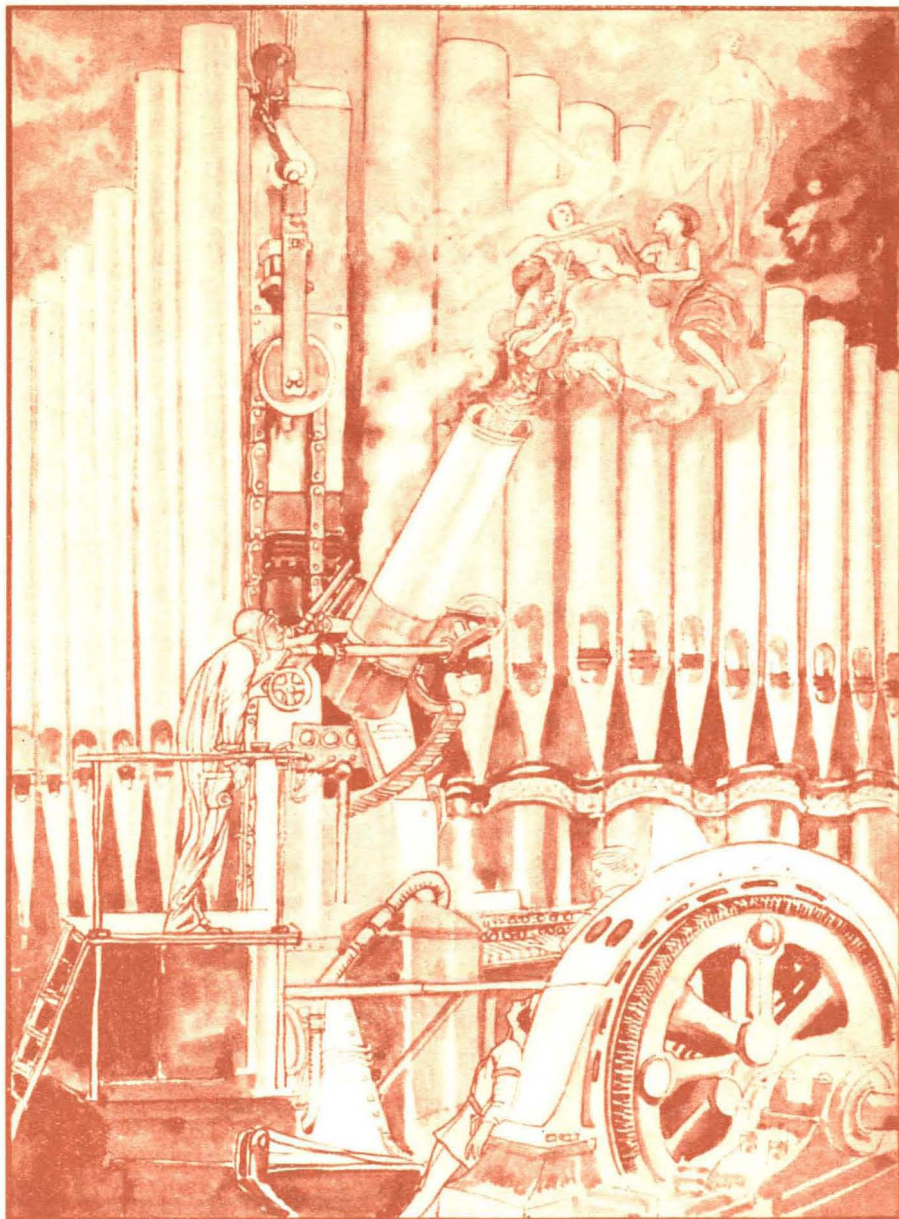
TUDÓS: Mindig egymagam.
Jobb társaságot nem találhatok.
A szellemek népével társalogni
Csak így lehet, csak egymagad, fiam.
Ember-nem-élte titkos éjtszakákon
A csillagoknak tárom ablakom,
A szellemeknek látó lelkemet.
Távoli szellőn meglegyint a Lélek,
Megrészegít a szférák szent zenéje.
És halhatatlan alkotásra ihlet.
Nézd, nézd fiú ezt az igénytelen
Szerszámot itt, ez a Naporgona!
Néhány szögecske híjja még. Ma este
Meggzólal ez és ünnepet zenél
A fölmagasztalt földnek és az égnek.
A naplakók csodálatos zenéjét
Emberfülekbe búvölöm ma én.

LEVENTE: Csodát beszélsz, sosem hallott csodát.
Élnének hát a Napban emberek?

TUDÓS: Mondd embereknek, hogyha jól esik,
Nincs embernnyelven szó, nevezni őket.
Évezredekkel járnak ők előttünk,
E tűzben-élő tiszta szellemek.
Nem látta őket ember kívülem,
Ember fülébe nem hatott szavuk még.
De győzelmes művészetem kileste
Zenéjüket, ez angyali zenét.
Kilestem és leírtam, és ma este
Az istenek kéjében fürdetem meg,
Fölistenítem a rossz föld fiát.

LEVENTE: Csodálatos! Csodálatos!

TUDÓS: Az embert
Úr-emberré akarom tenni én.
Ma nemtelen még. Jobbra termett vállán
A munka szennyes járma görnyedez.
Én meg akarom váltani az embert
E verejtékes rabszolga-igától.
E tűzön, amit most hevít kezed,
Ma este még egy új fém születik,
Az új, az igazi bölcsek köve,
Amely magához húzza, mint a mágnes,
A föld öléből mind az érceket.
Egy mogyorónyi kristály kell belőle,
És ez a kis gép itt az asztalon
Ezer méternyi körben mind kiszívja
Az anyaföld méhének kincseit.
Nem lesznek többé bányászok a földön,
A bányamunkás állatokhoz illő
Életmódjáig el nem aljasul
Az ember többé. Ez az apró szerszám,

Tudós : Ez a Naporgona!

Egy újjnyomásra egy ember kezén
Ezer ember munkáját végzi el.
Jó helyre jöttél, szerencsés fiú:
A boldog ember ma fog megszületni
Szemed előtt, e választott helyen,
E csillagok-megírta nagy napon.

LEVENTE: Ó, én valóban választott vagyok,
Ki egymagam fogom meglátni csak
E sose látott csodaműveket.

TUDÓS: Ó nem, nem! Ajtóm szélesen kitárom,
Egész világot hívok én magamhoz:
Dicsőségem hadd lássák mindenek
És áhítattal ejtsék szent nevem!
Még egy szorítás: így. Most kész a mű!
Az angyalok már hangolják az égben
A nagy koncertre hegedűiket.

(Harangoz.)

Dalolj harangom! Tiszta éneked
Völgyet-hegyet győzelmesen bejárjon.
Jól ismerik az emberek szavad,
És jönnek, jönnek a nagy áldomásra.
Nyisd meg az ajtó szárnyait, fiú.
Én elvonom az ablak függönyét
Nincs már titok: hadd lásson engemet,
Akinek a látásra szeme van.
És akinek fület adott az Isten,
Hadd hallja a nem-földi hangokat.

(Minden rendű és rangú Emberek jönnek.)

Igy, így! Széles karéjba álljatok.
Készüljetek. Ma csodát hallotok.
Ez a szerszám a Napnak orgonája:

Ha megindítom forgó kerekét,
Megszólal benne, jól figyeljetelek,
A Naplakók mennyei muzsikája.

(Megindítja a gépet. Orgonaszó.)

Nos? Ti hallgattok? Bátran szóljatok!
Hallottatok már ily fölségeset?

1. HALLGATÓ:

Nézze már, milyen furcsa egy jószág! Ni az a forgattyú, hogy jár le meg föl! Látott már ilyet?

2. HALLGATÓ:

Szép, szép, de nem lehet rá táncolni!

3. HALLGATÓ:

Hamis akkord! Hamis akkord!

4. HALLGATÓ:

A téma jó, de durból szebb volna!

5. HALLGATÓ:

Nagyon dilettáns muzsikus, aki csinálta! A tempó egészen el van tévesztve.

6. HALLGATÓ:

Nagyszerű valami. Csak azt nem értem, hogy mért nem szed beléptidíjat.

7. HALLGATÓ:

Szép, szép, de a mi öreg kántorunk azért mégis csak szebben tud. Mikor az elkezd: Behemehegyehek shehent tehemp-lohomoodba.

8. HALLGATÓ:

Hallja kend, komám? Matyi legyenek, ha nem az én nótámat fújja. *(Dalol.)* Ördög bújjék komámasszony bocskorába.

TUDÓS *(ráüt az orgonára, az elhallgat, kiáltva)* :

Takarodjatok! Takarodjatok!
Szentségtelen, lelketlen csőcselék!
Sertéseknek szórtam ki drága gyöngyöm.
Beszennyeztétek a szentek dalát.
El innen, férgek! Míg villámaimmal
Nem zúzom a pokolra lelketek.

(Emberek el. — Egy székre roskad.)

Ó jaj nekem! . . . Megérdemeltem ezt!
Miért alkottam törpéknek nagyot!
A sárkukacnak idegen a szellem
És érthetetlen a szépség dala!

LEVENTE: Ó mester, mester! Mámoros vagyok!
De szép, de szép ez! Ó valóban ez
A mennyieiek muzsikája volt.

TUDÓS *(szomorúan)* :

Nem, nem, fiam! A szép szó hasztalan!
Tudatlanok, durvák az emberek,
De ez a gép csak kontármunka mégis!
Ó hol van attól, ami bennem él!
Amit lelkemben hallok, a zenéhez
E muzsika csak macskanyávogás!

(Baltával összezúzza a gépet.)

Pusztulj, rossz láda, égi álmaimnak
Megcsúfolója; tűzre vagy való!

LEVENTE: Mester, minő kár!

TUDÓS: Semmi ez, fiú!
Csinálok jobbat másszor. Igazit.
De most szemed a tűzhelyen legyen.

Itt születik a győzelem ma nékem.
Még egy hasábot! Egy fél óra még,
S a föld kitarja titkos kincseit.

(Sürög a tűznél. Kint zaj.)

BÁNYÁSZOK *(botokkal, fejszékkel stb. jönnek)*.

1. MUNKÁS:

Ez az a derék úr, aki ki akarja venni a szegény ember szájából
a kenyeret?

TUDÓS *(sápadtan a kemence elé áll)* :

Jó emberek, mi dolgotok velem?

1. MUNKÁS:

Halljuk mink már régóta ezt a dolgot, beszélük mindenfelől,
hogy mi készül itt! Hogy itten mindenféle gépeket csinálnak,
amik dolgoznak az ember helyett. De nem úgy van az, uram!
Hát a munkás kutya? Ha minket máma elküldenek a bányából,
mert a maga gépe jobban elvégzi a dolgunkat, hát az asszony-
nak meg a gyerekeknek ki ad enni?

MUNKÁSOK *(fenyegető morgással helyeselnek)*.

TUDÓS: Szerencsétlenek! Nektek, értetek,
Amit csinálók! Hát ahogy ti éltek,
Reggeltől estig bűzös föld alatt,
Száras kenyéren, piszkos ólszobákban,
Nap és levegő és örömök nélkül,
Kora halálig: emberélet ez?
Én jobbat szánok nektek és különbet!
Az aljas munkát elvégzi a gép,
Ti meg . . .

1. MUNKÁS:

Tudjuk, tudjuk már az ilyen szép szavakat! Sajnálják tőlünk
azt a száraz kenyeret is, amink van.

2. MUNKÁS:

Az legalább van.

3. MUNKÁS:

Még mindig csak rosszabb lett, ha valami változott.

1. MUNKÁS:

Egy szó, mint száz, mink ezt nem engedjük.

TÖBBEN:

Nem engedjük.

1. MUNKÁS:

Abból a gépből nem lesz semmi.

2. MUNKÁS:

Elpusztítjuk.

3. MUNKÁS:

Elemésztjük.

1. MUNKÁS:

Elő hát szép szerével azzal a masinával, ha jót akar az úr!

TUDÓS *(testével takarja a gépet)*.

1. MUNKÁS:

Elég a szóból! Csülökre legények!

(A Tudóst eltaszítják, nekimennek a gépnek és a tűzhelynek. Mindent szétszórnak és kihajigálnak az ablakon. A Tudós segítségére siető, küzködő Leventét lefogják.)

1. MUNKÁS:

Igy ni!

2. MUNKÁS:

Igy dolgozzon ellenünk máskor is valaki.

3. MUNKÁS:

Úgy vigyázzon az úr, hogyha megint bele talál fogni ebbe az istentelenségbe, megint meglátogatjuk.

1. MUNKÁS:

Hát most már Isten áldja meg az urat.

(Elmennek.)

TUDÓS *(a földről ahova leroskad):*

Végem van! Végem, végem! Túl nem élem!
Ő ember, ember, férgek férge te!

LEVENTE: Vigasztalódjál, mester, újra kezdjük!
Előlről kezdjük, nem nyugszunk meg addig,
Míg meg nem leljük a bölcsek követ.

TUDÓS *(mereven ránéz):*

Te hiszed azt, hogy meg lehet találni?
Én . . . én . . . nem merek hinni benne.

LEVENTE: Mester!

Még az imént minő hittel beszéltél!

TUDÓS: Ó, akkor hittem! . . . most már . . . nem hiszem.
Talán akkor se hittem . . . a sikertől
Rettegtem én nagyon! Szépet beszéltem?
Mint aki éjjel féltében fütyül . . .
Mindegy. Most vége. De én fölkelek!
Én nem hagyom magam! Van még a Sorshoz
Egy utolsó szavam! Fiú, kövess!
A törpe földet undok emberével,
Elrúgja immár szabad szellemem.
Hajóra szállok, mindent elhagyok,
Csak a tudomány, titkos mágiám,
Szárnyal velem királyi úton.

Valahol majd . . . egy puszta szigeten,
Új, szebb világot alkotok magamnak.
Különb embert és méltóbb életet,
Magamhoz illőt. Jöjj velem, fiú!
Emberfekélytől tiszta partjaim
Testvér módjára megosztom veled.

LEVENTE: Egy boldog ember, nem kell más nekem,
Egy boldog ingért elmegyek, ha kell,
Az óperenciákon túlra is.

(Elmennek.)

(FÜGGÖNY.)

SZIGET.

(Tengerpart. A háttérben tengerre kiugró szikla. Jobbról elől barlangnyílás. Egy Matróz a háttérben lappangva jön. Bödölény megjelenik a barlang szájában.)

BÖDÖLÉNY: Csitt, lábhegyen lépj!

MATRÓZ *(odalopózik, súgva)* : Itt vagyok.

BÖDÖLÉNY: Elrejtettétek a hajót?

MATRÓZ: Sziklák közé, egy kis öbölbe,
Ember fia meg nem találja.

BÖDÖLÉNY: Jól van, kússzál be most ide,
Rejtőzz a többiek közé.

(Matróz bemegy a barlangba. Böszörmény megjelenik a barlangnyílásban.)

BÖSZÖRMÉNY:

Nos, testvér?

BÖDÖLÉNY: Minden jól megy eddig.
Még csak a kellő percre várok,
Ha erre téved, a mienk.

LEVENTE *(megjelenik fent a sziklán, leül és a tengerre mereng).*

BÖSZÖRMÉNY *(Leventére mutat; súgva)* :
Nézd!

BÖDÖLÉNY: Látom. Itt a pillanat! *(Sípot húz elő.)*
Embereimnek jelt adok.

BÖSZÖRMÉNY *(megragadja a kezét)* :

Megállj! Vigyázz csak!

(A Tudós megjelenik és Levente mellé ül).

BÖDÖLÉNY *(a barlangba)* :

Türelem!

LEVENTE *(maga elé)* :

A tenger arca oly szelíd, —
Oly édesen mosolygó.
Mért háborítod mélyeit
Szemem, te árva bolygó?
Futó szellőt lesímogat
A zümmögő habágy,
A mérhetetlen ég alatt
Csak egy virraszt: a vágy.

Csak ülsz a parton éberen,
Elátkozott királyfi:
Nem tudja lelked négy elem
Álomba orgonálni.
Kiált a boldog víz felett
Egy surranó sirály.
Ó Csilla, Csilla, nélküled
A szépség csendje fáj.

TUDÓS: Alkottam új, dicső világot,
A régi hitványt megvetem.

LEVENTE: Mikor fogom meglátni újra
Én drága régi otthonom!

TUDÓS: Itt úr vagyok. Idegen istent
Nem ismerek magam fölé.

LEVENTE: Szívemnek minden dobbanása
A messzeségbe sírva lüktet
Csillám felé, Csillám felé.

TUDÓS: Ez itt a boldogság szigetje.

LEVENTE: Boldogtalanság szirtje ez!

TUDÓS *(hozzámegy)* :
Megint a tengert járja lelked?

LEVENTE: Húz, húz a boldog messzeség.

TUDÓS: De hát nem vonz-e szép sziget?
Ami a szemnek és a szájnak,
A képzeletnek, gondolatnak
Kívánatos: szigethazánkban
Minden, de minden a tied.
Egy szóval mondd csak, és előtted
Az új Lukullus-lakoma.
Nem undok állat durva húsát,
Nem a baromlegelte föld
Szennyes gyümölcsét tálalom,
Rossz emberételt elibéd.
Illatos apró labdacsokba
A négy elemből szűrte össze
Tudományom merész hatalma
A föld ezernyi ízeit
S az ínynek minden gyönyörét.
Akard! Epikur irigyelné
Apró gömbjeim zamatát.

LEVENTE: Nem vagyok éhes.

TUDÓS: Szomjazol?
Csak szólj, minő italra vágyol?
Falernumit? Chios borát?
Tokaj mézét? A Rajna gyöngyét?
Vagy Champagne pezsgő mámorát?
Pohárkáim kincses szívéből
Illattá szűrve, nemesítve

A legzamatosabb nedüknek
Sűrített lelkét szívhatod.

LEVENTE: Nem szomjazom.

TUDÓS: Unatkozol?

Járjuk be roppant tárainkat,
Csodáljuk meg a fényszobában
A nyárdéli napsugaraknak
Télire gyűjtött kazlait,
Nézegessük az elixirek
Szüremelő csoda-cseppjeit:
Az élet-ital születését,
Az örökifjúság borát.
Vagy menjünk tán a gépterembe
S megidézzük, ami a földön
Ezer év óta érdekes.
Caesar estét, Columbus útját,
Sokrates végső perceit?
Vagy csevegjünk a Mars-lakókkal,
Kirándulást tegyünk a Holdba,
Vagy a Tejútra? — Mit parancsolsz?
Vagy hallgassuk ki ravaszul
Az állatok beszédeit?

LEVENTE: Nem kell nekem.

TUDÓS: Tán szórakoznál?
(Tapsol.)

Bíró!

BÍRÓ (lent jön): Parancsolj!

TUDÓS: Látni vágyom
Idomított művészeinket.

BÍRÓ: Igen, kegyelmes alkotónk. (El.)

(Jön egy sereg állat, oroszlán, tigris stb., szelíden, kétlábbon. Kívülről zene. Az állatok idomtalan táncokat lejteneek.)

TUDÓS: A művészet győzelme, íme
 Az oktan természetén!

LEVENTE (*elfordul*).

TUDÓS: Nem tetszik? (*Int. Az állatok el.*)
 Van még másom is.
 A táncosnőket!

BÍRÓ (*meghajlik; el*).

TUDÓS: Ezt figyeld meg!
 (*Táncosnő-gépek jönnek; merev tánc.*)
 Nos? nos?

LEVENTE: Lelketlen masinák!

TUDÓS: Ejnye, de kényes vagy ma este!
 Embert akarsz? Legyen meg! Ime!
 (*Súg valamit a Bírónak.*)

BÍRÓ (*meghajol; el*).

TUDÓS: Egy kis szemfényvesztés ugyan,
 De nem káprázat, ami szép?
 (*Görög táncosnők tánc.*)

LEVENTE (*elfedi arcát*) :

 Ó, jaj nekem!

TUDÓS: Mi lelt, fiam?

LEVENTE: Vidd el előlem, messze vidd
 E tünde látványt! Gyöttelelem
 Lányarcot látni énnekem,
 És Csilla arca közte nincs! (*El.*)

TUDÓS (*utána megy*) :

 Megállj! Talán, ha akarod . . . (*El.*)

*Tudós: Megidézzük, ami a földön
Ezer év óta érdekes?*

BÖDÖLÉNY *(dühösen)* :

Megint elkéstünk!

BÖSZÖRMÉNY: Az se baj!

Majd adódik még alkalom.

Csak úgy szabad támadni rá,

Ha egyedül van. *(Tarisznyáját bontja.)* Falatozzunk,

Amíg ráérünk. Jól esik.

Ma még nem ettünk egy falást.

(Kívül zaj.)

BÖDÖLÉNY *(felugrik)* :

Vigyázz! Húzódj el! Emberek! *(Behúzódnak a barlangba.)*

(Jön a Bíró, utána egy Medve, kétlábon cammogva, láncon. A lánc végét egy emberformájú Gép tartja, ennek másik kezében korbács.)

BÍRÓ:

Itt álljatok meg. Itt várjuk be kegyelmes Alkotónkat. Itéletre.

BÖDÖLÉNY *(súgva Böszörményhez)* :

Mi ez?

BÖSZÖRMÉNY:

Nem tudom. Furcsa szerzet.

De úgy nézem, nekünk való.

Megállj csak, bízd rám. Megkísértem. *(Előlép.)*

Adj Isten jóestét, uram!

BÍRÓ *(a Gép mögé ugrik)* :

Ki vagy? *(Meglátja Bődölényt is.)* Kik vagytok? Ne bántsatok, mert én erős vagyok. Itt én parancsolok mindenkinek. Elpusztíthatlak benneteket, ha akarlak.

BÖSZÖRMÉNY *(aranyat mutat elő)* :

Jóbarátok vagyunk. Javadat akarjuk. Nézd, ezt neked adom, ha jó barátom leszel.

BÍRÓ *(félénken közeledik s aztán mohón elkapja az aranyat)* :

Mi ez? Akarom. Még sohasem láttam ilyent. Nem tudom mi.
De jó. Szép. Szeretem. Add nekem. Még adj.

BÖSZÖRMÉNY *(egy zacskó aranyat önt a tenyerébe)* :

Ez mind a tied, ha segítesz nekünk. Felelj kérdéseimre.

BÍRÓ:

Kérdezz. De minden kérdésért egy ilyen fényeset adj.

BÖSZÖRMÉNY:

Megkapod. Mindenekelőtt mondd meg, ki vagy, és mik ezek
itt veled?

BÍRÓ:

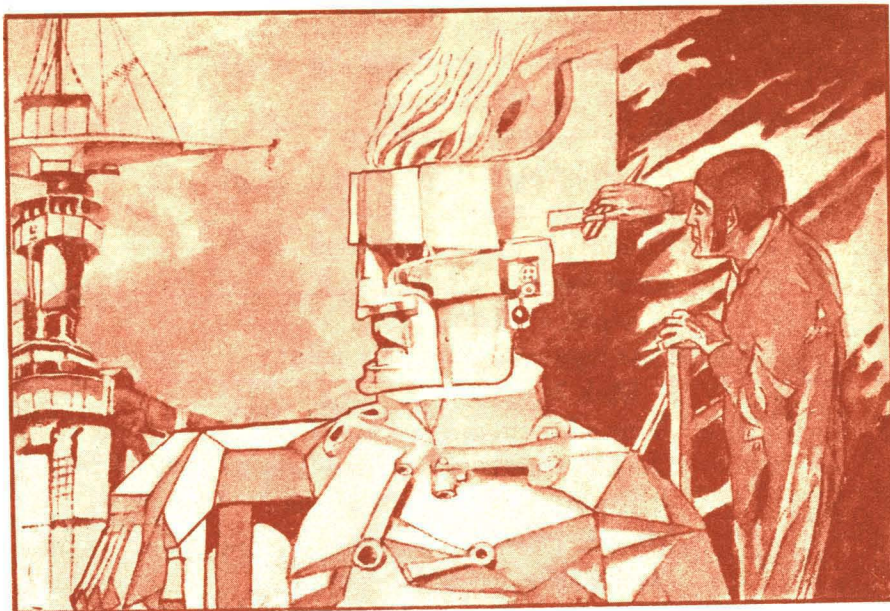
Én vagyok a bíró. Ez itt egy medveember. Emez egy gépember.

BÖDÖLÉNY:

Mi az ördög!

BÍRÓ *(mintha leckét mondana fel)* :

Mióta kegyes alkotónk
Ezen a pusztaszigeten
Tudós tanyáját felütötte,
Legsürgetősebb vágya volt
Embert alkotni. Legelőbb
Állatokkal próbálkozott.
Sikerült is sokat közülük
Civilizálni. Ez a Medve
A legelső köztől való,
Még tökéletlen alkotás.
Ám az állati durva ösztönt
Nem sikerült kiirtani,
Hát másra gondolt. Gépeket
Próbálgatott szerkeszteni.

Az agy helyére sikerült
Egy elmés óraszerkezettel
Törvénytűzőt készítenek
Alkalmazni, mely biztosítja
A gépezetnek alkotónk
Kedve szerinti működését.
De becsvágyának ez se volt jó:
Ezekkel a gépberekekkel
Nincs mód beszélni: cselekesznek,
Amint az óramű pereg,
S ha az lejárt, nincs tovább.
Újat akart hát, emberebbet,
Alkímiáját hívta újra,
És mint a régi Bibliában
Olvassuk: a vörös agyaggal
Próbálkozott vegyi úton.

A testet immár sikerült is
Megoldani. S az agyvelőbe
Tudott elmét is oltani.
Im én vagyok e szigeten
Az első Eszes Agyagember.
Egy kissé még kezdetleges,
Viszonylag mégis legkülönb.
Azért bírónak rendeltettem
A gépek s állatok fölé.
Csak egy csekélyke híja még:
A lélek összetételét
Nem sikerült még megtalálnunk,
De még meglegjünk biztosan.
A fecskendőt már felfedeztük,
Mellyel belémlövellí majd,
Ha meglesz a vegyképlete.

BÖSZÖRMÉNY: Egy új remény fakad szívemben,
Engedj velük szót váltanom:
Felelj nekem, ó állatember:
Boldog vagy-e?

MEDVE (*síránkozva*): Neem vagyook.

BÖSZÖRMÉNY: Mondd, mondd nekem: hogyan tehetném,
Hogy boldog légy?

MEDVE (*mohón az ételekre mutat*): Adjál eenneem.
Abból, amit ti esztek.

BÍRÓ: Szegény bolond, te! Nem való az
A te ínyednek! Teneked
Más étel ad gyönyörűséget.

MEDVE: Ó csak adjál belőle! Adjál!

BÖSZÖRMÉNY: Egyél, szegény jószág, nesze!
Ha megkívántad!

MEDVE (*megízleli, kiköpi*) : Fúj! Rossz! A másiktól adjál.

BÍRÓ: Az is csak olyan, ostoba!

MEDVE: Adjál!

BÖSZÖRMÉNY: Ne, kóstold meg! (*Ad neki.*)

MEDVE (*kiköpi*) : Brr! Amabból adjál!

BÍRÓ: Az is olyan, jószág!

BÖSZÖRMÉNY (*ad neki*): Nesze!

MEDVE (*kiköpi*) :
De amabból adjál!

BÍRÓ (*a korbáccsal félrekergeti*) :
Hordd el magad!

BÖSZÖRMÉNY: Derék gépember, szólj te most:
Boldog vagy-e?

GÉP: Nem tudom.

BÖSZÖRMÉNY: Szeretsz-e élni? Jó-e élni?

GÉP: Nem jó.

BÖSZÖRMÉNY: Meg akarsz halni?

GÉP: Nem akarok.

BÖSZÖRMÉNY: Miért nem, hogyha élni nem jó?

GÉP: Félek.

BÖSZÖRMÉNY: Mitől?

GÉP: Nem tudom.

BÖSZÖRMÉNY: Hát szerelnél-e boldog lenni?

GÉP: Nem akarom.

BÖSZÖRMÉNY: Miért nem?

GÉP: Félek.

BÖSZÖRMÉNY: Mitől félsz?

GÉP: Nem tudom.

BÖSZÖRMÉNY:

Ezzel sem érek semmit el.
Derék bíró, hozzád beszélek,
Boldog vagy-e?

BÍRÓ:

Nem vagyok boldog, és pedig három okból. Először, mert hiányzik belőlem valami, és én nem tudom mi, ez pedig igen kellemetlen. Másodszor, mert szolgálja vagyok alkotómnak, holott azt szeretném, hogy mindenki énnekem szolgáljon, és ez megaláz. Harmadszor, mert nem tudom, hogyan lettem, miért élek és mi vár rám, és mindez igen gyötrelmes dolog. Mindezen okoknál fogva igen boldogtalan vagyok és nem lehet rajtam segíteni.

BÖSZÖRMÉNY:

Nos, derék bíró, én segítek rajtad.

BÍRÓ:

Nem lehet rajtam segíteni.

BÖSZÖRMÉNY:

Én boldoggá teszek.

BÍRÓ:

Csak a buták boldogok. Én mindenkinél okosabb vagyok és azért mindenkinél boldogtalanabb is vagyok.

BÖSZÖRMÉNY:

Sok aranyat kapsz.

BÍRÓ (*mohón*):

Adjál nagyon sok aranyat!

BÖSZÖRMÉNY:

Többet kapsz, mint amennyit elgondolhatsz. De segítened kell nekünk.

BÍRÓ:

Ti nem parancsolhattok nekem, mert én erősebb vagyok nálatok. Ti ketten vagytok, mi pedig hárman vagyunk. És a medve a legerősebb. És a medvének én parancsolok. Azért nektek is én parancsolok, és nektek engedelmeskednetek kell.

BÖDÖLÉNY (*sípjába fúj*):

Eh, únom már ezt a fecsegést.

(*Matrózok fegyveresen előugranak a barlangból.*)

Most láthatod, hogy mi vagyunk az erősebbek és láthatod, hogy engedelmeskedned kell, minden bestiáddal és minden masináddal együtt.

BÍRÓ (*megfélemedve*):

Engedelmeskedem. (*Böszörményhez.*) De amit ígértél, a sok aranyat, nekem adod!

BÖSZÖRMÉNY:

Megkapod, amit ígértem. Hát most idehallgass.

BÍRÓ (*a matrózok kivont kardjára mutat*):

És adtok nekem ilyen éleket. Erős akarok lenni. Legerősebb utánatok. Erősebb, mint alkotónk.

BÖSZÖRMÉNY:

Mindent megkapsz, amit csak kérsz, ha kezünkre jársz. Ismered Levente herceget?

BÍRÓ:

Ismerem. Jó úr. Nem üt. Az állatokat sem üti. De gyenge. Én erősebb vagyok, mert én ütök.

BÖSZÖRMÉNY:

Nohát nekünk ezt a Leventét kell a kezünkbe adnod. Élve vagy halva.

BÖDÖLÉNY:

Jobban szeretem halva.

BÍRÓ:

Nehéz dolog. Az alkotó szereti. Védi. Az alkotó erős.

BÖDÖLÉNY:

Eh, én erősebb vagyok az alkotódnál. És te is erősebb leszel, ha velem tartasz. Ha védi, megölöd mind a kettőt.

BÍRÓ:

Megölöm. Az állatok ölik meg. Megparancsolom nekik. Én vagyok a bíró. A medve öli meg. A medve engedelmes. (*A Medvéhez*): Medveember, hallgass rám.

MEDVE (*előcammog*):

Parancsolj, uram.

BÍRÓ:

Levente urat megölöd. Megértetted?

MEDVE:

Megölöm.

BÍRÓ:

Amikor intek, megölöd. Érted?

MEDVE:

Megölöm.

BÍRÓ:

Ha kegyelmes alkotónk védelmezi, őt is megöled. Érted?

MEDVE:

Megölöm.

BÍRÓ (*Bödölényhez*):

Az élesekét mind nekem adjátok.

BÖSZÖRMÉNY:

Előbb lássuk Levente holttestét. Aztán megkapsz mindent, amit akarsz.

MEDVE (*magában dörmög*):

Megölöm.

BÍRÓ:

Vigyázzatok, jön az alkotó! Itéletre. Semmit se vegyen észre! Levente úr nincs vele. Majd csak amikor én jelt adok. Később. Ha a többi állat is itt lesz. Most kevesen vagyunk.

MEDVE:

Megölöm.

(*Bödölény, Böszörmény és a matrózok visszahúzódnak. A Tudós jön.*)

BÍRÓ:

Kegyelmes alkotónk, köszöntelek.

TUDÓS (*leül egy gyeppadra*):

Beszélj!

BÍRÓ:

Kegyelmes alkotónk! (*A medvére mutat.*) Ez az ember három bűnt követett el. Először: Négy lábra állt. Másodszor: Ezt

mondta egy másik medvének: Állat. Harmadszor: Összeverekedett vele és széttépte.

MEDVE (*magában*) :

Megölöm.

BÍRÓ (*a gépre mutatva*) :

Ez a pandur elfogta és elém hurcolta. Kegyelmes alkotónktól rámrüházott hatalmamnál fogva kimondom az ítéletet. Először. Bűnös-e ez az ember? Nem bűnös, mert csak természetadta ösztönét követte. Cselekvése tehát nem volt szabad. Másodszor. Méltó-e a büntetésre? Méltó, mert a társadalom önvédelemből és elrettentő például kénytelen magából kiírtani a kártékony elemeket. Harmadszor. Büntetése: Halál. Hullájából minden állatember elfogyaszt egy grammot ízesen elkészítve, tanulság okáért. Negyedszer. Végrehajtás . . . (*zavartan*) elhalasztatik, mert . . . mert kíváncsi, hogy a többi állatemberek tanui legyenek a kivégzésnek.

TUDÓS:

Végrehajtás azonnal. (*A Géphez*) : Ember, teljesítsd kötelességedet.

BÍRÓ:

De kegyelmes alkotónk . . .

GÉP (*fecskendőit húz elő és közeledik a Medvéhez*) :

A karodat.

MEDVE:

Nem.

GÉP (*bámulva*) :

Mit?

MEDVE (*mogorván*) :

Nem!

GÉP:

Ez az ember megőrült!

MEDVE *(ordítva)* :

Nem. *(Feléje kap, mintha meg akarná harapni.)*

GÉP:

Mondom, hogy megőrült. Ellenáll! *(Tanácstalanul néz a Tudósra.)*

TUDÓS:

Dologra, fickó. *(Végighever a gyepen és hátatfordít a jelenetnek.)*

GÉP *(a fecskendő-t beleszúrja a Medve karjába).*

MEDVE *(vadul)* :

Megölöm. *(Elrántja a karját, vér lövell ki.)*

(Több állatember rohan be. Tolongás.)

MEDVE:

Vér!

ÁLLATOK *(a Medve karjára merednek)* :

Vér, vér, vér! *(Morogva, fenyegetően csoportosulnak a Medve körül, egyesek karjukat emelgetik, mások fogaitat vicsorgatják).*

TUDÓS *((felugrik))* :

Hogy mertetek . . . ohó, hisz itt
Lázadás készül! *(A Géphez.)* Hé, fiú,
Fogd azt az ostort, üss közéjük,
Vérig hasíts! Nincs irgalom!

GÉP:

Igen, kegyelmes alkotónk.

(Felemeli az ostort, néhány lépést tesz, aztán ingadozni kezd ; berregés hallatszik és a Gép élettelenül, felemelt karral állva marad. Az állatok fenyegetően közelednek.)

TUDÓS *(kétségbeesve)* :

Ördögbe is! Lejárt a gép!
Hozzám, Bíró!

BÍRÓ *(eddig karbafont kézzel gúnyosan nézte a jelenetet ; most hirtelen elhatározással elhajítja a kezében tartott jegyzőkönyvecskét és az állatok elé ugrik)* :
Halál a zsarnokra! Én vagyok az erősebb. Utánam emberek!
Mienk a sziget és minden kincse! *(Kiragadja az ostort a Gép kezéből s mind rárohannak a Tudósra).*

TUDÓS *(kést húz elő)* :

Segíts, Levente! Lázadás! *(A késsel megsebesíti a rátámadó Medvét.)*

MEDVE *(vadul felordít)* :

Megölöm! *(Vakon csaphód maga körül és leüti a Bírót.)*

(Levente futva jön és ámulva néz körül.)

LEVENTE:

Istenem, hisz itt vér folyik! *(Egy ugrással a tömegben terem és a megtántorodó Bírót karjába fogadja.)*

Ez a szegény ember elájul!
Segítsetek!

BÍRÓ *(ordítva)* :

Gazemberek,
Nem halljátok! Segítsetek!

(Az állatok ösztönszerű engedelmisséggel segítenek.)

LEVENTE *(a sebet kötözi)* :

Levegőt nekem, emberek.

(A baboskendővel törülgeti a Bíró homlokát.)

BÍRÓ: Táguljatok gazemberek!

LEVENTE: Kevés a két kezem, segíts!

MEDVE *(segít kötözni)*.

BÍRÓ *(dühösen felordít)* :

Mit álltok itten, naplopók,
Nincs szükség rátok!
Takarodjatok dolgotokra!

(Az Állatemberek elkullognak.)

LEVENTE: Igy! Megvagyunk! Vigyék el!
Nincsen veszély!

BÍRÓ *(a két utolsóinak kullogó Állatemberhez kiált)* :
Vigyetek el!

(A két Állatember kicipeli a sebesültet.)

LEVENTE: Mester, mi volt itt?

TUDÓS *(fáradtan ül a kereveten)* : Lázadás!
Forradalom! Hja, vért szagoltak!
Nos, másodszor nem fog megcsúszni!
Lesz rája gondom! Most azonban
Megmentetted az életem.
Boldognak mondhatom magam,
Hogy tégedet küldött az Isten
E pusztára szíriai társamul!

(Csend.)

LEVENTE: Ó, mester, mester, szállj magadba,
És könyörülj meg sorsomon.
Ne halogasd tovább! Az ínged,
Az ingedet, te boldog ember,
Add már nekem. Aztán bocsáss el,
E börtönből hadd távozzam.

TUDÓS: Szegény fiú!

LEVENTE: Mért mondod ezt?
Te boldog vagy!

TUDÓS: Szegény királyfi!

LEVENTE: Művész, tudós vagy, alkotó vagy!
Teremtettél magadnak embert!

TUDÓS: Ó, megaláz e vallomás,
De mit tegyek? Nagyon szeretlek:
Az igazat kell mondanom.
Mikor e partokon leszálltunk,
Magam is hittem: megépítem
Boldogságomnak bölcséjét.
De mire jó a tudomány,
Mért halmozok csodát csodára,
Ha nem csodálja senkisémet?
Mért facsarok művészetemmel
Áldást a négy fukar elemből,
Kincs kincs után, gép gép után,
Gazdaggá tenni, gyönyörűvé
A szürke emberéletem:
Ha senki hasznát nem veszi?
Itt vagy velem, egyetlen ember,
És annyi hosszú évek óta,
És annyi gyötrő munka árán
Annyit sem ért el tudományom,
Hogy arcodon mosolyt derítsen.
Ha legalább te mosolyognál,
Ha te örülnél műveimnek
És boldog lennél földemen!
Légy boldog, és boldog leszek!

LEVENTE: Én? Boldog? Mester, jól tudod,
Mi kell nekem! A boldog ember
Gyógyító inge kell nekem!

Légy boldoggá, hogy inged árán
Egy árva ország boldoguljon,
És megvegyem Csillám kezét!
Légy boldog, és boldog leszek.

(Szünet.)

Menjünk el innen, térjünk vissza
A testvér emberek közé!
Hadd élje mind, hadd áldja mind,
Amit lángelméd alkotott.
És én is, én is Csillám mellett,
O én is boldog hadd legyek.

TUDÓS: Eredj, fiam! Ott lenn a parton
Rád vár az új szárnyas szekér.
Neked adom. Légy rajta boldog!
Eredj, fiú! Én maradok.

LEVENTE: Maradsz? Magad? Boldogtalannak?

TUDÓS: Magamnak és boldogtalannak,
De úrnak, embermegvetőnek,
Magamba-nagynak.

LEVENTE: Istenem!
Mester, úgy fáj a szívem érted!
Úgy, úgy maradnék itt veled.
De mennem kell! Hív az adott szó,
És hív a kezdett küzdelem.
És híva hív a szerelem. *(Elmennek.)*

(Bödölnény, Böszörmény és Matrózok előkullognak a barlangból.)

BÖDÖLÉNY *(dühösen)* :

Nem mondtam, hogy rá kell rohanni,
Mihelyt először megkerül!
Mindig ez az ostoba fortély,
Ez a nyomorult óvatosság!

Most megmenekült újra! Tessék!
Üthetjük bottal a nyomát.

BÖSZÖRMÉNY (*fölmegy a sziklára*) :

Ohó! Pajtás! Megyünk utána!
Előlem el nem menekül. (*Kínéz.*)
Most indul . . . Ott . . . Egy kis kocsi
Várja a parton. Szaporán,
Gyerünk utána! . . . (*Megtorpan.*) Ördögöt!
A szekérének szárnya van!
Most . . . most . . . most a magasba száll.

BÖDÖLÉNY (*felrohan a sziklára*) :

Egyedül száll a levegőben,
Az alkonyfényben hogy ragyog!

BÖSZÖRMÉNY (*késérű gúnnyal*) :

Hát . . . oda nem megyünk utána.

BÖDÖLÉNY (*földhöz vágja kardját*) :

Mit ér a kard, ha nincsen szárnya!

BÖSZÖRMÉNY:

Mit ér az erszény is — gyalog!

TUDÓS (*hangja kívül*) :

Isten veled, boldog királyfi,
Eredj, kövesd a csillagod!

LEVENTE (*a magasból*) :

Isten veled, királyi mester!
És most, Csillám, tied vagyok!

(FÜGGÖNY.)

VI. RÉSZ

TÜNDÉRORSZÁG KAPUJA ELŐTT.

(A háttérben bástyafal. A falon túl fantasztikus kert látszik. A fal közepén kapu. Alkonyat. — Levente jön szárnyas szekéren.)

LEVENTE: Röpke tengely, fürge küllők,
 Hopp megálljatok velem!
 Itt megálljunk, földre szálljunk,
 Derék szárnyas szekerem:
 Most elértük — nincs tovább —
 Tündérország kapuját.
 Utam itt végére jár,
 Vándorlásom célja vár.
 Itt a szívek minden vágya
 Csordulásig teljesül.
 Nincs is más, csak boldog ember
 Itt e kőfalon belül.
 Kapu zárva. Zörgetek. *(Megzörgeti a kaput.)*

(Tündérország Hopmestere megjelenik a bástyán a kapu felett.)

HOPMESTER: Mit akarsz?

LEVENTE: Beléphetek?

HOPMESTER: Ki vagy?

LEVENTE: Egy szegény királyfi,
 Boldog szíveket találni,
 Ki közétek vágyakoz.
 Ah, bocsásd be.

HOPMESTER: Várákozz!

LEVENTE: Meddig várjak?

HOPMESTER: Reggelig.
Zárva ajtóm éjszakára.
Hajnal első harmatára
Magától is megnyílik

LEVENTE: S reggel, hogyha zörgetek,
Biztosan remélhetek?
Országodban feltalálom,
Amiért szívem beteg?

HOPMESTER: Teljesül itt minden álom. *(Jobbra mutat.)*

(A háttérben jobbra Látomás jelenik meg: Csilla mosolyogva vezeti kezénél a megfiatalodott királyt.)

LEVENTE: Látom — ah megéledek! —
Csillám szeme csillagát. *(Oda akar rohanni.)*

HOPMESTER *(kezével int, a Látomás eltűnik):*
Reggel. S most jó éjszakát. *(El.)*

(Este. — A falon túl fantasztikus csillagok gyúlnak ki.)

LEVENTE *(lehever a földre és könnyökére dől):*

Ó mi bűvös éjjel ez!
Tündérszellő, lengedezz!
Fáradt arcom, hűnyó pillám
Álmodásra simogasd,
S hozd elémbé halkan azt,
Kit csak néznem is malaszt:
Éber álmom, drága Csillám.
Lengj felettem, fénybogárka,
Lengesd tiszta mécsesed.
Nem leszek már többet árva,
Holnap én király leszek.

Zsongj fülembe dajka-jó-dal,
Ringató tücsökzene,
Simogatva lágy vonóddal,
Mintha szívem zengene.
Fönn a holdas égi távol
Egyik mécses ablakából
Mintha rám tekintene
Üdvözült anyám szeme.
Boldogságos csillagok,
Amíg álom száll szememre,
Kérlek szépen, kedvesemre
Virrasztón vigyázzatok. *(Végignyújtózik a fűben.)*

(Egy Férfi lángoló kocsin nyargalva jön.)

FÉRFI *(lihegve leugrik)* :

Tündérország. Itt vagyok!
Végre tán megnyughatok.

LEVENTE *(felkönyököl)* :

Férfi testvér, kinek arca,
Szeme, szíve csupa láng:
Mit hajszoysz ily vad-rohanva,
Tűzszekéren?

FÉRFI: Egy leányt.

(A bástyán ott, ahol előbb Csilla látszott, Látomás jelenik meg : egy leányalak.)

Ő az! Ő az! Tűz gyanánt
Képe bennem ég kegyetlen.
Máglya tőle testem-lelkem.
Végre most nyomára leltem.
Most enyém lesz végre. Sajgó
Gyötrődésem elpihen.

LEVENTE: Csak reggel táruul az ajtó.

FÉRFI: Még egy éji gyötrelem. *(Lehever.)*

(Egy Asszony jön, gyermekköcsit tolva maga előtt.)

ASSZONY: Térdig jártam gyenge lábam,
Végre mégis itt vagyok,
Tündérország kapujában.
Álmaim epedt honába
Most talán eljuthatok.

LEVENTE: Ráncos arcod mintha sok-sok
Éber éjet mondana.
Ki vagy, nővér?

ASSZONY: Egy anya.

LEVENTE: Mért volt eddig ostromoznod
Nyughatatlan léptedet?

ASSZONY: Mert amért szívem eped:
A szeszélyes álnok Sorsot,
Kényszerítnem itt lehet,
Hogy ki testem húsa-vére:
Gyermekemnek életére
Vonjon újra kék eget,
Fellegetlen kék eget,
Adjon neki egészséges
Gazdagságos, dicsőséges,
Boldogságos életet.

(Látomás: Trónon ülő óriási gyermek.)

ASSZONY: Itt . . . Itt teljesül az álom,
Meg kell lenni minden áron!

LEVENTE: Reggel nyílik.

ASSZONY: Ó be várom!

(Leül a kocsi mellé, kiveszi a gyermeket és becézgeti).

KOLDUSASSZONY (*mankón bicegve jön*) :

LEVENTE: Ki vagy, néne?

KOLDUSASSZONY: Szegény asszony,
Ki csak azért epedez,
Hogy csak egyszer jóllakhasson
Életében.

(*Látomás: Egy hatalmas tál párolgó leves.*)

Ez az! Ez!
Egy tál jó meleg leves!
Ó ha egyszer legalább ma,
Amúgy istenigazába
Tündérország asztalánál
Teletorkig lakhatok,
Akár meg is halhatok.

LEVENTE: Néne, reggelig ha várnál,
Majd kinyílik a kapu.

KOLDUSASSZONY (*leül*) :

Szegény asszony meglapul.
Hogyha vártam évekig,
Győzhetem még reggelig.

(*Egy Aggastyánt tolókocsin tol be egy Kisfiú.*)

AGGASTYÁN: Itt megállj, fiú!

KISFIÚ: Igen.

AGGASTYÁN: Helyben vagyunk, úgy hiszem,
Tündérország kapujában.
Álmom itt életre kél:
Fáradt vérem fölzenél,

Táncra perdül sorvadt lábam,
Félholt testem újra él.

(Látomás : az Aggastyán alakja, megifjodva.)

Ó az álom itt valóság!
Egészség, egyetlen jóság!
Ah, szemem könnyel telik.

LEVENTE: Várni kell ám reggelig,

AGGASTYÁN: Bóbiskolni jól esik.

(Levente elalszik. A bástya felett a következő Álomjelenet jelenik meg :)

ÁLOMKÉP.

(Csilla kamrája. Éjjel.)

LEVENTE *(jön)* :

Forrásra sír a szomjas ember,
A vak sugár után sóhajt,
Csilla szemén felélni engem,
Aki a tiszta fényt esengem,
Szívem sugalmas vágya hajt.
Jövök a föld másik feléről,
Jövök úttalan utakon,
Amerre hívott csillagom.
Édesanyám sírból kicsengő
Igéje volt utam vezére.
Jövök, jövök, szegény esendő,
Az újjászületés vizére.
Sebemre balzsam itt terem,
Mély bánatomra itt a kegyser.
Ragyogj fel még utamra egyszer,
Szívemújító szerelem.

CSILLA *(fehér köntösben, kezében méccsel jön)*.

LEVENTE *(hozzá akar sietni, de a homályos sarokban megáll)*.

CSILLA *(a mécest a térdeplőre, a Mária-kép elé teszi és letérdel)* :

Üdvözlég, szép Szűz Mária,
Aki teljes vagy szent malaszttal,

Kinek szerelmes egy Fia
Megvált, megenyhít, megvigasztal.
Tekints e házra, jó Anyám,
Ó láss meg és hallgass meg engem,
Gyógyítsd meg én szegény atyám,
Ki annyi kínzó gyötrelemben
Hánykodik ágya kárpadozán.
Irgalmas szemmel nézz le rám,
Kin minden jajja végigreszket
A tehetetlen éjszakán,
Ó vedd le róla a keresztet.
S vezérelj őt, esennen esdek,
Kéért a lelkem úgy remeg,
Ki a világot értem járja,
Baldogságúzó hősiemet.
Szép szíve, hófehér ruhája
Hadd tündököljön szerteszét
Az éjben járó emberekre,
Hadd melegítsen drága lelke,
És folt ne érje köntösét.
Útján te légy a tiszta fátyla:
Amit keres, hogy megtalálja,
És megpihenjen szívemen.
Nincs nála jobb és nincs nemesebb,
Nincs jószágodra érdemesebb.
Nagyon, nagyon, nagyon szeressed
Az én jómat, jó Istenem.

(Arcát kezébe rejtve mozdulatlanul térdel.)

LEVENTE *(a sarokban)* :

Ha voltam eddig bízni bátor,
Ha voltam eddig tiszta, máttól
Legyőzhetetlen, az vagyok.

Csilla : Üdvözlégy, szép Szűz Mária!

Te tiszta templom, szúzi kamra,
Szelíd világod szórd utamra.
Megyek, megyek már, indulok!
Ki merne szólni földi szóval,
Amikor a mennybéli Jóval
Társalkodnak az angyalok.

(A látomás eltűnik. Virrad.)

(Az Asszony az első fényderengésre felugrik és a gyermek-kocsival szorosan a kapu elé áll. — A napsugarak előtörnek a szín mögül és bearanyozzák a kaput.

A Hopmester megjelenik a kapu felett és ezüsthangú kis csengővel csenget.

Halk zene. A kapu finom csengéssel felnyílik. — Az Asszony, amint a kapu kitarul, azonnal be akarja tolni a kocsit.)

ASSZONY: Itt a reggel, tárt az út,
Most megéled minden álom.
Kisfiacskám, napvilágom,
Te légy első minden áron,
Akinek a java jut.

HOPMESTER: Mielőtt e honba lépsz,
Nézd meg, asszony, mire lépsz.

ASSZONY *(megtorpan)* :

Ah, amerre lépni kell,
Csupa kisgyerek hever.
Tíz-húsz édes csecsemőtől
Elevenül a küszöb.

(Rálép, — visszaugrik.)

Lépő lábam visszahőköl:
Ha rálépek, nyöszörög.

(A kocsit a küszöbre tolja, aztán visszarántja.)

Ha rátolom kocsimat,
Vérzenek, sikoltanak.

Nincs az álmok országába
Más bejárat? Iszonyú
E nyöszörgő testkapu!

HOPMESTER: Ez az egy van csak.

ASSZONY: Hiába,

Szegény kis ártatlanok,
At kell lépnem rajtatok.
Sír a lelkem értetek,
Mégis: inkább ezretek
Sírva, halva rám meredjen,
Csak az én egyetleneggyem
Erős, piros, kövér legyen.

(Áttolja a kocsit a küszöbön; a csecsemők sírnak a lába alatt. A falon megjelenik az Asszony és a Gyermekek, abban az óriásra nőtt alakban, melyben a Látomás mutatta.)

ÓRIÁS GYERMEK:

Nincsen rád szükségem többé,
Rút vagy, lomha és öreg.
Mit sopánkodol örökké?
Utamban vagy. El veled!

(A földre löki az Asszonyt, átlép rajta és elsiet.)

ASSZONY *(feltápászkodik)* :

Hogyha utadat elállom,
Rugdalj félre, drágaságom.
Mégis, mégis, azután
Mosolyogj egy percre rám. *(Utána sántikál.)*

(A Koldusasszony felébred és felcihelődik.)

KOLDUSASSZONY:

Itt a reggel, nyílt a rés.
Öreg lábam, el ne késs,
Botorkálj be csendesen.
Jaj, ki ne hülj, levesem! *(A kapuba ér.)*

Hé, mi ez? Ki fekszik itt,
Mint egy tuskó? A vak Márton,
Templomalji régi társam!
Még hogy elterpeszkedik!
Eredj innen, vén számár,
Tál levesem erre vár.
Gyomron léplek, ha muszáj.

(Rálép. A vén koldus feljajdul. — A falon megjelenik a Koldusasszony egy nagy párolgó leveses-tállal.)

Gyere hamar, levesem,
Várlak farkaséhesen.
Jaj, de szép vagy, édesem!
Egy kicsit hadd nézzelek.
Illatos vagy és meleg,
Sárga, mint a színarany.
Hadd kóstollak. *(Eszik egy kanállal. Undorodó arccal) :*
Sótalan! *(Bosszúsan elbiceg.)*

AGGASTYÁN *(felriad) :*

Jaj, már nyitva a kapu!
El ne késsünk, kisleány! *(A fiú tolja a kapu felé.)*

FÉRFI *(talpraugrik) :*

Már csak első én leszek. *(A kapu felé siet.)*

(Két Görnyedt Férfi jön Tündérországból.)

FÉRFI: Honnan jöttök, emberek?

I. GÖRNYEDT FÉRFI:

Onnan bentről.

FÉRFI: Ejnye, hát
Van ki az álmok honát
Odahagyja?

II. GÖRNYEDT FÉRFI: Millió.

FÉRFI: De hisz ottbent élni jó!

I. GÖRNYEDT FÉRFI:

Hogyne, hogyne! Én is ottan
Feltaláltam álmomat,
Aki miatt odahagytam
Éhező családomat.
Feltaláltam barnafürtös
Máglyacsókos angyalom.

FÉRFI: Megtaláltad, mégis eljössz?
És mi úz el?

I. GÖRNYEDT FÉRFI: Unalom.

FÉRFI: Elhagyhattad a gyönyört?
A vége-nincs boldogságot?

I. GÖRNYEDT FÉRFI:

El a vége-nincs csömört! (*El.*)

II. GÖRNYEDT FÉRFI:

Emberek, meggondoljátok,
Mielőtt belépjete.

AGGASTYÁN: Egy ilyen szegény beteg,
Mit fontoljon? Bemegyem!
Csak hogy egyszer ép legyen,
Kell-e ennél több öröm?

II. GÖRNYEDT FÉRFI:

Ezt az örömet nyögöm.
Béna voltam, ép vagyok.
Három éjt, három napot
Vígadoztam véges-végig,
Széles jókedvem az éig
Ujjongatva csapkodott:

Élhetek, vigadhatok,
Épek közt hogy ép vagyok.
Mult az idő: itt vagyok,
Épek közt hát ép vagyok,
Eddig van, hát mit tegyek?
Abból csak nem élhetek,
Hogy már nem vagyok beteg? (El.)

AGGASTYÁN: Ej, csak egyszer ép legyek,
Majd tudom én, mit tegyek!

(Indul a kapu felé.)

FÉRFI: Ej, csak itt pihegjen egyszer
Forró keble keblemen,
Akkor, tudom Istenem,
Hogy kezét el nem ereszttem,
Mindörökre boldog én. (Indul.)

AGGASTYÁN (a küszöbre ér. A kocsit toló Kisfiú eléje fekszik a küszöbre) :
Mért heversz, fiú, elém?

HOPMESTER: Ifjú vérét ereidbe
Hogyha forrón felszivod,
Úgy kéredzhetel csak itt be,
Volt erőd csak úgy kapod.

AGGASTYÁN (kést vesz elő és felhasítja a fiú karját. A Fiú felsikolt) :
Már ha úgy van, én bizony
Piros véred megiszom.

(A sebből vért szí és aztán bebotorkál a kapun.)

FÉRFI (a küszöbre lép. A küszöbön egy Nő hever) :
Itt ki fekszik? Feleségem!
Már megint utamban áll!

(Rálép. Az Asszony felsír.)

Eh, mit bánom! Általlépem!
Jöjjön élet vagy halál! (*Bemegy.*)

LEVENTE (*felébred*) :

Reggel. Hív a napsugár.
Tündérország tárva vár. (*Körülnéz.*)
Mind bement a többi már.
Föl, Levente, boldogságod
E falon túl integet.
Csilla vár ott. Ah mit látok?
A küszöbön egy beteg. (*Lehajol, megnézi.*)
Ejnye, ki lehet, szegény?
Korona van ősz fején.
Királyember. Mit tegyek?
Testén át nem léphetek.

HOPMESTER: Tündérország csarnokába,
Teljesült vágyak honába
Út csak rajta át vezet.

LEVENTE: Csilla, Csilla . . . boldog álmom!
Hát bezárul minden út!?
Nem, nem, nem lehet megállnom!

(*A fekvőre néz.*)

Ó te szegény nyomorult!
Nincs küszöb más, csak e véres?

HOPMESTER: Boldogságod kútfejéhez
Ezt az egyet ismerem.
Indulj, vagy kapum bezárom.
Kint maradsz, vagy rátiporsz:
Igy akarja ezt a Sors.

LEVENTE: Nem, ezen a véres áron
Nem kell boldogság nekem.

Hopmester : Kint maradsz, vagy rátíporsz!

Csilla szívét ismerem,
Csilla lelke egy velem:
Ilyen áron, vér-, halálon
Nem kell néki szerelem.

HOPMESTER: Mért locsolja könny az orcád?
Mért a hangod úgy remeg?

LEVENTE: Szívem álmokat temet.
Isten hozzád, boldogországi!

HOPMESTER: Meggondoltad?

LEVENTE: Elmegyek.
Nem adom a lelkemet. (*Indul.*)

HOPMESTER: Hó, megállj, bolond királyfi:
Földre innen visszaszállni
Olyan könnyen nem lehet.
Szárnyas hintód itt marad.

LEVENTE: Hadd maradjon.

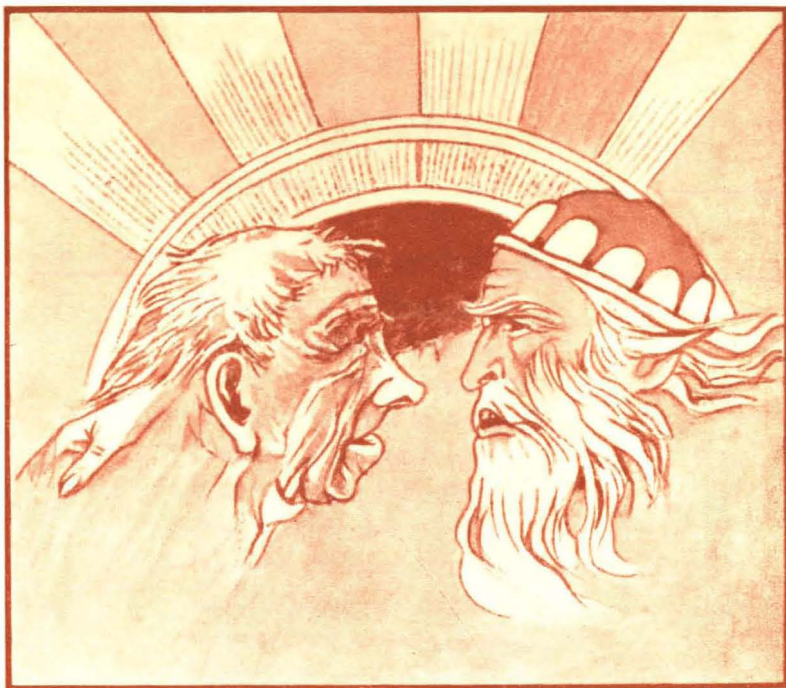
HOPMESTER: Nem szabad,
Legfőlebb már álmaidban
Felcsatolni szárnyadat.
Oddd le most a kardod!

LEVENTE (*leoldja*): Itt van.

HOPMESTER: Vágyait ki megtagadja,
Tündér álmait feladja:
Fényes fegyver, büszke szablya,
Nem kell annak ezután,
Most a földre visszamégy;
Újra kóbor árva légy.
Álmaid arany egéből
Nem marad már semmi sem,

Csak egy balga szerelem,
És az ing a testeden.
Vesd le most e szép palástot,
Meg kell magad már aláznod!
Most már ember vagy csupán,
Apró ember, föld fia.
Tündérország küszöbérül
Aki egyszer viasszedül:
Igy kell visszahullnia.
(A kapu bezárul, a szín lassan elsötétül.)

(FÜGGÖNY.)

VII. RÉSZ

CSÁRDA.

(A Hatrongyos-csárda. Este van. Levente rongyos köpenyben ül az asztalnál.)

LEVENTE *(könyökére dőlve bámul a gyertyalángba) :*

Mindhiába! Mindhiába!
Ebbe a bolond világba
Sehol sincsen boldog ember!
No te árva, no te szegény
Boldogúzó bolond legény,
Biztos, hogy a földkereken
Nincs több ilyen bolond ember!
Mámeg itt ülsz egymagadban,
Gubbadozol egymagadban,
Végesvégek egymagadban.
Kötelet köss a nyakadba!
Minek él az ilyen ember!

(Iszik, aztán az asztalra borul.)

MISÓ: *(görnyedt kis nyomorék, arcán hülye mosoly, félig meztelen, piszkos rongyok lógnak rajta; jön, oda-kullog Leventéhez és hülyén vigyorogva pislog a boros üvegre).*

LEVENTE *(felriad és észreveszi) :*

Hát te ki vagy?

MISÓ *(esetlenül vigyorogva a palackra mutogat).*

LEVENTE:

A borom kell?

MISÓ *(vigyorogva) :* Ehe! Ehe!

LEVENTE (*tölt neki*) :

Igyál, ne, te szegény ember!

MISÓ (*fenéig issza és boldog mosollyal tapogatja a gyomrát*) :

Ehe! Ehe!

LEVENTE: Jól esett?

MISÓ (*vigyorogva bólintgat*) : Ehe! Ehe!

LEVENTE: Még mit kívánnál?

MISÓ (*boldogan vigyorog*).

LEVENTE: Pénzt?

MISÓ (*vigyorog*).

LEVENTE: Ruhát?

MISÓ (*vigyorog*).

CSAPLÁR (*az ajtóban*) : A vén Misónál

Nincs ezen a nagy világon
Senki ember boldogabb.

LEVENTE (*felriad*) :

Mit beszélsz? Ez boldog ember?

CSAPLÁR: Hát csak rá kell nézni szemmel!

Rája írva látható:

Úgy is híjja minden ember

Itt felénk: boldog Misó!

Vigyorog, ha inni kap,

Vigyorog, ha kopp marad.

Kezet csókol, ha behíjják,

Mosolyog, ha kihajítják,

Hogyha kővel meghajítják

Az úton a gyerekek.

Éjjel-nappal csak nevet,
Mint a boldog emberek!

LEVENTE (*Misóhoz*) :

Boldog ember vagy te, mondd?

MISÓ (*boldogan vigyorog*) :

Ehe, ehe.

LEVENTE (*homlokára üt*) :

No, te keserű bolond,
Hát most itt van, megtaláltad!
Vedd el tőle! (*Ránéz, megborzong.*)
Heh, utálat!
És e szennyes, bűzös holmi,
Mik e hullát fedezik,
Ezek tudnák orvosolni
Királyapám sebeit?
Eh, neked csak egy a dolgod:
Hogy az inget hazavidd,
S felszárítsad két kezeddél
Árva Csilla könnyeit!
Jöjj, borzasztó boldog ember, (*elfordul.*)
Nem tudok ránézni, nem, nem!
Szörnyű arcán írva látom
Embersorsunk végzetét,
Életem ítéletét.
Tisztos csaplár, jóbarátom,
Kérlek szépen, megszolgálom:
Kérd az ingét el nekem:
Ettől függ az életem!

CSAPLÁR (*hangosan felnevet*) :

Soha ilyen tréfaszót!
Nincsen ennek inge, úrfi!
Tán mióta él se vót...

LEVENTE *(rámered)* :

Nincsen inge?

CSAPLÁR:

Nincs bizony!

No Misó, most már elég volt!

Sicc!

MISÓ *(vigyorogva el)*.

LEVENTE *(könyökhére támasztja az arcát és maga elé mered)*.

CSAPLÁR:

Ezt a kis maradékot

— Kárba veszne — megiszom!

(Kiüssza a pohárból a maradékot, aztán bemegy.)

(SZÜNET.)

BÖDÖLÉNY *(fállábú koldús, a felismerhetetlenségig öregén, rongyosan jön)* :

Adjatok, adjatok szegény nyomoréknak!

LEVENTE: Ki vagy te, ki vagy te, fállábú vén ember?

BÖDÖLÉNY:

Valamikor voltam kényes királyúrfi,

Hétországon híres, erős királyúrfi.

Kardomat eltörték, csúfra kaszaboltak,

Nyomorékká tettek, népeim eladtak.

Vagyok sánta koldús, földnek nyomorékja,

Ennem, innom nincsen, testi ruhám sincsen,

Adjatok, adjatok, áldjon meg az Isten.

LEVENTE:

Ülj le az asztalhoz, nézd itt az iszákod,

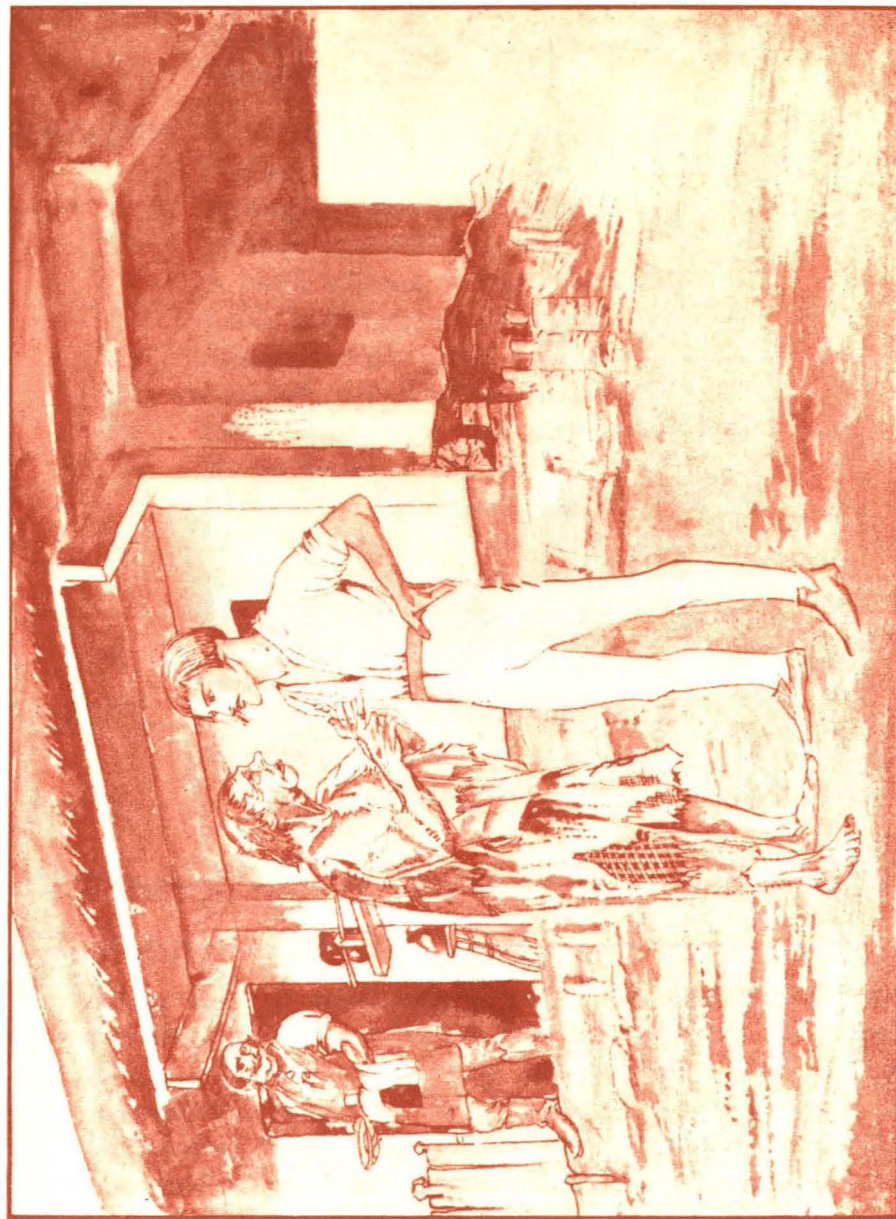
Száraz kenyér benne, jó szívvel ajánlom.

Bor is a kancsóban.

BÖDÖLÉNY *(leül, eszik, iszik)* : Az Isten megáldjon.

Ki vagy te, ki vagy te, te jószívú úrfi?

Láttalak, úgy rémlik, valamikor régen.

Levente : Hát most itt van, megtaláltad!

LEVENTE: Dideregsz, úgy látom, te féllábú ember,
Hideg az éjtszaka, ne, a köpönyegem,
Takarózz be véle! *(Ráteríti.)*

BÖDÖLÉNY: Az Isten megáldjon.
Tudom én már, tudom, micsodás fi vagy te!
Te vagy a királyfi, Levente királyfi,
Én árva fejemmel aki nekivágtál
A kerek világnak szerencse próbálni,
Csilla királylánynak csodaing találni.
Álombeli ingért járod a világot,
Pazarlod, emészted árva ifjúságod.
Hát csak te is itt vagy útszéli csárdába!
Száras kenyér mellé bicskanyitó lőre!
Ez a cudar élet, hej de nagyon dőre!
Dali napjainkban de másképen hittük!
Bizony a madarat korán mellyesztettük.
De nagyot magunknak, de szépet ígértünk!
Királyfi pajtásom, de nagy kár is értünk!

LEVENTE: Ez a világ sorja! Bolond aki bánja!
Kenyeres pajtásom, igyunk egyet rája.

(SZÜNET.)

(Kivülről egy hang : Ócskavasat, ócskaruhát, ócskatollat, veszek minden rongyot.)

BÖSZÖRMÉNY *(megvénülve, mint házaló, jön) :*

Adjon Isten jó estét, csárdás gazda! Ha megengedné kend,
meghúznám magam itt valami rossz padkán éjtszakára. Innék
is egy korty papramorgót, ha akadna valami olcsóbb fajta,
magamforma szegény embernek való. *(Beljebb jön.)* Ejnye, no
lám, hiszen itt régi ismerősöket látok. Adjon Isten jó estét,
jeles királyúrfiak, régi jó cimborák. Ideülnék közetek én is, ha
ki nem néznétek magatok közül.

LEVENTE:

Isten hozott, Böszörmény királyúrfi, téged is. Ül le közénk,
üríts velünk egy pohárka bort. *(Tölt neki.)*

BÖSZÖRMÉNY:

Megköszönöm szépen. Csilla királykisasszony egészségére!
(Isznak.) Hát tik is ide jutottatok?

BÖDÖLÉNY: Hát ide jutottunk, ülünk egymás mellett,
Szerencsepróbáló három királyúrfi,
Boldogságkergető három királyúrfi.

LEVENTE:

Hát a csodaerszény?

BÖSZÖRMÉNY:

Volt nincs. Lába kelt.

LEVENTE:

Hát az ország?

BÖSZÖRMÉNY:

Volt, nincs. Addig tartott a királyság, ameddig az erszény. Üres
zsebű király kutyának kell! Föl is út, le is út, azt mondták a
jámbor népek. Oda az erszény, kitelt a becsület. Vége a király-
ságnak. Azóta így járom a világot. *(Énekelve):* Ócskavasat,
ócskarongyot, ócskatollat, veszek minden rongyot. Mit csinál-
jak? Élni csak kell. *(Iszik.)* Hát te is?

LEVENTE:

A világot járom.

Hajszolom az inget, Sehol se találom.
Talán boldog ember nincs is a világon!
Igyunk egyet, pájtás.

(Isznak.)

BÖDÖLÉNY: Hát így üldögélünk, hát így kesergélünk,
Pohár mellett hárman, útszéli csárdában
Boldogságpróbáló három királyúrfi.

LEVENTE: Király meg azalatt keserves ágyában
Sírva hánykolódik nagy nyavalyájában.
Csilla meg azalatt templom csarnokában
Két szemét kisírja nehéz bánatában.
Csillaga fordultát mindhiába várja:
Csárda bora mellett, sötét éjtszakában,
Nagy árva búvában sóhajtoz a párja.

BÖSZÖRMÉNY:

Dejszen az ugyan nem hánykolódik patyolatágyban, szomorú
királyfi pajtásom!

LEVENTE: Mi történt, mi történt? sebesen a szóval!

BÖSZÖRMÉNY:

Hát tik nem tudjátok? Pedig ki is dobolták országszerte. Hát bizony az öreg király már végsőre jutott, már annyira volt, hogy se értett, se szólt. Egyszer, hogy-hogy nem, valahogy egy este magára maradt a kamarájában, hát nem elszökött világgá? No lett riadalom a palotában! Szegény királykisasszony csak elájult, mikor meglátta az üres ágyat. Reggelre kelve nyomaveszett őneki is. Nyilván utánakelt az édesapjának. Erre lett még csak fölfordulás királyéknál. Az Udvarmester mindjárt nekikészült, el is indult nagy teméntelen néppel, szolgálkkal, hajdúkkal, megesküdt, hogy fölkeresni őket, ha addig él is. Hát így ért véget a nagy boldogságkeresés, királyfi pajtásim! De azért eb, aki búsul! Igyunk egyet rája. *(Koccint.)*

LEVENTE *(feláll)* :

Köszönöm a rossz hírt, kenyeres pajtásom,
De megyek is immár, nincsen maradásom.
Vén királyapám míg világ bújdosója,
Csillám gyenge lába míg az utat rójja,

Amíg meg nem hoztam bajok-írja inget,
Pihenés, vigasság addig meg nem illet.
Megyek én, kelek én neki a világnak,
Konok kergetője futó boldogságnak.
Világ országútját addig úzöm-bolygom,
Úti sarúm addig nyugvásra nem oldom,
Gondolatot, érzést ne ismerjek másat,
Más arcot előttem álmomba se lássak,
Csillámnak ameddig le nem törölöm könnyét,
Elébe terítem boldog ember ingét.
Királyfi pajtásim, Isten áldjon immár!
Nagyobbik pajtásom, tégedet megkérlek,
Őcska köpönyegem tenálad maradjon,
Őreg tarisznyámat akaszd a nyakadba,
Róla emlékezzél királyfi társadra.
Te is, rossz hírmondó, lelkemet újító
Kisebbik pajtásom, nagyon szépen kérlek,
Ami kis garaskám maradt hírmondónak,
Vedd tőlem jó szívvel, szerencsehozónak.

(Erszényt ad neki.)

Fizesd meg belőle csaplárgazda borát,
Hadd öleljelek meg, régi jó cimborák.

(Búcsúzik és elmegy.)

(NAGY SZÜNET.)

BÖDÖLÉNY:

Hallod-e, pajtásom, nagy okosat mondok:
Ez a bús királyfi, ez mégis csak boldog.

(SZÜNET.)

BÖSZÖRMÉNY:

Mondjak egyet én is, királyfi pajtásom?
Soha én még embert ezen a világon
Úgy nem irigyeltem, mint ezt a bolondot!

Ej, eb a nagyanyja! Ne gondoljunk rája!
Gyere, komám, játsszunk, nézd, itt ez a kártya.

(Kártyát húz elő.)

Akarsz-e durákat?

BÖDÖLÉNY: De nagyon, pajtáskám!

(Nagy önérettel):

Soha engem senki le nem győzött kártyán!

BÖSZÖRMÉNY:

Pajtásom, pajtásom, jó eleve intlek:

Nagy az én fortélyom, elnyerem az inged!

Kifosztlak, megveszlek, jól vigyázz magadra!

BÖDÖLÉNY *(gőgösen):*

Keverd el a kártyát!

BÖSZÖRMÉNY *(kever):* Hej, bort ide, gazda!

(FÜGGÖNY.)

ERDŐ.

(Mint az első részben.)

(Éjtszaka, távoli villámlások. Levente jön, köpeny és tarisznya nélkül.)

LEVENTE: Eltévedtem a sötétben megint.
Ez az erdő valódi labirint!

(Körülnéz.)

Csak lobbanj villám hasztalan tüzeddel,
Mit nekem a te sápadt haragod!
Az én egemen el nem oltja lángod
A két tündöklő kékszem-csillagot.

(Néhány lépést tesz.)

De . . . ez az erdő olyan ismerős!
A dombtető, a sátoros öreg cser,
A forrás, és amott a kunkor ösvény . . .
Mintha már jártam volna erre egyszer!
Igen, igen, a furcsa vén anyó,
A rózsás néne itt bukkant elém
A fánál . . . és . . . káprázik a szemem,
Vagy . . . ül valaki ott a fa tövében?
Szép jó estét, édes szülém!

RÓZSÉS ANYÓ *(összekuporodva ül a fa tövében)* :

Királyfi, lelkem, ismered-e még
A rózehordó vén anyót?

LEVENTE: Emlékezem. Rég volt! Be messze rég!
Talán-talán igaz se volt!

RÓZSÉS ANYÓ:

Te nékem akkor ennem-innom adtál.

LEVENTE (*legyint*) :

Kortyocska víz, falat kenyér!

RÓZSÉS ANYÓ:

Jó szót vetettél, jó szívet nyitottál.

LEVENTE:

S te nagyot adtál kicsiért.

RÓZSÉS ANYÓ:

Illő jutalmat jótéted fejében.
De nem kell többé, add elő.
Most eljöttem, hogy visszakérjem,
Királyfi, hol a keszkenő?

LEVENTE (*előveszi*) :

Itt az ajándék, vedd el, jó anyóka,
Sok hasznát úgyis nem vettem azóta.
Emberszívekhez könnyen odafértem,
De nem volt benne köszönet.
Amit kerestem, el nem értem,
Nem leltem mást, csak könnyeket.
Bezárt ajtókat nem üdvös kitárni!
Bölcsőbb és vénebb lett a bús királyfi
És százszor árvább, mint előbb,
De boldog embert nem tudott találni.
Anyám, vedd vissza keszkenőd.

(*Nézi*) :

Szegény jószág! Búcsúzó jóbarát,
Hadd veszem egyszer hasznát legalább!
A boldog embert nem érhettem meg:
Szárítsa fel most verejtékemet.

(Megtörli homlokát a kendővel, aztán rámered.)

De hisz . . . hisz . . . ez a kendő nem fehér!
Hiszen ez piros . . . Vérpiros! Miért?
Hol és mikor, hogy boldog arcot ért?

RŐZSÉS ANYÓ:

Királyfi, mondd, ismersz-e olyan embert,
Akit fáradság, csüggedés le nem vert,
Mindig fölugrott, mint a kis gyerek?

LEVENTE: No, olyat egyet ismerek!

RŐZSÉS ANYÓ:

Ki nem hallgat, csak szíve mély szavára,
S reménytelenség, messzeség dacára
Csak küzd és bízik és szeret?

LEVENTE: Ó jaj, nagyon is ismerek!

RŐZSÉS ANYÓ:

Kit minden ember megfog és marasztal,
Mert keze, hangja, szeme is vigasztal,
Boldog, kihez ruhája ér?

LEVENTE: S ő jámbor azt se tudja, mér?

RŐZSÉS ANYÓ:

Ki mindennek testvére és barátja,
S a boldogságot meg se látja:
A szem se látja önszínét!

LEVENTE: Minő különös egy beszéd!

RŐZSÉS ANYÓ:

Királyfi, add a keszkenőd! *(Elteszi.)*

Fut a felhő a nap előtt.

Feketére jön a fehér:

Minden bolyongó hazaér. *(Eltűnik.)*

(A hold kibukkan és helyére tűz.)

LEVENTE *(szemét dörzsöli)* :

Volt . . . nincs . . . bizony tán itt se volt!

Cseng a fülem . . . és süt a hold.

De hisz a kendő vele tűnt el!

(Sóhajt.)

Csak játszanak szegény fejünkkel

Az égnek, földnek titkai!

Értelmüket ki nyitja ki?

Hát a kendő is elveszett,

Ép most, mikor . . . bolond eset!

De, hogy mikor is eshetett,

Hogy megpirult? . . . Tán azt jelentse . . .

(Sóhajt.)

Nohát nem üldöz a szerencse!

A KIRÁLY *(hangja az erdőben)* :

Jaj, jaj, jaj, jaj!

LEVENTE *(figyel)* : Mi ez a sűrűben? . . .

Jajgat az erdő!

KIRÁLY *(hangja)* : Jaj nekem!

LEVENTE: No itt szükség lehet reám!

(Elmegy. Egy perc múlva visszatér a Királyt támogatva.)

A KIRÁLY *(aggastyánná görnyedve, rongyosan, sárosan, megtépve, véres homlokával, támoilyogva jön).*

LEVENTE: Mi baj, édes öregapám?

KIRÁLY: Ebben a cudar vak sötétben
Valahogy az útról letértem.
Egy vén fának nekiszaladtam,
És . . . csak megnyílt a föld alattam.

Én meg zuhantam, hirtelen,
Mint egy darab fa. A fejem!
Egy kőbe vágtam . . . *(Támoilyog.)* Jaj nekem!
Fáj. Szédülök . . . Jaj, meghalok . . .

(Levente karjába szédül.)

LEVENTE: Istenem, mihez foghatok?
Hiszen folyik a piros véred!
Ó milyen hosszú, hosszú, mély seb.
És még egy árva kendőm sincsen!

Hogy bekössem. Folyik a vér!
De mégis: megvan még az ingem!
Az tiszta és gyolcs és fehér:
A semminél csak többet ér!

(Habozva.)

Az ingemet? . . . Ej, a manóba,
Mit is beszélt a vén anyóka?
Ki lenne boldog? Úgy lehet,
Ez ingnek még hasznát vehedd,
Királyfi, ne tégy ostobán!
Ne légy megint világ bolondja.
De vérzik . . . Ej, nem vagy pogány!
Jöjjön, aminek jönni kell,
De te, ahogy a szíved mondja,
Most és örökre úgy teszel.

(Vezeti a Királyt a forrás felé.)

Igy-így, szegény jó öregem.
Itt a forrás. Jer csak velem. *(Mossa a sebet.)*
Itt tiszta gyöngyhab csörgedez,
Kimossa jól a sebet ez.
Igy-így. Most jöjj, feküdj le szépen
A gyepre. *(Lefektet a bokor mögött. Leveti kabátját és ingét,
aztán újra fölveszi a kabátot.)*

Én meg összetépem

Az ingemet, tépést szakítok *(Kötözi.)*
Aztán a hosszú tiszta csíkot
A tiszta sebre ráteszem,
Lassan, vigyázva, rendesen.
Igy, most a jó bokor tövében,
Alszol egyet csendesen, szépen,
Mint a mesebeli királyok!

KIRÁLY *(lefekszik)*.

LEVENTE *(ráteríti a köpenyegét) :*

Csendes jóéjtszakát kívánok.

(Előjön a bokor mögül.)

És most . . . későre jár az óra,
Hadd térek én is nyugovóra.

(Lehever a forrás mellett és elalszik.)

(SZÜNET)

KIRÁLY *(felkönyököl) :*

Ó milyen jó e hűvös gyolcskötés.
Mint hogyha illetnének angyalújjak,
Úgy símul tőle szét a fájdalom,
Megkönnyebbültem. Lefekszem megint.

(Sóhajt.)

Ó milyen boldog ember voltam én,
Míg otthon éltem, ősi palotámban,
Míg el nem hagytam balgatag reménnyel
Úrságot, otthont, édes lányomat!
Ó minden éjjel visszavágyom újra
Betegségemnek áldott napjait.
Szolgáknak ezre udvarolt körül,
Szolgáltak jámbor, hűséges nagyok.
És Csilla, én egyetlen, drága lányom,
Hogy dajkált, ápolt, édes két kezével!
Mindenki jó volt hozzám. Minden ember
Énértem élt, mindenki szeretett.
És most? bolyongok, béna nyomorult,
Kivert kutyánál rosszabb, eszelős,
Akit a józan ember elkerül.
És utcahosszat röhög a falu,
És a gyerekhad kövel megdobál.

S mikor belémver újuló fogával
 A régi kórság, elhúzódhatom
 Üvöltő kínjaimmal a vadonba,
 És így üt el majd egyszer a halál,
 Mint egy kivert kártékony állatot!
 Ha visszatérnék... Nem... nem... nem!... Hogy én
 Nyomorult módra, megalázva, rongyban
 Kerüljek újra emberek elé,
 Hogy sajnálhasson minden szolga-senki,
 S újjal mutasson rám a csőcselék!
 Nem, nem, csak ezt nem! Inkább vagyok eb,
 Rongy féregmódra ismeretlenül,
 Csak egyet nem: a megaláztatást:
 Gyűlöljenek, ne sajnálhassanak!

(SZÜNET.)

Miért hogy engem gyűlöl minden ember?
 Miért hogy futnak mindenütt előlem?
 Valami furcsa végzet jár velem:
 Ahová nézek, meghal az öröm,
 Csupa mogorva, zordon arc fogad.

(Leventére néz.)

Az első ember annyi év alatt,
 Ki jó volt hozzám, ez a jó fiú!
 Tulajdon ingét tépte homlokomra
 És bekötözte zúzott sebemet!
 Hogy volna az, ha... hogyha... hogyha én...
 Azt mondanám holnap reggelre kelve:
 Én már úgyis az ördögé vagyok...

(Kívül ágak recsegése, nehéz léptek zaja.)

MISÓ (cammogva, nyöszörögve, véres homlokával jön).

KIRÁLY: Ki vagy?

MISÓ: Jaj! Jaj! Jaj Jaj!

KIRÁLY: Szegény öreg!
Hol tépted ily véresre homlokod?

MISÓ *(nyöszörög)*.

KIRÁLY: Szegény állat! A véred hogy patakzik!
Szerencsétlen vagy! Szánlak! *(Körülnéz.)* Mit tegyek?
Hogy vérzik! *(A saját homlokához nyúl.)*
Ej nekem talán elég lesz
Fele is a kötésnek.

(Leszakítja homlokáról az ing egy részét.)

Mért ne éljen
Szegény öreg bolond! *(Bekötözi.)*
Ne, vén fiú.

(Lefekszik melléje és mindkettőjüket beteríti köpenyével.)

És most pihenjünk egyet mind a ketten!
Ránk fér! Jó éjszakát, Isten nevében! *(Elalszik.)*

(SZÜNET.)

CSILLA *(jön az ösvényen)* :

Hiába járok szerteszéjjel,
Nem nyílik a hideg bozót,
Nem ad nyomot a néma éjjel,
Nem küld az erdő hírhozót.
Kőszikla tépi gyenge lábam,
Rossz tüske tépi köntösöm.
A lelketlen, bús éjszakában
Az ösvényt könnyel öntözöm.

Ó jaj, de mindez mindhiába,
Nevét hasztalan hívom én,
Csak nem jutok szegény nyomába!
Nincsen remény, nincsen remény!

(Leül.)

Pihenni tán e pázsitágyon,
Lehajtom most szegény fejem.
Magam vagyok — nincs, aki szánjon —
Én és az árva szerelem.
Magam vagyok. Én drága párom,
Ki tudja, merre bujdokol.
Hozzád vigyen, én jóm, az álom,
Ki most is rólam álmodol.

(Elalszik.)

(SZÜNET.)

(Virrad.)

LEVENTE *(felébred, felül, a szemét törli) :*

Ó milyen boldogságos álom!
Ott ült a dombi pázsiton.

(Odanéz és meglátja Csillát. A szemét dörzsöli.)

Ébren vagyok, vagy álmodom?
De nem . . . reggel van . . . hinni kell . . .
A pacsirta is énekel,
Harmattól csillog lenn a völgy,
Imádkozik a bükk s a tölgy.

(Csillához megy és homlokán csókolja.)

Királylány, pirkad, kél a nap.

CSILLA (*felül, hűnyt szemmel*) :

Nem látom, téged láttalak.

LEVENTE: Kúszik a fény a lombokon.

CSILLA: Én álmodom, én álmodom.

LEVENTE: Nem álom, nem. Holt és tünékeny
Az álom és az éjszaka:
Nekünk ma kél a boldog égen
Az élet élő csillaga.

CSILLA (*kinyitja szemét, felugrik*) :

Hát csakugyan nem álmodom?
Itt vagy, velem vagy, lovagom?

LEVENTE: Ó jaj az inget nem hozom.

CSILLA: Hallgass, ne szólj még, én szerelmem,
Nincsen erőm még elviselnem,
Egy kissé még hadd nézzelek,
A szívemen érezzelek.
Vonásaid hadd szürcsölöm,
Ó nincsen ennél jobb öröm!

(*Arcához szorítja Levente kezét.*)

Be jó a te kezed, be jó!
Melengető, nyugosztaló,
Halkan, halkan vigasztaló.

(*Hirtelen hátralép.*)

Én édesem, mily szégyen ez:
Én nem vagyok rád érdemes!
Atyám, ki tudja, merre, hol?
Kivert koldusként kóborol,

Levente: Királylány, pirkad, kél a nap!

Kór és szegény és elhagyott,
És én . . . én . . . én veled vagyok.

LEVENTE: Mindig, mindig maradj velem,
Én életem, én mindenem.
Most fogom a kezed, virágom,
És többé már el nem bocsátom.
Mindennek úgyis vége már!
Apád, ki tudja, merre jár?
A keszkenőt is visszavették,
Végső reményem eltemették.
Eróm, hitem hiába mind,
Hiába minden könnyeink.
Ó jaj, be érzem, jaj be látom:
Nincs boldogság e bús világon,
Nincs sebhegesztő csodaing.
Pedig, jaj, ennyi gyötrellemmel
(Ne vess meg érte, csillagom!)
Csüggedt karral, sebzett hitemmel,
Mégis tudom, mégis tudom:
Én, én vagyok a boldog ember,
És mégis: meg nem válthatom!
A boldogság a bánatom!
Kiért hogy épre, vígra váltsam,
Az életem is odaszántam,
Az ingemet sem adhatom.
Isten szegénye jött el érte
Ezen a furcsa éjtszakán,
És én otthagytam összetépve
Sebkötözőnek, homlokán.

CSILLA: Megvolna hát a boldog ember:
A beteg ember nincs sehol!

LEVENTE: Megvolna hát a boldog ember,
De inge-vesztve vándorol.

CSILLA: Itt vagy, enyém vagy, boldog ember,
De nincs menyasszony-koszorú!

LEVENTE: Én boldogtalan boldog ember!
A boldogság be szomorú!

(Csend.)

CSILLA: És mégis, mégis boldog én,
Ó csak te, csak te légy enyém!

LEVENTE: És mégis én szegény virágom,
Azt mondom most: az Isten áldjon!
Én mégis, mégis elmegyek.
Mozdulni fognak a hegyek!
Ha száz országon hajtom át
Királyapád beteg nyomát,
Mégis tudom, hogy föllelem!
Az én erőm a szerelem.
És hogyha fogytig kell is üznöm
Az inget véren, vízen, tűzön,
Halálos holtig: akkor is,
Elindulok századszor is,
És esküszöm, hogy megtalálom,
S amit fogadtam, a hitet,
Úgy áldjon Isten, hogy megállom!
Hiszek, hiszek, hiszek, hiszek.

(Megöleli.)

Enyém leszel a tett után.
Isten veled, királyleány!

CSILLA: Én sírok és elküldelek.
Isten veled, Isten veled!

(Udvarmester a Kísérettel jön.)

UDVARMESTER:

Királykisasszony, üdvözöllek.
Hű néped intésedre vár.
Jeles urak, szépséges hölgyek,
Im itt kegyes úrnők áll!

KIRÁLY *(előlép a bokor mögül)* :

És itt a föltámadt király.

MIND: Felséges úr!

CSILLA *(apja keblére veti magát)* :

Apám!

LEVENTE *(önkéntelenül egy lépést tesz a király felé. Megdöbbenve)* :

Apám!?

Az ing ... az ing ... a homlokán!

KIRÁLY:

Be jó, hogy itt vagytok körültem,
Csillám s ti hölgyek, lovagok!
Én nem tudom, hogy hol vagyok,
És hogy e helyre hogy kerültem,
Csak azt tudom, hogy messze tőlem
Seb és sírás és fájdalom,
És új élet lobog belőlem
Ezen az áldott hajnalon.
Igy ébredtem: dal a szívemben,
S a fejemen egy tiszta gyolcs:
Ő érzem jól: a boldog ember
Életújító inge volt!

(Leventéhez) :

Jöjj, boldogító boldogom,
Édes fiam, vedd el jutalmad:
Csillám kezét s a birodalmat.

(Egymásba teszi kezüket.)

LEVENTE: Ó Csilla, Csilla, csillagom!

CSILLA (*hozzásimul*):

Én álmodom, én álmodom.

(FÜGGÖNY.)

